הצופה

ב"ה, יום ששי, ח' כסלו תשל"ה (22.11.1974)
שנה ל"ז — גליון 11833 — המחיר 160 אגורה

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון הרב מאיר בר־אילן ז"ל

הערב צפוייה הצבעה בעצרת בנושא הפלשתינאי

...ת החלטה של הבלתי־מזדהות אינה מזכירה זכות הקיום של ישראל ✡ מכירה בזכות הפלשתינאים להשתמש בכל האמצעים להשגת זכויותיהם ✡ נציג ארה"ב תובע הכרה בזכות ישראל

...ניו־יורק 21 (קספיא). מצפים ש... הצבעה ביום ו' בערב על ... החלטה: האחת התובעת עצ־ מאות לעם הפלשתינאי ואת ... לחזור לבתיהם ולרכושם; ... השניה שמעניקה לאש"פ ... של משקיף לפעול באו"ם. ... [illegible] ... החלטת מועצת הבטחון 242 ... 1967 החוצה כבסיס לכל ... במזרח התיכון להבא. ... התחלפה החדשה על

שאלת פלשתין, שהוכנה ע"י הארצות הבלתי מזדהות, אי־ נה מזכירה את זכות הקיום של כל ארצות המזרח התיכון — כידוע היום ממקור ערבי באו"ם.

רוחה של הצעת ההחלטה החדשה קריבה לזו שהוכנה על ידי אש"פ, אולם היא הרבה יותר קצרה.

הצעת ההחלטה מכריזה כי העצרת הכללית:

● מצהירה על הזכויות הבלתי ני־ תנות לערעור של הפלשתינאים ב־ פלשתין, דהיינו הזכות להגדרה עצ־ מית, לעצמאות ולריבונות לאומית.

● מכריזה על זכויות הפלשתינאים לשוב לבתיהם ולרכושם.

● מכירה בזכות הפלשתינאים לה־ שיב לעצמם את זכויותיהם בכל ה־ אמצעים בהתאם למטרות של מגילת האו"ם.

ההצעה טרם הוגשה לעצרת הכל־ לית היום בצהריים.

מנסחיה של הצעת החלטה זו הבי־ עו את דעתם „שאין הם יכולים להר־ חיק לכת מעבר לטכסט חדש זה, כל עוד לא תכיר ישראל בפלשתי־ נאים" — הוסיפו המקורות הערביים.

היו"ר התורן של העצרת הכללית, האלג'ירי בוטפליקה, להק היום למען סיום הדיון על פלשתין, וביקש כי מהר (יום ו') ייערכו ההצבעות על ההחלטות.

(סוף בעמוד 2)

הנספחים המסחריים הסתייגו מאיסור יבוא מוצרים

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

הנספחים המסחריים של המדינות הזרות בישראל הסתייגו מהטלת ה־ איסור על יבוא מוצרים במסגרת התכנית הכלכלית.

מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה ד"ר משה מנדלבום מסר בשיחה עם סופר „הצופה" כי הנספחים הרשמו לקבלת הבהרות בענין זה. נאמר להם, כי זהו צעד זמני בלבד שאינו מבשר שינוי במדיניות הכלכלית. ה־ הגבלות חלות על מוצרי מותרות מובהקים בלבד וכי הדבר נעשה ב־ אמצעי חרום להורדת רמת החיים. בתום התקופה יוסרו ההגבלות.

(ראה שיחה עם מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה בעמוד 3).

עם סגירת הגליון

תריסר הרוגים בהתפוצצות באנגליה

בירמינגהאם, 21 (יונייט' ועי"ע). — לפחות 13 אנשים מצאו את מותם ב־ שורה של התפוצצויות שזיעזעו הלי־ לה את המרכז המסחרי של בירמינג־ האם.

בהתפוצצויות שהיו בשתי מסבאות, גם נפצעו לפחות 70 איש.

...ות: ספינות חיל ... בחיפוי מסוקים ניסו לחדור

...נה 21 (עי"ע) — יחידות של ... הישראלי, בחיפוי מסוקים, ... להזור למים הטרי־ ... של לבנון ... המדינה — מסרה סוכנות הפלשתינית. ... הוסיפה, כי הפעילות הימית ... היתה ערה מאד בכשך ... אולם המיליציה הפלשתינית ... הפליטים פתחה באש על ... המתוחים הישראליים ... להסתלק.

המזה"ת - בראש דיוני ועידת הפיסגה בוולדיבוסטוק

מוסקבה, 21 (ע"צ—יופ"ע) — בעית המזרח התיכון תת־ פוס את המקום המרכזי בוועי־ דת הפיסגה האמריקנית — סובייטית העומדת להיערך ב־ ולאדיווסטוק בשבת וביום א'.

תהיה זו הפגישה הראשונה בין ה־ נשיא האמריקני החדש, גראלד פורד, לבין מנהיג המפלגה הקומוניסטית ה־ סובייטית, ליאוניד ברז'נייב.

נוכח הסכנה החמורה של התלק־ חות מחודשת בין הערבים לבין יש־ ראל, יש לצפות כי בעית המזרח התיכון תדחק למקום השני את נושא הגבלת החימוש הגרעיני — תחום אשר לפי כל הסימנים אין ברית"מ מוכנה עדיין ליטול על עצמה הת־ חייבויות לטווח ארוך בקשר אליה.

בכל מקום יש לציין, כי עוד לפני פתיחתה כבר השיגה ועידת הפיסגה תוצאה חיובית: מתקבל הרושם כי שתי מעצמות העל מצאו לנכון ל־ הכשיר את הקרקע לקראת הוועידה על ידי הרגעת הרוחות במזרח הת־ כון. ואכן, המשבר אשר נראה חמור ביותר בעת הכוננות לפני שבוע נר־ גע הלך ביומים האחרונים.

יביע מורת רוח על פעילות קיסינג'ר

במוסקבה סבורים, כי מר ברז'נייב יודגיש בוועידה שתי נקודות:

● לגבי המזרח התיכון יבהיר את מורת רוחה של ברית"מ ממעילותו של שר החוץ האמריקני, ד"ר הנרי קיסינג'ר. זאת נוכח העובדה, כי ברית המועצות מקבלה את הרושם שמנסים לשלול ממנה את המעמד של מעצמה על באיזור חיוני זה של העולם. יש לצפות, איפוא, כי הנשיא פורד יידרש להסכים להידושה של ועידת ז'נבה, אשר שם מכהנת ברית המועצות כיושבת ראש יחד עם ה־ אמריקנים.

● בתחום הסחר תועלה לדיון פ־ עולתו של הסינאטור הנרי ג'קסון, הדורש להתנות את הקלות הסחר ל־ ברית"מ בהסכמה של זו להעניק ה־ קלות ליהודים המבקשים לעלות ל־ ישראל.

בהכרזת נצרת־עלית לעיר

ד"ר בורג: יש להקים מיד ממשלת אחדות

„בית שאן צריכה לשמש דוגמה" ✡ „החלטות אונסקו — ביטוי לצביעות"

תגובת ראשי העיר בית־שאן, שהקימו קואליציה מקיר־אל־קיר צריכה לשמש דוגמה ומופת להקמת ממשלת אחדות לאומית — אמר אתמול שר הפנים ד"ר יוסף בורג בדברו בנצרת־עילית, המוגנה את יום הכרזתה לעיר.

ד"ר בורג הטעים, כי „זמנים יוצאים מן הכלל דורשים פתרונות יוצאים מן הכלל ורק מכסימום של אחדות יכולים ומסוגלים לתת לנו ולעם בישראל את התשובה הדרושה לאתגרים ולמיתגרים. גם יהדי־ ד"ר בורג ציין, כי התלטתה האחרונה של „אונסקו" מהווה ביטוי לצביעות ה־ השתלטות על האומות ביחסם אל ישראל.

„העולם שתק כאשר חיללו את הר־הזיתים"

השר הדגיש, כי העולם הקורא לעצמו נאור שתק כאשר הירדנים חיללו את מצבות קדושינו בהר הזי־ תים והרסו בתי כנסת בעיר העתיקה בירושלים. עתה, לעומת זאת, מתריע קולם זה בקולי קולות על החפירות המדעיות שנערכו בירושלים ואשר הממצאים שלהם עשויים לזרוק אור על תקופות שתרבות העולם מושתתת עליה. כי נציגי האומות הנוצריות בודאי לא היו מצביעים נגד ישראל, העיר, לא היו זוכרים את המלים הכתובות בתנ"ך בספר תהלים ה־ אומרות: „אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני".

החלטה אנטי־תרבותית

החלטת „אונסקו" כלפי עם אשר לו האחוז הגדול ביותר של מקבלי פרס נובל בעולם, הנה בבחינת פרדוכס טראגי. החלטה זו מהווה אנטי תרבותי של תמיכה פוליטית במעשיהם הנפשעים של שליחי עד־ פאת אשר תוצאותיהם הטרגיות ראינו בבית־שאן רק לפני יומיים.

העיר הל"א בישראל חגגה תוך צמצום הוצאות

נצרת עילית שהוכרזה אתמול כעיר, קיימה את חגיגה היוהה לעיר הל"א בישראל תוך צמ־ צום הוצאות עד למינימום אפ־ שרי. העיר שקושטה בדגלים

(סוף בעמוד 2)

קשיים במו"מ הכלכלי בין ישראל וארה"ב

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

במו"מ הכלכלי בין ישראל וארה"ב התעוררו קשיים.

כתוצאה מכך מוטלת בספק יצי־ אתו של שר האוצר י. רבינוביץ בתחילת דצמבר לוושינגטון לחתימה על ההסכם עם שר האוצר האמרי־ קאני.

הקשיים הם בעיקר בנוגע לבק־ שת ישראל לסיוע אמריקאני בהב־ טחת חמרי גלם הספקת דגנים, וב־ מימון רכישות. כמו"כ ישנם קשיים בענין ההסכם למניעת כפל מיסוי. מצפים שהאמריקאים יעלו הצעות, שיאפשרו סכום חיובי של המו"מ.

52 ילדים מתו מהתיבשות בסאן פאולו

סאו פאולו 21 (ע"צ) — 52 ילדים מתו מהתיבשות בסאו פאולו מאז ראשית החודש, נאמר בסיכומים שפורסמו היום.

גוברת הדרישה להקמת ממשלת אחדות לאומית

מרכז ל"ע קיבל החלטה חיובית

לאחר דיון סוער, שנמשך 4 שעות, הוחלט ביום ה' בערב מרכז ל"ע ל־ המליץ על הקמת ממשלת ליכוד לאו־ מי.

ההצעה, שהוגשה על ידי השרים מ. קול וג. האוזנר, נתקבלה ברוב של 57 קולות, לעומת 30 קול שקיבלה הצעה נגדית, שהועלתה על ידי ח"כ י. שערי. כן נתקבלה ברוב גדול הצעת השר קול ביחס לנכונות לכינון אוטונומיה ערבית־פלשתינאית ביהו־ דה ושומרון.

בהחלטה ביחס לממשלת ליכוד ל־ אומי, הומלץ על צירוף „הליכוד" וגורמים נוספים לממשלה על יסוד כדיוניה של אופציות פתוחות למו"מ לשלום, על בסיס פשרה טריטוריא־ לית. המרכז ייפה את כוחה של הנ־ הלת המפלגה לברר את אפשרות בי־ צוע המשימה של הרחבת הממשלה, על בסיס קווי היסוד הנוכחיים ובה־ נחה שאם יהיה הסכם על ויתור על שטחים, יובא הדבר להכרעת העם בבחירות.

הדיון, בבית המפלגה בתל אביב, עמד בסימן עימות נוקב בין הצעת קול ושערי ולוה גם בחילופי דברים חריפים בין מגישי ההצעות. הצעת קול הוגשה גם בשם ג. האוזנר, מ. זיידל, י. ברקאי, י. נגר וד"ר ת. טייכמן, ואילו הצעת שערי הוגשה גם בשם פנחס רוזן, יצחק גולן, א.

(סוף בעמוד 2)

מזכ"ל המפד"ל מביע קורת־רוח

מזכ"ל המפד"ל מר צבי ברנשטיין הביע אמש קורת רוח על החלטת ל"ע להצטרף לדרישה בדבר הקמת ממשלת חרום לאומית אף שהדבר בא מאוחר במקצת. הוא אמר כי החלטה כזאת של מפלגה קואליציו־ נית יש לה משקל ומשמעות מיוח־ דים והביע תקוותו כי מעתה לא תהיה עוד המפד"ל המפלגה היחידה בקואליציה התובעת ללא הרף הק־ מת ממשלה כזאת.

מר ברנשטיין הזכיר, כי המפד"ל אינה מרפה מתביעה זאת מאז מל־ חמת יום הכיפורים וכי דוברי הלי־ כוד הצהירו לא פעם פומבית שה־ ליכוד יהיה מוכן להצטרף לקוא־ ליציה עפ"י הסכם הקואליציוני ש־ נחתם עם המפד"ל ומבטיח כי ממשלה זאת וכנסת זאת לא יוותרו על יהודה ושומרון.

הקבוץ הדתי דורש צעדים מעשיים

אברהם שטרן, יו"ר הוועדה המד־ יניות של הקבוץ הדתי פנה אל מזכ"ל המפלגה החבר צבי ברנשטיין ואל מרכז הסיעה בכנסת ח"כ א. מל־ מד בדרישה לכנס בדחיפות את הנה־ לת הסיעה בכנסת לדיון בצעדים המעשיים לקראת הקמתה של ממשלת אחדות לאומית.

לדעתו אין עוד להסתפק בהצהרות והחלטות כלליות, אלא יש לגשת ל־ שורה של פעולות מעשיות ופתיחה במגעים עם הגורמים השונים על מנת להביא להרחבתה של הממשלה.

תיקון טעות

במודעת משרד השיכון
המתפרסמת היום בעמוד 8
נפלה טעות
בסעיף סידרי ההרשמה.
במקום:
שיפורסמו ביום 22.11.74
צ"ל:
שיפורסמו ביום 29.11.74

שר הדתות י. רפאל בשובו מארה"ב:

יש יותר נכונות להידברות על גיור כהלכה בגלל המצב

בגלל המצב בישראל מורגשת עתה בארה"ב יותר נכונות להידברות ב־ שאלות הגיור כהלכה ואף שסיכו־ מים עוד אין הרי קיימת הצעות מ־ עניינות רבות — התרשמות זו סי־ כם ביום ה' שר הדתות, מר יצחק רפאל, עם שובו ממסע בארה"ב. הוא נפגש שם עם ראשי הקהילות והר־ בנים, כדי לשוחח עמהם על הנוש־ אים הקשורים בשאלת הגיור כהל־ כה.

אשר להצעות גופן נמנע מר רפאל מלפרט בטרם יגיש סיכום מוסמך ובכתב לועדת השרים לעניני גיור אשר הוא עומד בראשה. הוא הדגיש עם זאת: „מצאתי נכונות־יתר להידברות בשאלה חשובה זו אשר במצבנו הנוכחי היא יותר שאלה עקרונית מאשר מעשית".

[illegible] רושם עגום

מר רפאל נתרשם כי קיימת דאגה עמוקה בקרב כל הגורמים היהודים ב־ ארה"ב נוכח המצב הכלכלי והבטחוני בישראל. רושם עגום התגייה שריפת המחבלים בבית שאן ולמרבה הצער

(סוף בעמוד 2)

הרב דוד ברודמן נבחר לרבה של סביון

הרב דוד ברודמן, לשעבר חבר בית הדין בהולנד, נבחר אתמול לרבה של סביון ע"י נציגי המועצה המקו־ מית והוועד הדתי. הבחירה היתה פה אחד. מטעם משרד הדתות השתתף הרב יהודה גנר מנהל מחלקת הרב־ נות.

הגר"ש גורן הביע תמיהה על שהאפיפיור קיבל לראיון את נציגי אש"פ

מאת סופר „הצופה"

הרב הראשי לישראל הגר"ש גורן הביע תמיהתו בפני נציגו האישי של האפיפיור, שביקר שלשום בלשכתו, על שהאפיפיור פאולוס הששי קי־ בל לראיון את נציגי אש"פ שארגונם עוסק ברצח אנשים, נשים, ילדים וטף.

כחובתם של אנשי אמונה — אמר — לגנות בחריפות כל מעשה רצח ולא לקבל נציגי רוצחים לשיחה.

נציג האפיפיור נתקבל ע"י הרב הראשי, לפי בקשתו, כדי לברר עמו אפשרויות של הרחבת הדיאלוג בין היהדות והנצרות.

הגר"ש גורן אמר, כי לדעתו ב־ עניני אמונה ודיעות אין מקום ל־ דיאלוג. „כל איש־ואיש באמונתו יחיה" — הדגיש הרב הראשי. באותה הזדמנות ביקש למסור ל־

(סוף בעמוד 2)

הדלקת הנר

	ער"ש	מוצ"ש
ירושלים	4.01	5.15
תל־אביב	4.19	5.17
חיפה	4.09	5.14
אילת	4.20	5.21
באר־שבע	4.17	5.14

תחזית מזג האוויר

תחזית מזג האוויר להיום: בהיר עד מעונן חלקית ויבש עם טמפר־ טורות גבוהות מהרגיל לעונה זו.

טמפרטורות החזויות: ירושלים 21, רמת הגולן 20, נהריה 25, צפת 20, נמל חיפה 26, טבריה 28, נצרת 25, עפולה 28, השומרון 23, ת"א 27, נמל לוד 29, יריחו 30, עזה 26, באר שבע 27, אילת 30, מפרץ שלמה 28.

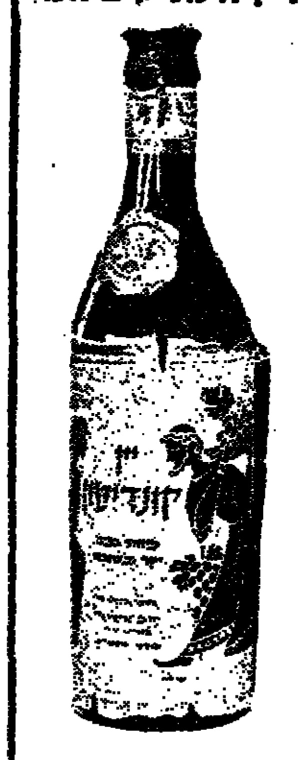

„קונדיטון"
היין העתיק ביותר

יקב אשכול מוצא
ירושלים, טל. 526854
בהכשר הרב י. אפשטיין

אם חתונה מכובדת
אז אך ורק עם
התזמורת המפוארת
המודרנית־המזרחית
בנהלת ברוך שנרב
● תל־אביב, שינקין 53
טלפון 284391
— מחירים נוחים —

רהיטי אלון
רח' שינקין 24
תל־אביב
טל. 285620
רהיטי כפרי
פנות אוכל
רהיטי סלוני
חפצי חן ומתנות
הספקה מיידית
מקבלים הזמנות

ב"ה
בית הכנסת הגדול בת"א
רח' אלנבי 110

ביום שני י"א בכסלו תשל"ה 25.11.74 בשעה 7.30 בערב במסגרת לימודי הגמרא השבו־ עיים הנערכים בביהכ"נ הגדול יינתן שעור בגמרא על־ידי
הרב הראשי לת"א יפו והגליל
ר' חיים דוד הלוי שליט"א
שוחרי ולומדי תורה בעיר, גבאי ומתפללי בתי הכנסת מוזמנים.

יחד עם כל בית ישראל
אנו שרויים באבל ויגון על הרצח הנפשע בבית־שאן,
בו נקטלו בידי בני עוולה

מזל אדרי
ז'אן־פייר אלימי
זוהרה ביבס
יהודה ביבס

המשתתפים למשפחות השכולות
ולכל תושבי העיר בית־שאן;
בנחמת ציון וירושלים ינוחמו.

המפלגה הדתית לאומית ההנהלה
הסתדרות הפועל המזרחי הועד־הפועל

מרכז ישיבות בני־עקיבא בישראל
ישיבת בני־עקיבא „נחל יצחק" נחלים
ע"ש הגאון ר' יצחק קוסובסקי זצ"ל

לרגל יום השנה לפטירת הרה"ג
רבי דוד שלמה קוסובסקי זצ"ל
פטרון ישיבתנו ונאמן ביתה
תיערך אזכרה לזכרו
האזכרה תיערך בהיכל ישיבתנו ביום ג', י"ב כסלו (26.11.74) בשעה 7.00 בערב.
מוקירי זכרו וידידי הישיבה מוזמנים.
לאחר האזכרה תיערך חלוקת מילגות לתלמידים מצטיינים מקרן המילגות על־שם המנוח.
תחבורה באוטובוס מס' 84 תצא מפתח־תקוה בשעה 6.15 בערב.
העליה לקברו בהר המנוחות בירושלים ביום רביעי י"ג כסלו בשעה 2.30 אחר־הצהרים.

במלאות שנה לפטירת יקירנו
ר' לייב אריה ברי צבי שטאוב ז"ל
נעלה לקברו ונתיחד עם זכרו
ביום שני, י"א כסלו תשל"ה (25.11.74) בשעה 3.00 אחה"צ בבית הקברות בקרית שאול. נפגשים ליד השער.
מלבינה שטאוב
גרשון ורחל שפט
רות (לבית שטאוב) ונתן דרורי

ישיבת ההנהלה של המפלגה הדתית לאומית וחברי הסיעה בכנסת

תתקיים אי"ה ביום חמישי י"ד כסלו ש.ז. (28.11.74) בשעה 3.00 אחר הצהרים בבית התנועה בתל־אביב

סדר היום: א. המשך וסיכום הדיון בבעיות החינוך הדתי.
ב. שונות.

המוזמנים מתבקשים לדייק ולבוא בשעה הקבועה.

קריאה קדושה

מאת כ"ק הצדיק המפורסם רבם ומאורם של כל בני עדות המערב

הרה"ק מרן **ישראל אבוחצירא** שליט"א

כאשר הגיעה לאוזנינו השמועה הטובה והמרנינת לב, על התקנה שיצאה מפה קודש גאון עוזינו, נשיא אלקים בתוכנו, **מרן אדמו"ר הגה"ק מליובאוויטש שליט"א** מאור הגולה, אשר כל בנות ישראל, החל מגיל חינוך, ידליקו בברכה בכל ערב שבת קדש נרות שבת, וזאת כדי להרבות אורה בעולמנו החשוך, ולהאיר את חשכת הגלות הקשה בה אנו שרויים בנרות מצוה, אף אני מבקש ומורה בזה לכל אחת ואחת מישראל להשתדל ולהקפיד בע"ה —

להדליק נר בכל ערב שבת קדש בברכה!

ואין צריך לומר שהנשים הנשואות מחוייבות במצוה זו, אלא גם לרבות בנות ישראל מגיל דעת וחינוך יתחילו מעתה לעשות כן. ולהשתדל מאד על כל נשי ובנות ישראל שיעשו כן.

וגדולה זכות מצוה קדושה זו של הדלקת נרות שב"ק כמבואר בחז"ל שתגן על עם הקדש ועל ארץ הקדש ולכאו"א ביחוד להוושע בכל מילי דמיטב, ובעגלא דידן אור חדש על ציון יאיר בביאת שילה משיח ה', ובבנין בית מקדשנו ותפארתנו ובקבוץ כל גלויות פזורות ישראל לארץ קדשנו. אמן כי"ר.

ע"ה ישראל אבוחצירא

המפלגה הדתית־לאומית — המזרחי—הפועל־המזרחי
מחלקת הארגון — מחלקת ההסברה.

מועצות סניפים פתוחות

מוקדשות לנושא:

הצטרפות המפד"ל לממשלה ומשמעותה

הסניף	התאריך		השעה	המרצה
שדרות	שני, י"א בכסלו	25.11.14	7.30	הח' צבי ברנשטיין
גדרה	שני, י"א בכסלו	25.11.74	"	הח' רפאל בן־נתן
ירושלים	שלישי, י"ב בכסלו	26.11.74	"	השר ד"ר יצחק רפאל
בני־ברק	רביעי, י"ג בכסלו	27.11.74	"	השר ד"ר יצחק רפאל
קרית־ביאליק				
צור־שלום	רביעי, י"ג בכסלו	27.11.74	"	ח"כ אברהם מלמד
קרית־ים	רביעי, י"ג בכסלו	27.11.74	"	הח' רפאל בן־נתן
קרית־גת	חמישי, י"ד בכסלו	28.11.74	"	הח' אליהו חן־ציון

לחברנו
אברהם מברך ורעיתו
מרכז ארגון ותקני התנועה
ברכת מזל טוב לבבית
להולדת הנכדה
יזכו ביחד עם ההורים לגדלה ולחנכה לתורה ולחופה ולמעש"ט
מתוך אושר וכבוד

המפלגה הדתית-לאומית ההנהלה
הסתדרות הפועל המזרחי הועד-הפועל

לחברנו
חנוך אחימן ורעיתו
חבר הנהלת המפד"ל
ברכת מזל טוב לבבית לנשואי בנם
ינון נ"י עב"ג
יזכו לראות אצלם בית נאמן לתורה ולעבודה
ויררו מהם הרבה נחת ·אושר וכבוד

המפלגה הדתית-לאומית ההנהלה
הסתדרות הפועל המזרחי הועד-הפועל

לידידנו
החבר **דוד סלוק**
ראש המחלקה לנכסי התנועה
ולרעיתו
ברכת מזל טוב נאמנה
להולדת הבת
אשר לזימי
שמעון טסלר
המחלקה המוניציפאלית

יקותיאל אוקרנט — תל־אביב
מרים רייכמן — בת־ים
מאורשים
ב"ה, ג' בכסלו תשל"ה

מהיצרן לצרכן
מעילים וחליפות
מאריגים משובחים ותפירה מעולה
לגברות
גם מידות גדולות
בלי ·חשש שעטנז
השבוע עדיין במחירים הישנים!
שלייפטקס, מונטיפיורי 15, קומה א' תל־אביב.

קח את משפחתך ובוא
מוזיאון השעווה הישראלי
חויה בלתי נשכחת בצוותא
פתוח במגדל שלום בכל יום רצוף
ובמוצ"ש עד 9 בלילה

הצטרף אלי
לכוסות 777
777
ברנדי בינלאומי
כרמל מזרחי
מיקבי ראשון לציון וזכרון יעקב

...דה להוצאת כתבי רבותינו הקדושים זי"ע מסוכצוב
ע"י א. י. בורנשטיין, תל־אביב, רח' חיים ואלישע 11
טלפון 227702, ח' בנק הדואר מס' 4—04509—4 ת.ד. 11400

הופיע ונמצא למכירה
ספר **נאות הדשא** חלק ראשון
מאמרי קודש המתפרסמים לראשונה מתוך כת"י
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
מוהר"ר אברהם זצוקללה"ה מסוכצוב
בעמח"ס: „אגלי טל" ושו"ת „אבני נזר"
מכל המדורים: לפי סדר הפרשיות, עניני שבת, מועדי קודש.
וכן דברים מפי השמועה.

המרכז לנוער דתי
רחובות, רח' ויצמן 44, טל. 954016

חוברת לחנוכה

לקט דינים, מנהגים וטעמיהם
בעריכת הרב אברהם פרינס

...התוכן: הדלקת הנרות, זמנה ומקומה; מדוע 8 ימים; מי חייב להדליק; דיני קריאת התורה ועל הנסים: הלל ושמאי וכו'.

...הזמנות אל הכתובת הנ"ל, בצרוף 3 ל"י לעותק, כולל משלוח. לבי"ס 20% ל־30 עותקים ויותר.

...כדאי להזמין כבר — לפני העלאת המחיר — ...הופיע בשבט (כולל פרק על דיני תרומה ומעשר, ערלה; ...איך להפריש תרו"מ בזמן הזה: תקון וכו').

בברכת התורה — ההנהלה

הופיע
בהר יראה
הרב אליעזר ברגמן -
חידושי ש"ס
שאלות ותשובות
הלכות התלויות בארץ
ערך הרב שלמה מן ההר
הביא לדפוס אברהם ברסורא
מפיץ: חיים גיטלר, בילו 4
תל־אביב, טלפון 23 23 92

هكذا من الأصل

מכז מן الاهل

של הצופה

עמדה ותוצאותיה

דבריו של שגריר ארצות־הברית בעצרת או״ם, ג׳ון סקאלי, בבעיית פלשתין, הסבירו את עמדת ארצו, שמשא־ומתן מדיני בין הצדדים לפתרון בשלבים הוא מוצא סביר לסיכסוך.

בהיותו זהיר בניסוחיו נמנע מלהזכיר את אש״ף במפורש. גם פסח על צירוף ארגון־החבלה לדון בשאלת פלשתין בעצרת. אך הדגיש את המבדיל בין תנועת־שחרור מהפכנית לבין ארגון טירור. בכך טהר את דברי ערפאת, שהשווה את ארגונו למהפכת־השחרור האמריקנית. היא ודומים לה לחמו למטרתם באמצעים נמרצים, אך לא הפעילו טירור רצחני נגד אזרחים. שום מטרה אינה יכולה לחפות על רצח אנשים, נשים וילדים.

הוא לא דיבר במפורש על הטבח בבית־שאן, שדובר אש״ף הודיע שהוא מבצעו. אך ודאי כיוון לכך בגנותו מעשים אלה. לדבריו, משא־ומתן מדיני עשוי לשרת גם אינטרסים של פלשתינים יותר מתמרונים פארלמנטריים באו״ם.

באמרו, שלישראל זכות להתקיים כמדינה ריבונית ועצמאית בעלת גבולות בטוחים ומוכרים, שלל את עמדת אש״ף והומכיו. בו בפרק לא הביע את דעתו על מעמדו המדיני של ארגון־החבלה הערבי.

זה היה נאום שקול, מותאם לקוו. ללא כל סטיות בנוסח. שלילתו אמצעי־טירור היתה מודגשת. לפיו, תדחה ארצות־הברית כל הצעת־החלטה ערבית שאין בה הכרה בזכות ריבונותה של ישראל.

אילו ארצות־הברית מפעילה את השפעתה בקרב מדינות רבות, שגם הן ידחו כל הצעת־החלטה דוגמת אש״ף, יש מקום להניח, שברוב הערבי־סוביטי יחסרו ארצות בעלות מעמד רב בעולם.

ישראל מצפה, שהמשלחת האמריקנית תפעל להצבעה בקרב מדינות בכיוון דברי נציגה בעצרת.

אלה שהצביעו נגד

החלטתה של ועידת אונסקו להפסיק את הסיוע לישראל בתחומי מדע, תרבות וחינוך, כהצעת הגוש הערבי־סובייטי, פוהחת מסע־הבידוד של ישראל באירגונים בינלאומיים. היא לא שובצה אף באחד מחמשת אזורי האירגון.

יש לציין, שנוסף לארצות־הברית הצביעו מדינות השוק האירופי נגד ההחלטה. גם לכמה ממדינות אלה הנוטות לערבים היא קיצונית מדי. צרפת נמנעה. אבל בדיון שקדם להצבעה צלם קוו־השיסוי האנטי־ישראלי שלטון מלא.

אישור סאנקציות נגד ישראל בועידת אונסקו מדגים כניעתן של מדינות רבות למגמת הערבים והסובייטים להרשיע את ישראל ולהציגה כמפירה חוקי־תרבות יסודיים. אין עלילה שפלה יותר מהאשמת ישראל ב„הרס האתרים המקודשים של העיר״ על־ידי הפירות ארכיאולוגיות. היפוכו של דבר, הענין הוא להוציא מתחת צרימות עפר ואבנים אתרים קדומים רבי־ערך מכל הבחינות.

אך עלילה זו היא חלק ממערכת סיפורי־בדים זדוניים המכוונים להטיל דופי בתדמיתה של ישראל. בימי השלטון הירדני בירושלים שבין החומות בוצעו מעשי־פשע במקומות הקדושים ליהדות: שרפו בתי כנסת וישיבות, עקרו מצבות מהר־הזיתים להתקין מהן מרצפים צבאיים, זיהמו את־ הכותל המערבי, והסמו את הדרך בפני כל יהודי להתפלל במקום זה. בימים ההם לא העלו על הדעת להאשים את ירדן בפעולה המנוגדת לכללי־תרבות יסודיים. לא כן ישראל, שכל מה שהיא עושה בירושלים נידונים לשלילה.

אנשי רוח נודעים בעולם מיחו נגד החלטת אונסקו, שמעידה על שקיעת המוסד הבינלאומי לתרבות בתככים מרושעים להם הניגוד המוחלט לתרבות. אך לעת־עתה קובעת סחיטתם של אילי־הנפט הערבים, שמטילים את פחדם על כל הנזקקים להם ומרימים את ידיהם למען הצעותיהם.

הצבעת־הנגד של מדינות השוק האירופי, האם זו התנגדות חד־פעמית, או התחלה לשמור על כבודן וטעמן ולא להגרר בכול אחרי הגוש הערבי־סוביטי?

תיקונים בשירותי השידור

הביקורת שהושמעה בכנסת על ראדיו וטלוויזיה, שבתכניותיהם משתפים שמאלנים וניהליסטים במספר ניכר, המהרסים בליגלוג לכול ומוסיפים להרוס את מוראל התושבים, היא מבוססת ביסודה.

בכלי־התקשורת הללו קיימת מגמה לצדד דבריהם של אנשי־עט מסויימים, שבהתבטאותם אינה רחוקה ביותר ממה שכותבים לפעמים מפי אויבים. הם מופיעים, כביכול, כמוכיחים, בעוד מליצותיהם נוספות איבה לישראל. לא רק קובוניסטים מוצהרים נשמעים בשירותי־השידור, אלא גם אנשי־רוח: כביכול, שכל עניינם לומר את ההיפך ממה שחושב ואומר יהודי שאיכפת לו המיצר שבו שרויה המדינה.

אין כל קשר בין חופש־הבעה למייצגי דעות שונות, לבין הלהג של בדרנים וליצנים, והקטרוג שלוח־הרסן של המוכיחים בשנאה עצמית. יש מקום רב לביקורת כלפי פנים, אמורה בכאב ובבנות. אך לא לדברים מסלידים של אנשי־בוהימה מה־סכלים.

תושבי הארץ מבקשים עידוד בימי בדידות מדינית, מצוקה כלכלית ומתיחות בטחונית. אנשי כושר וידע מסוגלים להסביר סוגיות מדיניות ומשקיות, חברתיות ומוסריות, תוך כדי גילוי כל הצדדים, ולא לגבב קטרוג אחרי קיטרוג, כאילו אין ניצנוץ אור בחיינו.

לא די בגילויי הליקויים בשירותי־השידור. אלא יש לתקן באופן יסודי כל הראוי תיקון. מדינה הנאבקת על קיומה, פשוטה כמשמעה, אי־אפשר לה להעמיד שירותי ראדיו וטלוויזיה לרשות זורעי שנאה ומפיצי דיבות מבין חוגי השמאל ההבהמות.

400 ערבים הועמדו לדין על הפרת הסדר ביהודה ובשומרון

מאת מפרטו הצבאי

שלטונות הממשל הצבאי ביהודה ובשומרון העמידו עד כה לדין כ־400 איש על הפרת הסדר הציבורי בהפגנות וב־התפרעויות שהיו ביטים האחרונים ביהודה ובשומרון.

בחלקם כבר נשפטו ונדונו לתקופת מאסר שונות והיתר נמצאים בהליכים משפטיים.

כמה עשרות תלמידי בתי ספר נדרגו לקנסות עד אלף לירות ואילו אחרים מוכים עדיין למשפטם.

איסור יציאה לירדן על רמאללה

הממשלה נהג ביד קשה בסוחרי רמאללה על שביתת המסחר הנערכת בה. לתושבים נאסר לצאת לירדן וכמו כן נאסר בכישרין איסור יצוא רבוא מוצרים ומצרכים דרך הגשרים.

לא הצליח לארגן שביתה כללית

על אף ההתפרעויות נראה כי ארגני המחבלים נכשלו במשימתם לארגן שביתה כללית של כל תושבי יהודה ושומרון ורצועת עזה. שביתה זו נועדה ל־3 בחודש זה, אך למעשה באותו יום היתה שביתת לימודים ומסחר בשכם בלבד. ורק מאוחר יותר התפשטה לערים אחרות, אך לא הקיפה את הכל ולא הגיעה ל־ממדי שביתה כללית.

מבין בתי הספר היו שביתות והתפרעויות רק בכמה עשרות מבין 700 המוסדות בירוש וברצועה.

ברצועת עזה — החיים כתיקונם

אי־השקט לא הגיע כלל לרצועת עזה ושם נמשכים החיים כתיקונם.

רוב התושבים ביהודה בשומרון וברצועה סבורים, כי כהזה של ישראל להישאר עוד שנים רבות בשטחים ובכך מוסברת העובדה, כי ההשתתפות בגל המחאות שתיכנן אש״ף לא היתה גדולה.

מציינים גם כי ראשי התושבים נתנו יד להרגעת הרוחות. כוחות הבטחון נקטו באמצעים מאופקים תמשכים היחסים התקינים בין הממשל לבין התושבים שומרי הסדר. הממשל נהג באספקת השירותים כאילו לא הופר הסדר, אך לעומת זאת הוא נהג ביד קשה במפירי הסדר, ומכאן גירוש 5 המסיתים.

האהדה לחוסיין ירדה

האהדה לחוסיין ירדה מאוד בשטחים מאז ועידת ראבט. עם זאת ממשיך עדיין השלטון הירדני לשלם משכורות לעובדים לשעבר ולנהוג כאילו לא אירע מאומה וזאת על אף הכרזה המלך ההאשמי.

5 גורשו ללבנון

אזהרה חמורה לראשי הערים

חמישה אנשים שעמדו מאחורי ההפגנות של התלמידים והשבתת המסחר בגדה גורשו אתמול השכם בבוקר אל לבנון. החמישה חתמו לפני כשבועיים על עצומת התמיכה באש״פ בנציג הבלעדי של הפלשתינאים.

חלק מן המגורשים משתייכים ל„חזית הלאומית הפלשתינית״ היא הזרוע הצבאית של המפלגה הקומוניסטית הירדנית, אשר אנשיה התאמנו בהפעלת נשק וסטעני חבלה בבריה״מ. חלק מהם שבו לגדה במסרה לארגן חוליות חבלה ונעצרו והועמדו לדין בבתי דין צבאיים.

כתב עתיים מוסר, כי „החזית הלאומית הפלשתינית״ היתה רדומה תקופה ארוכה ולעתים עסקה בהסברה אידיאולוגית קומוניסטית בלבד. אולם אחרי מלחמת יום הכיפורים התארגנה כמחתרת במטרה לפגוע בבטחון המדינה.

החמישה שגורשו הם: ד״ר אלפרד טובאסי, רופא־שיניים חבר מועצת העיריה. הוא ידוע כאחד ממנהיגי „החזית הלאומית הפלשתינית״ וראש הסניף שלה ברמאללה.

יזמו שביתות והפגנות

האיש היה בין הראשונים, שחתמו על העצומה להכין אש״ף וערב הר־פעתו של יאסר ערפאת הוא הסית את הסוחרים לשבות ואת התלמידים להפגין נגד השלטון הישראלי. גורמי בטחון מייחסים לו הסתה לאלימות ברמאללה וסביבתה.

עבד אל רזאק עבד אללה עודה — קבלן בנין וסוחר ידוע ברמאללה. עליו מספרים, כי התעשר במהירות. הוא חבר לשכת המסחר בעיר. אף הוא ידוע בקיצוניותו ועויינותו לשלטון הישראלי. בהיותו חבר „החזית הלאומית הפלשתינית, היה מראשוני החותמים על עצומת התמיכה באש״פ. בשבועות האחרונים הסית עבד אל רזאק להפגנות ברמאללה ובסביבתה, והיה מיוזמי שביתת המסחר ביום ד׳. כשנפתחו החנויות אחרי הצהרים נשאר בית המסחר שלו סגור על אף אזהרות הממשל הצבאי.

מחמוד קדרי — מורה בבית הספר התיכון „אל האשמיה״ ברמאללה. היה מראשוני המסיתים בקרב התלמידים להפגנות פרועות. הוא לא הסתפק בהסתת תלמידי בית ספרו אלא עבר להסית תלמידים בבתי ספר אחרים.

עסאס אבו עטא — אף הוא מורה שלימד בבית הספר התיכון „הישאמ״ ביריחו ובאחרונה הסית את תלמידיו להפגנות וליידוי אבנים בכוחות הבטחון. הוא תושב העיירה הנוצרית בית סחור באיזור בית־לחם ויד לו בהפגנות של תלמידי הערים הנוצריות באיזור זה. אבו עטא היה מהמארגני העצומות האחרונות שהופצו בגדה נגד השלטון הישראלי.

חנא נאצר — מנהל המיכללה ביר א־זית ליד רמאללה. הוא עמד בראש הפגנות הסטודנטים במכללה ובסביבתה, גרם לשיבושים בלימודים והפר את הסדר הציבורי. הוא אף הוזהר שאם ייפסקו ההפגנות של הסטודנטים תיסגר המיכללה.

ההכשה הועברו ללבנון מאחר וכבראה חששו מפני שלטונות ירדן.

ראשי הערים וכן אישים נכבדים ביהודה ושומרון זומנו אמש למושלים הצבאיים והוזהרו בצורה חמורה שאינה משתמעת לשתי פנים כי הממשל הישראלי לא יוכל להבליג יותר על הפרת הסדר הציבורי בגדה. הם נדרשו להפעיל לאלתר את השפעתם כדי להחזיר את החיים למסלולם התקין.

ביהודה ושומרון שוב הורגשה אמש תסיסה, כנראה בעקבות גירושם של חמשת האישים שהנהיגו את ההסתות, ההשבתות וההפגנות במשך כל השבוע.

אושרה ההחלטה לסילוק ישראל למעשה מאונסק״ו

פאריס, 21 (עיר ועי״ש) — הועידה הכללית של ארגון האו״ם לחינוך, מדע ותרבות אישרה היום את ה־החלטה של ועדה התכניה של אונסקו, אשר סירבה לכליל את ישראל באחד האיזורים המוגדרים של העולם.

ההחלטה לא להתיר את צירוף ישראל לאחד האיזורים אושרה ב־48 קולות נגד 33 ו־31 נמנעים. ישראל לא תוכל מעתה להשתתף בפעילות איזורית כלשהי של אונסקו.

בעקבות ההחלטה של היום תהיה ישראל המדינה היחידה מבין 135 המדינות החברות באונסקו, שאינה משתייכת לאחד המעמדה האיזורים של הארגון.

צרפת נמנעה

ארה״ב ורוב ארצות מערב אירופה הצביעו בעד הצעת ההחלטה הישראלית, אולם צרפת נמנעה.

מדינות אירופה יצביעו נגד החלטה אירופית קיצונית

מאת סופרנו המדיני בירושלים

העובדה שמדינות אירופה הצביעו כולן בועידת אונסקו כנגד הצעת ההחלטה הערבית־סובייטית, האנטי־ישראלית, יש בה כדי לפגוע ב„בגוש הערבי באונסקו, אולם אין בכך כדי לשנות את עמדתן של מדינות אירופה באו״ם, שבהלקן, וכראשן צרפת ואיטליה מצביעות בעד ההחלטות פרו־ערביות. הצבעת הנגד בא־אונסקו מוסברת בכך שההצעה הערבית היתה קיצונית כל כך ביחוד בסעיף הסנקציות שאי אפשר היה להצביע בעדה.

דובר משרד החוץ בירושלים הגיב על ההצבעה באונסקו שציינה את ישראל בנושא ירושלים, כי יש להבין שזהו מהלך מדיני ואין לזה כל קשר עם הנצבעה בעצה.

אכזבה גרמה רומניה שהצביעה בעד החלטה הסנקציה נגד ישראל למרות היחסים הדיפלומטיים התקינים שבין 2 המדינות.

דבריו של נציג גרמניה בעצרת האו״ם בויכוח הפלשתינאי גרמו ב־חלקם מורת רוח בישראל.

בשלב זה ניראה, כי מדינות אירופה תצבענה נגד הצעה הדרדלה הקיצונית הערבית בעצרת האו״ם ל־סכום הדיון הפלשתינאי אלא אם כן הערבים יתהיק את ההצעה. יה־

שר הדתות י. רפאל

(סוף מעמוד ראשון)

התווספו גם התמונות האמללות של שריפת הגוויות. תמונות אלה הובלטו לא פחות ממעשה הרצח עצמו וגרמו לזעזוע, בציבור האמריקני, ציין מר רפאל.

מוקיע צביעות „אונסקו״

„החלטת „אונסקו״ להפסיק את הסיוע לישראל בשל פעולותיה לשמור כביכול, באופיה של ירושלים, ובשל חפירות ארכיאולוגיות שכהיות כביכול סכנה לאתרים בעיר היא נסיון לבלבל את דעת הקהל בעולם ולהעלים ממנו את העובדות האמיתיות על הפעולות המבורכות הנעשות בירושלים — אמר שר הדתות בתגובה להחלטה של ועידה „אונסקו״.

שר הדתות הטעים, כי יש להזכיר לעולם כולו את ההרס והחורבן שנגרם בימי השלטון הערבי למקומות הקדושים ליהודים בירושלים כאשר היתה העיר תחת שלטונם. „הכיחל הכערבי״, המקום המקודש ביותר לעם היהודי הפך אז למזבלה וכוסה באלפי טונות של אשפה. ניבנו עליו בתי שימוש, כי שיפה בין של תושבי העיר העתיקה החרימו לשם. נעשה הכל כדי להלל את קדושתו ולטשטש את חשיבותו ההיסטורית. לעומת זאת עוסקת מדינה ישראל כבר 7 שנים בהסרת עקבות ההרס הזה וסרם נסתיימה עבודת הניקוי סביב הכותל.

בתגובתו התיחס שר הדתות גם לבית הקברות היהודי בהר הזיתים, ה־מקודש לעם היהודי מתקופה התנ״ך ועד ימינו. אתר זה נהרס בצורה ונדלית, אמר. נהרסו אלפי קברים, נופצו אלפי מצבות בעלות ערך היס־טורי ובאבני המצבות השתמשו למפרות שונות שגרמו לבזיון המת. לי־הלן תיאר שר הדתות כיצד הרסו השלטונות הערביים ביסודיות והנהיגו כל אתר הקשור בתרבות היהודית וכן „בהיסטוריה ובתרבות של עמנו. בתקופה השלטון הערבי נעשה שינוי דמוגרפי ויכיתי בדמותה ובאופיה של ירושלים ואיש לא פצה פה. ענותיה של מדינה ישראל לאו״ם ולארגונים בינלאומיים לא בטאו את כל זה. עתה עושה מדינת ישראל מאמצים להחזיר את הכבוד לקדוהיה ולהקים את ההרס שנגרם, ולהחזיר לירושלים את אופיה ההיסטורי האמיתית.

לבסוף הדגיש השר כי בניגוד לשלטון הערבי הרי כאן שהוזר יודר שליט. בשנת 1967 הקפידה בכלכלה ישראל לשמור על חופש הפולחן והרי־פש הגישה למקומות הקדושים בפני כל הדתות. עקרון זה בביטא בהווק הישראלי ובהדרכה הממשלה הלכה למעשה. בהתאם לעקרון כאפשרת הממשלה חופש גישה לכל הקדושים הדתיים גם לארצות הערביות הנוגעים רשמית בדיונה העימה לישראל.

תמרון צבאי נוסף בסוריה

מקורות בדמשק: נדרוש התחייבות ישראלית

דמשק, 21 (יופי״ע) — יחידה משוריינות של צבא סוריה ערכו היום תמרונים במסגרת „הכנות ל־מלחמת שחרור״ נגד ישראל — נאמר בהודעה ממשלתית.

זו ההודעה השניה תוך יומיים המוסרת על תמרונים צבא״ם בסוריה, והיא נמסרה בעיצומה של ה־פעילות ברמת הגולן הנובעת מה־סיום הקרוב של מנדט כח המשקיפים של האו״ם ב־30 בנובמבר.

בהודעה נאמר כי היחידות המ־שוריינות השתתפו בתחמושת חיה, אך לא נאמר היכן נערך התמרון.

דמשק, 21 (עיר) — סוריה רוצה בהתחייבויות ישראליות על פינוי כוחות מרמת־הגולן ועל זכויות ה־פלשתינאים, בטרם תחליט אם לחדש את המנדאט של כח האו״ם בגולן — אמרו היום מקורות סוריים רשמיים.

דיון ראשון בעניין תוספת היוקר נסתיים ללא תוצאות

המו״מ יימשך ביום ב׳ ✡ נסיונות להגיע לפשרה

מאת סופרנו הכלכלי

דיון ראשון בין נציגי הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים בענין מדיניות השכר ותשלום תוספת היוקר, שנערך אתמול בלשכת שר האוצר בתל־אביב, נסתיים ללא תוצאות. הדיון ימשך ביום ב׳ הבא בירושלים.

הדיון של אתמול נשא אופי סימפוזיוני ולא תכליתי, כשכל צד מציג את עמדתו. אין גם לצפות להוצאות מכשיות מהדיון של יום ב׳ וההכרעה בנושא תיפול בדיונים לא פורמליים ומצומצמים.

כפי שנודע לסופרנו יש נכונות ב־צד ההסתדרות והמעסיקים לחפש מוצא של פשרה, שתבטיח תשלום תוספת יותר בחודש ינואר ועיקר חלקי של השפעת הפיחות כמריך מדובר על תשלום חלקי של תוספת היוקר לבעלי ההכנסות הגבוהות. שני הצדדים, הן ההסתדרות והן המעסיקים, נתונים ללחץ מלמטה לא לוותר כ־שהראשונים נדרשים לעמוד בתוקף על תשלום מלא של תוספת היוקר, כולל תשלום מיקדמה, והאחרונים — לעקר את כל תוספת היוקר בגין ה־פיחות מפגיעת הממשלה, ההסתדרות

המעסיקים בענין הפריבונות בהעלם. משל: נסכם ענין מלוא תשלום אי 1974 ונבקר הדיון לנושאי תשלום קה ההוקה המול.

נציגי הממשלה שהשתתפו בישיבת אתמול היו: השרים י. רבינוביץ, ח. בר לב, מ. בר עם וכן א. אגוזי, א. גפני, א. דברת, ומ. נוימן.

שר האוצר עמד בפתח הדיון על המניעים להנהגת המדיניות הכלכלית החדשה שנקבעה, בין היתר לדלדול מדאיג ביתרות המטבע הזר והסכנה לאבטלה. הוא ביקש את עדים שנקבעו ב־10 לנובמבר של צעה חריפה ונוקשה לכלל השכבות בישראל וכן על המשמעויות של החוק בלידה היסטוראלית.

משל הציע להלך לנציגי המעסיקים לסכם חוזה — ולא — בענין תשלום מלוא תוספת היוקר לגמר שנת 1974 (היינו: תשלום צוי מלא בראשית ינואר 1975 התייקרויות השנה הלולת, כי השבועות הראשונים של השנה ולדון בבוא הזמן בענין תוספת היוקר ביולי 1975 „בלי תנאים מוקדמים״.

שר המסחר התעשייה ח. בר לב התנגד לתשלום מלוא תוספת היוקר והעובדים ואמר כי תשלום כזה יגרום לשוק הצריכה המקומי כ־200 מיליון לירות ויגרום לפגיעה קשה במאמצי להתאים לתוקף הנהל.

הצעותיו בנדון הן: חלוקת תשלום ספת היוקר לשלוש קבוצות: א) מלוא פיצוי תוספת היוקר לחלשות, ב) מחצית תוספת היוקר לבינוניים, ג) הקפאה מוחלטת של תוספת היוקר לשכבות בעלות ההכנסות הגבוהות.

אם יהיה כך יורדו לשוק רק כ־70—80 מיליון ל״י לחודש, במקום 200 מיליון — אמר בר לב.

יו״ר לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים — מר מרק מושביץ, שם „כי המדיניות הפקבנית של ההסתדרות בשנת 1974 הייתה אחד הגורמים המכריעים בהגברת האינפלציוני. עם זאת יש למצוא דרך לפיצוי השכבות החלשות בעוד שליתר השכבות יש להקפיא את תוספת היוקר לתקופה של חצי שנה.

בריה״מ מוכנה להכיר בממשלת גולה פלשתינית

תנסה לשכנע את ערפאת להסכים לפשרה ולהכיר בזכות קיום ישראל

לונדון, 21 (יופי״ע) — בריה״מ מוכנה לפי השמועה להכיר בממשלה פלשתינאית בגולה, לאחר הכרזת הקובן הנעשה להיערך במוסקבה על ידי מנהיג אש״ף, יאסר ערפאת.

מקורות מזרח תיכוניים מסרו, כי ערפאת צומד לטוס למוסקבה לשיחות עם מנהיגי בריה״מ תוך 24 שעות הקרובות. דיפלומטים אמרו, כי בריה״מ מצדדת בהקמת מדינה פלשתינאית ביהודה ושומרון וברצועת עזה.

לדברי המקורות הללו, יינסו שליטי מוסקבה לשכנע את ערפאת בעת שיחות עם מנהיג בריה״ם תוך 24 קרמלין, כי יסכים לפשרה שבמסגרתה יכיר בזכות קיומה של ישראל. זאת, תוך התחשבות בעובדה שגם רוסיה עצמה מכירה בקיומה של ישראל ואף הדגישה את העובדה הזאת חוזר והדגש.

דיפלומטים ציינו, כי הפגישה המיועדת להיערך במוסקבה היא בעלת משמעות כפולה ומכופלת, כיון שחסייע לקבוע את קו המדיניות של בריה״ם בעת ועידת הפיסגה שתתקיים בסוף השבוע בולדווסטוק בין הנשיא פורד לבין מנהיג בריה״מ, ליאוניד ברז׳נייב.

גוברת הדרישה

(סוף מעמוד ראשון)

חזון, צ. הרכון, ז. אסטרייכר ועוד.

הח״כ י. שערי, תקף בחריפות את הצעת קול באמרו כי צירוף „הליכוד״, לפי עבודתו הקיימת, יביא לשיתוק הממשלה, להחרפת בדידותנו בעולם ולהכבדה על מאמצי השלום.

הוא ציין, שיש הבדל בין צירוף המפד״ל לממשלה לבין צירוף ה„ליכוד״, משום שיותר רוב של ה„ליכוד״, כמפד״ל ורפ״י בממשלה, זו תהיה ממשלה אחרת.

קול לשערי: אתה מדבר בדמגוגיה

„ממשלה גולדה—דיין המשיכה את הקו של ממשלת הליכוד הלאומי, שהוקמה לאחר מלחמת 6 הימים, ואנו נעמוד לדין בפני ההיסטוריה על השגיאות שעשינו״, קרא הנואם.

דבריו אלה עוררו סערת רוחות, המשך דבריו לווה בחילופי דברים:

י. שערי: מ. קול משלה את חברי המפלגה הציבור, הוא מציג דבר לא ריאלי.

מ. קול: אתה מדבר בדמגוגיה, איבדת את שיווי המשקל, כי אתה במיעוט.

י. נער: שערי הוא דובר של מאיר פעיל.

י. שערי: ח. לנדאו מה „ליכוד״ מען שליש היא מפלגת „הבנקרוט הפוליטי״.

המלים יהודה ושומרון הושמטו

מר שערי הוסיף, כי צירוף כל כוח מפלגתי לממשלה, צריך להיות מותנה בהסכמה לנהל מו״מ על פשרה טריטוריאלית, כולל יהודה ושומרון. (המלים יהודה ושומרון הושמטו מהצעת הרוב, לפי הצעת מ. קול, בפיסקה שבה דובר על פשרה טריטוריאלית).

השר צדוק: מדוע לא „מקיר אל קיר״

שר המשפטים חיים צדוק אמר את־קול בבאר שבע כי הליכה לקראת קואליציה ממשלתית „מקיר אל קיר״ היא בחזקת הודאה שאין הממשלה רואה כל מוצא וכל אפשרות פרט למלחמה ועל כן יש לשקול היטב אם לנקוט בצעד כזה. השר דיבר בארוחה חגיגית לציון פתיחתו של מרדן כלכלי מטעם לשכת המסחר והתעשייה בבאר שבע.

הערב צפויה

(סוף מעמוד ראשון)

נציג ארצות הברית ג׳ון סקאלי, אמר היום על פלשתין בעצרת הכללית של האו״ם, כי משא ומתן כל הצדדים היא הדרך היחידה להשגת הסדר מזרח התיכון, וכי את אויבים הפלשתינים יש לחתרת בצורה טובה יותר בעת משא ומתן מאשר בהחלטות חדשות אך התקוות הפרלמנטריים הרבשים...

השגריר האמריקאי סקאלי הזהיר באומו, אם ארה״ב במקום קול לאש״ף בשיחות על המזרח התיכון האמיתית ל...בזונות.

הוא לא הזכיר את דרישת להגדרה עצמית ולעצמאות, דרישה לשובם של 1.5 מיליון תיגאים למדינה פוליטית נוצרית במזרח־התיכון.

סקאלי הבריז „ברור שהכל להבין כי לישראל זכות לה כמדינה ריבונית ועצמאית גבולות בטוחים ומוכרים״.

באורוזי „ההיב״ על דבר ב

נציג סעודיה באמיל באורוד אמש בדיון הפלשתיני, כי הם אינם מתכוונים בכלל עם ה...

לאחר שאמר כי הוא „חולה דגל שבו יופיעו יהודי בגדודה חוצי שהר. הביע את דעתו כי כת מדינה מלאכותית לחלוטה תבסיס שהוקמה על ידי הכ...

אגודת גוש עציון דורשת חקירה בעניין נפוץ מצבות הזכרון

מאת כתבנו „הצופה״ בירושלים

אגודת בני גוש עציון פנתה אל שר הבטחון בדרישה לערוך חקירה כיצד נופצו ונעקרו כל המצבות לזכר החללים בגבעת השיירה, שהוקמו בדרך ירושלים חברון ועל גבעת הקרב של הל״ה.

המצבות הוקמו ליד בית נבי דניאל בו נערך קרב השיירה, ליד המקום שבו נהרגו עשרה הראשונים בשיירה לגוש עציון, ועל גבעת הקרב של הל״ה.

באורה מבהרי נופצו כל המצבות הללו והשלטונות הבטחון לא עשו דבר ולא ניהלו כל חקירה.

אגודת בני גוש עציון מבקשת שעל גבעת הקרב של הל״ה יקים משרד הבטחון מצבה של אבן, שאין להרסה, היות המקום זה נהפך למקום שכל עליה לרגל לקבוצות נוער המטיילות בהרי חברון והמבקשות לעקוב אחרי קרב הל״ה ואחרי הקרבות בגוש עציון.

חזר הרבי מוויזניץ

400 מחסידי ויז׳ניץ קיבלו אמש את רבם האדמו״ר משה יהושע הגר, שחזר לארץ ממסע בארה״ב. הרבי חזר מארוע משפחתי — נישואי נכדו הראשון בברוקלין.

לתושבי ירושלים

דלק DELEK

הזמנת דלקים לחימום בתי מגורים.

הזמנות מתקבלות 24 שעות ביממה

קבלת הזמנות בשעות מ־07.00 עד 15.00

ובימי ששי וערבי חג מ־07.00 עד 13.00

להזמנת סולר חייג 6־5־4־3־533172

להזמנת נפט חייג 8־536257

להזמנות אחה״צ ובלילה משעה 15.00 עד 07.00 חייג 225767

הספקת הדלק תיעשה תוך 24 שעות מקבלת ההזמנה

סמוך על השרות

הגאמן והמהימן של ״דלק״

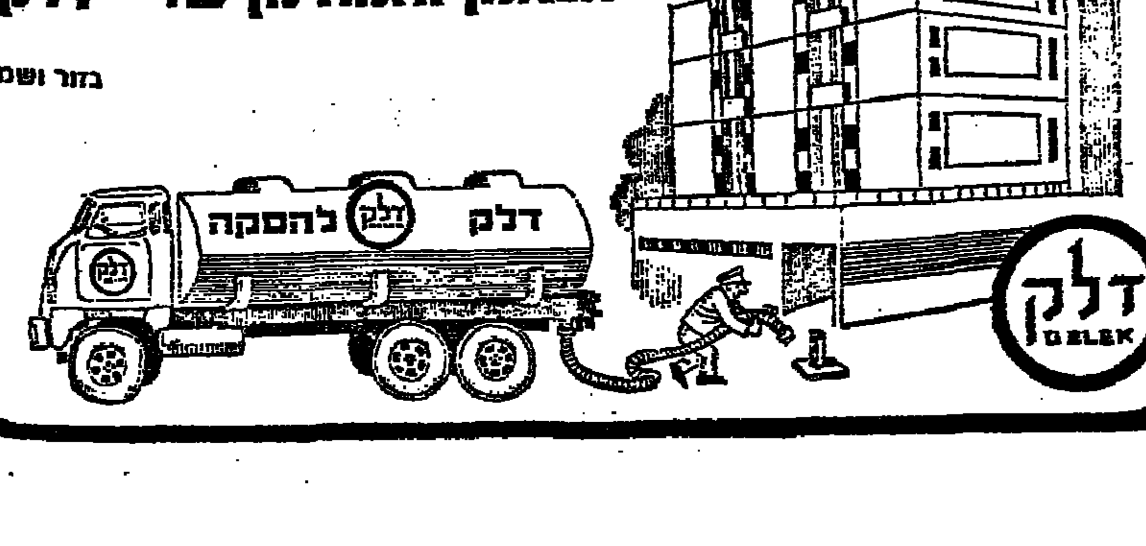

בזור ושמר

רבין ובר־לב ביקרו בבית שאן ואצל הפצועים

ראש הממשלה, מר יצחק רבין והשר חיים בר־לב הביאו אתמול דברי עידוד בשם הממשלה והעם להושבי בית־שאן, למשפחות השכולות ולפצועים, אותם ביקרו בבית החולים שבעפולה.

הודעה

להורי בית הספר נועם — ירושלים

ביום ראשון י׳ בסלו (24.11.74) תתקיים הפגנה של כל ההורים עם ילדיהם מול משרד ראש הממשלה במחאה על חוסר הדיור.

מתאספים בשעה 8 בבוקר ליד בנין ישיבת ירושלים לצעירים.

ועד ההורים

לחברי וועדת החוקה של וועידת המפד״ל - הפוהמ״ז

נא לרשום לפניכם כי ישיבת הוועדה תתקיים אי״ה ביום החמישי כ״א בכסלו (5.12.1974) בשעה 11 לפני הצהרים בבית התנועה בתל־אביב ותימשך גם אחרי הצהרים.

סדר היום — בהזמנה

חדש

„דינא דמלכותא דינא״

ד״ר שמואל שילה

האוניברסיטה העברית ירושלים

המכון לחקר המשפט העברי פרסום מס׳ 5.

אחד מכללי ההלכה שמרבים ביותר להביאו הוא הכלל „דינא דמלכותא דינא״, שהיווה את הנורמה הבסיסית המשפטית לי־הכרת ההלכה בדינים שאינם דיני המשפט העברי. גדולי ההלכה, אנשי משפט, היסטוריונים וסוציאולוגים קבלו על כך שלא נכתב עד מחקר הראוי לחשיבות העניין. ספר זה בא לענות על משאלה זו.

אל: הדפוס האקדמי, ת.ד. 2390, י־ם

נא לשלוח לי „דינא דמלכותא דינא״ (511 עמ׳)

במחיר (ביחוד עד 31.12.74) 38.— ל״י

בצ׳ק מצורף.

השם

כתובת

חתימה

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

זה עתה הופיע

ערוך השלחן העתיד

דיני טהרות

חלק שני

הלכות נגעים, משכב ומושב, שאר אבות הטומאות

מאת

הגאון רבי יחיאל מיכל עפשטיין זצ״ל

בעל „ערוך השלחן״

המחיר: 24.— ל״י

● ניתן עדיין להשיג:

דיני טהרות, חלק א׳	המחיר: 24.— ל״י
דיני קדשים, 3 כרכים	72.— ל״י
דיני זרעים	26.50 ל״י
הלכות סנהדרין	14.50 ל״י

משרד ההפצה: תל־אביב, רח׳ אלנבי 87, טל. 615036

הגר״ש גורן

(סוף מעמוד ראשון)

אפיפיור, כי לדעתו, יש מקום לי־שיתוף בעניינים הומאניים כגון — הצלת חיי אדם; פעולה נמרצה נגד רדיפות עמים ובני דת וכו׳.

הרב הראשי אף הביע פליאה שעד כה לא נענה לפניות, שהעביר באמצעות כליהם קארדינאלים מרכזיים — בארצות הברית, אנגליה וצרפת שהוותיקן יתערב לשם הצלת יהודי סוריה הנתונים כיום במצב דומה כפי שנמצאו היהודים בעלות היטלר לשלטון וגם להם אורבת סכנה כליון.

בכל״כ התרעם הגר״ש גורן על הגבלה אצל הותיקאן להפריד בין יהדות, לבין מדינת ישראל. „עם ישראל, תורת ישראל וארץ ישראל הם אחד ואין כל אפשרות להפריד ביניהם״ — אמר. יש להצטער שה־כנסיה הקאתולית אינה משלימה עם הבנת יסוד זו״.

נציגי האישי של האפיפיור הבטיח להעביר ביד את דברי הרב הראשי לגורמים המוסמכים בוותיקאן.

ד״ר בורג

(סוף מעמוד ראשון)

בבעותיים ואירועי התג החלו בשעות הבוקר עם בואם של שר־הפנים ד״ר י. בורג, רעייתו ואנשי משרדו.

ראש העיריה מרדכי אלון קיבל את שר־הפנים בשערי בנין הע־יריה ולאחר מכן נערכה קבלת פנים בהשתתפות נכבדים מה־עיר ומנבחרת השכבה. בתום קבלת הפנים יצא השר לסייר ברחובי נצרת עילית, ביקר בכבה מפעלים בה וכן בבית הספר הממלכתי דתי שבעיר ואחר־כך נאם בפני תלמידי התיכון בעיר. בשעות אחה״צ נערכה קבלת־פנים לתושבי נצרת עילית בהשתתפות שר הפנים. ההכרזה הרשמית על נצרת עילית כעיר, נועדה להערך בטכס הגיגי מיד־

זכו בהגרלת הפיס

בסך 500,000.— ל״י זכה המספר 286330.

בסך 250,000.— ל״י זכה המספר 581496.

בסך 100,000.— ל״י זכה המספר 565238.

בסך 50,000.— ל״י זכו המספרים 328778 393713.

בסך 12,500.— ל״י זכו המספרים 224068 354654.

בסך 6,250.— ל״י זכו המספרים 041462 304856 407672 490240.

בסך 5,000.— ל״י זכו המספרים הבאים:

004141	026805	106299	111382	137596
143435	173757	181717	280194	205627
211922	213285	234856	255024	257648
259176	276245	334508	367788	395678
400399	423366	426116	438261	443361
469615	512676	517752	536249	619387
630345	640653	670924	671475	686710
695942	728522	735803	750192	770891

בסך 1,000.— ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 1609 3054 4906 7466 7911.

בסך 600.— ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־

05987	12155			
12197	17718	20445	27281	34542
58943	59386	64757		

בסך 250.— ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־

01013				
05659	07112	09637	14338	16973
19492	22052	22133	23501	25129
28078	28404	31321	37151	41543
42210	42692	46559	49770	52095
66689	76319	81788	89329	

בסך 100.— ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 4989 5402 6938 6979 7578 7784 9574.

בסך 50.— ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־

0043	0098					
0210	0362	0421	0504	0684	1020	1251
1539	1547	1608	1656	1667	1969	2300
2433	2560	2717	2761	3241	3468	3741
4386	4750	4755	4815	5042	5176	5475
5875	6753	7205	7433	7464	7622	7659
7833	8349	8922	9113	9448		

בסך 6.— ל״י זכו כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרות: 1 ו־9.

הצלחת הפיחות מותנית בהורדת רמת החיים ב־5%

מאת סופרנו הכלכלי

הצלחת התכנית הכלכלית תלויה בלעדית בהורדת רמת החיים בחמישה אחוזים, ואת ניתן להשיג ע"י עיקור השפעת הפיחות בתוספת היוקר. זאת אמר אתמול ד"ר מ. גולדבאום, מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה, בדיון על המדיניות הכלכלית החדשה, שנערך באוניברסיטת "בר־אילן". מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה אמר כי מי שמציע לעקר השפעת הפיחות מתוספת היוקר אינו מתכוון לעשות מעשה הכנסה, אולם אין לגבות השפעת הפיחות מהוקר לשכבות מבוססות עד יש יגואר.

[illegible]

המפעל היעיל כתרום ומי שנכשל משלם בעצמו המחיר ולא מגיש את החשבון לממשלה ולציבור, הוסיף.

העלאת מחיר הכוכר תוסכת 50 מיליון דולר

בדברו על העלאת מחירי הסוכר אמר כי הדבר מאפשר חסכון בסכום של 50 מיליון דולר ע"י מעבר בהעשייה לתחליפי סוכר.

בדיון השתתפו התעשיין י. רוזלר והמרצים לכלכלה ד"ר י. פרוש ו־פרופ' א. שיינסקי.

הנחה ד"ר מ. סירקין.

קואליציה חדשה הוקמה בכפר יבנה

מאת סופרנו לענייני מוניציפליים

בכפר יבנה הוקמה קואליציה חדשה בהרכב 4 נציגי המערך ו־2 נציגי המפד"ל. קואליציה זו הוקמה לאחר שהקואליציה הקודמת בהשתתפות נציגי הליכוד, התפרקה. והסכם הקואליציוני החדש, בכפר יבנה, שאושר על ידי המחלקות המוניציפית של המפד"ל והמערך, מבטיח לשני נציגי המפד"ל בעיריה, תפקידים בכירים ובכלל זה מ"מ ראש המועצה.

200 עולים שבתו כמחאה על המגמה לפטרם מעבודה

כ־200 פועלים, עולים חדשים מברזיה שבל פיטורים מרחף עליהם, השביתו ביום ד' אחה"צ הצהריים את העבודה במפעל "לבידי אשקלון" בהסכם מצור על שערי הכניסה למפעל ההוציאה ממנו.

רק מקץ שלושים שעות ולאחר התערבות של קצין משטרה ושל מזכיר מועצת הפועלים במקום, הסכימו לבטל את השביתה. הסכסוך היה מלווה מעשי אלימות ואיומים ובהלכו נגרם נזק לרכוש המפעל. הרקע למקרה היה פחדם מפני פטורים ואי הבנה הקשר למשכנעות של החותמה שהוסכמה ע"י משרד הקליטה בתעהדות העולה שלהם בקשר לבטנק שאושר עבורם בקשר עם המשך העסוקים.

הדבר התחיל לפני למעלה מחודש כאשר הנהלת המפעל הודיעה כי המצב בענף הלבידים מחייב אותה לפטר כ־170 עובדים. כמקובל בישראל הרי מי שנתקבלו אחרונים הם הראשונים לפיטורים ובמקרה דנן כמעט כולם אותם פועלים עולים מגרוזיה שנקלטו במפעל זה המעסיק כ־680 עובדים.

בהתערבות מועצת הפועלים במקום הסכים משרד הקליטה ש־50 אחוז משכרם יכוסו לתקופה של שלושה חדשים מקרן ההשתלמות לעולים של משרד הקליטה. המפעל העביר איפוא את רשימת כל אותם הפועלים על תעודות העולה שבצידם לאישור מענק חד פעמי זה. ביום ד' בבוקר, כאשר החזרו תעודות העולה לפו־

עלים, גילו שבכל אחת מהתעודות הוטבעה בדף "ההלוואות" חותמת בזו הלשון "סדר במסגרת הכשרה מקצועית בלבידי אשקלון, אושר מענק של.... ל"י.

מאחר ומדובר בדף "ההלוואות" שוב לא האמינו הפועלים כי מדובר במענק, וטענו כי בבוא היום יידרשו לשלם את כל הסכום.

העולים תבעו לתלוש את הדף מהתעודה.

לכתוב עתיים נודע שההסתדרות קיבלה התחייבות מצד משרד הקליטה והנהלת המפעל להחזר כל הסכום.

ההסתדרות תקיים דיון בהשקעות "סולל בונה" בחברות רוזנבאום

מאת סופרנו בתל־אביב

הוועדה המרכזת של ההסתדרות והוועדה המנהלת של חברת העובדים עומדים לקיים ביום א' הקרוב דיון מיוחד בממצאי מבקר ההסתדרות המתייחס לדרכי הניהול של חברת "סולל בונה", על רקע השקעות החברה בחברות ד"ר רוזנבאום.

הדו"ח העומד להתפרסם היום קובע כי סידורי ניהול החברה בה מרוכזות מרבית הפעולות בידיו של המנכ"ל מר צבי רכטר, איפשרו לו "לנהוג כראות עיניו" מבלי שחלק מחברי ההנהלה ידע בכלל על פעולות אלה.

כן מותח הדו"ח ביקורת על המשקיפים חברת העובדים על הקונצרן אשר איפשר עיסקות בנשיות עם חברות ואחזיות.

דו"ח הביניים של מבקר ההסתדרות מר שלמה שטנגר, יוגש לחברי הועדה המרכזת הוועדה המנהלת של חברת העובדים באותו מועד ובו זמניה באמצעות דובר ההסתדרות.

על ריקעו של דו"ח זה והמסקנות והמבוות, הובעה בהסתדרות סברה כי מנכ"ל סולל בונה, יגיש את התפטרותו.

ארה"ב תעיין מתוך יחס אוהד לבקשת ישראל לזכויות טייס

גורמי הממשל האמריקאני הביעו עין מחודש ואוהד בבקשת של ישראל לקבל זכויות טייס נוספה בארה"ב בתקופה הקרובה, ויש לצפות לתשובה מוסמכת בעניין זה. שר התחבורה, שכסר על כך עם שובו אתמול מניו־יורק, ציין כי על רקע הקשיים שבהם נתונה התעופה בעולם ובארה"ב בכלל זה, הקשו הגורמים האמריקאנים לשקול את העניין מבחינה פוליטית ולאפשר הרצות לבקשות הישראליות. בנושא זה דן מר יעקבי לא רק עם שר התחבורה האמריקאני מר קלוד ברינגר אלא גם עם תת שר החוץ מר ג'וזף סיסקו.

לשאלת כתב עתיים אם בשיחה עם סיסקו, שנתרחבה לכל המכלול המדיני, שמע על נטייה להכיר ב־

אש"ף השיב מר יעקבי: "לא זה היה הרושם שלי מסיסקו בשיחה שארכה יותר משעה על עניינים מדיניים רבים. התרשמותי היא לדבריו של תת שר החוץ האמריקאני כי אין שינוי במדיניותה של ארה"ב בהקשר זה".

שר התחבורה שוחח עם עמיתיו האמריקאנים גם באפשרות של צמצום טיסות לישראל, המסתמנת כתוצאה מהאיחוד בין שתי החברות האמריקאניות הגדולות "טי.וו.איי" ופאן־אמריקן. סכנה כזו, שפירושה כי ט.וו.א. תפסיק טיסותיה לישראל במסגרת חלוקת העבודה המחודשת עם חברת "פאן־אמריקן", עשויה לצוץ כבר בפברואר 1975. דבר זה אינו רצוי לישראל וזאת מסיבות מדיניות, כלכליות ותשתיתיות כאחד הבהיר השר.

האיש המזויין שהתבצר על הגג באשדוד נמלט ונתפס ע"י המשטרה

יואל דניאל שהתבצר ביום ד' על גג בנין באשדוד הצליח אתמול להמלט, אולם נתפס תוך זמן קצר בפרדס ליד באר־יעקב.

אתמול ב־5 לפנות בוקר הודיע דניאל כי הוא יורד מהגג. הוא אמר, כי הוא מוכן לנסוע לבית החולים בבאר־יעקב בתנאי שנשקו לא יילקח ממנו. דקות מספר לאחר השעה 5 אמנם ירד דניאל מהגג ביחד עם אחד מחבריו ונכנס למכונית של החבר, ביחד עם סגן ראש עיריית אשדוד, מר יוסף אבינון.

דניאל ההשב במושב האחורי של המכונית והחזיק בתת־המקלע. חברי יצא לכיוון באר יעקב ומכוניות משטרה ואמבולנס נסעו אחריו. כשהגיעה המכונית לקרבת באר יעקב, הורה לפתע דניאל לנהג לעצור. ברגע שהמכונית עצרה, פתח את

הדלת, זינק ממנה ונמלט לפרדס סמוך. השוטרים שעקבו כל העת אחר המכונית דלקו אחריו והדביקו באלחוט תגבורת.

לאחר 15 דקות גילה סמל משטרה את יואל דניאל באחד השבילים של הפרדס. בראותו את השוטר ירה דניאל יריה באויר. השוטר כיוון אליו את נשקו ואז הניח דניאל את תת המקלע על הארץ והודיע כי הוא נכנע.

הוא הועבר למעצר במשטרת רמלה.

נענש נהג מונית קטלנית

נהג מונית בן 23 מחיפה, שגרם בלילה, שהורשע בגרימת תאונה קטלנית — נשלל רשיון הנהיגה שלו ל־7 שנים בפועל ולעוד 3 שנים על תנאי. כן נדון לארבעת אלפים ל"י קנס ולמאסר על תנאי ל־6 חדשים.

דרכי בית־שאן אבלות

(סוף מעמוד 6)

העיירה בית שאן, למודת התקפות מחבלים. ידי קטיושות היה מנת חלקה במשך שנים, אך מאז שלושת השנים האחרונות, בהם פסקה הפעולה המחבלים, כמו ידעה העיירה מרגוע. פיתוח חל בתחומה, גנים ציבוריים מטופחים, פינות משחק לילדים ומרשי אקליפטוסים, צצו לתפארת בסבורה של העיירה, מדרכות ועצי נוי קבוצים בהם, ואל נופה היפה של בית שאן מצטרפים עצי התומר ה־

זקופים. ובין עצי תומר אלה, שאל מול שכונת סירת־צבי, התחבאו המחבלים חורשי המזימה, ותכננו את הפריצה אל הבית.

תוך כדי ההלכם לבנין, נתקלו בחדר המדרגות במול אדרי, בת ה־40 שכדרכה, פנתה להעיר, באשמורת הבוקר, את חברתה, לעבודה במשק סירת צבי. אחד המחבלים נעץ בה סכין, והיא נפלה שותתת דם על מדרגות הבית.

האם היתה הזנחה?

סיפרו לי התושבים בזעם גובר, כי המועצה המקומית לא עשתה די לעודד ולעורר את פעילות המשמר האזרחי ו"רק מעטים הצטרפו למסגרת זו של שמירה אזרחית". יתירה מזה גם החשמל בחוצות העיירה, כבה בשעה מוקדמת, אך מהמועצה הכחישו באוזנינו טיעון זה וקבעו כי בלי ספק שהמחבלים ניתקו זרם החשמל, לפני פריצתם לאיזור השכונה. מכל מקום, הנושא בחקירה, הביטוי הגורמים הנוגעים בדבר, אך מסקנות הרבה מתבקשות מפגיעת המחבלים בעיירה. קודם כל, יש להמשיך ולטפח את המשמר האזרחי בעיירה זו כבכל ישוב אחר בארץ, ולא פחות מכך, מתבקשת מסקנה חד־משמעית כי מתן נשק לאזרחים, בעלי נסיון צבאי, עשוי אך לסייע. העובדה כי בידיו של רפי בן־חמו, איש סיירה שריון לשעבר, היה נשק, הקלה על מלאכת ריתוק המחבלים לדירה. קל לשער מה היה קורה לו היו המחבלים מצליחים לצאת מדירת משפחת ביבאס, כשהמרי החבלה כבר דרוכים, ומתחבקים בדירות סמוכות, תוך תפיסת בני־ערובה. אבל לכחלוף הזנקנין, בן ה־25 לא נתנו נשק. "שרתתי שלוש שנים בצבא. אני יודע להשתמש בנשק, ואם היו נותנים לי "עוזי" או רימונים, הייתי יכול לחסל המחבלים עוד כשעלו בחדרי המדרגות" — קבל הלה באוזני עתונאים.

בין הבאים לבית שאן, סייר עם היוודע על פריצת המחבלים היה אליבן־יעקב, ראש מועצת מצלות. הייתה לי הרגשה כי מנסיון ההיערכות שלנו, לאחר המקרה בעיירה מצלות, אוכל לעזור, לחברי, אמר לנו, ובצירנו כי אם אכנם יש טענות לתושבים הרי שיש להאזין אליהן, ולא לזלזל. ברוב המקרים הטענות צודקות — אמר. הוא הוסיף כי יש גם לאפשר לתושבים "להתפרק ממטען הרגשות שלהם" אך גם לנסות ולהסביר להם ריקעו של מצב. ובבית שאן, כבמעלות ובקרית שמונה, יצאו האלפים לרחובות, התגודדו בהמוניהם ברחבה המרוצפת שליד בנין המועצה המקומית וליד הבית שנפגע, תבעו בקוליהם "מות למחבלים", אך יותר מאוחר נרגעו במקצת.

אך הרגיעה היא זמנית, מבסיסים הם, והובעים במפגיע, להיערך שוב, כדי להבטיח, ככל הבחינות, שעיירת בית שאן "לא תחזור שוב לימי הרעשות"!

בנק ישראל

מכריז בזה על

התחרות להגשת הצעות למטבע חנוכה תשל"ן

מכסף בן —.10 ל"י.

כל הפרטים כלולים בתנאי התחרות שאפשר להשיג בבנק ישראל, היחידה להנפקת מטבע, ירושלים, או בסניפי בנק ישראל בתל־אביב ובחיפה, אצל פקיד הקהל.

חברי אגודת הגרפיקאים וחברי אגודת הציירים והפסלים יוכלו לקבל את תנאי התחרות באמצעות אגודותיהם.

הפרסים שיחולקו לזוכים יהיו:

- פרס ראשון — — 5,000.— ל"י
- פרס שני — — 2,000.— ל"י
- פרס שלישי — — 1,000.— ל"י

התאריך האחרון להגשת ההצעות הוא יום ה', 26.12.74, בשעה 12.00 בצהריים.

בנק ישראל

מכריז בזה על

התחרות להגשת הצעות

למטבע כסף בן —.25 ל"י

שנושאו הוא

"פדיון הבן"

כל הפרטים כלולים בתנאי התחרות שאפשר להשיג בבנק ישראל, היחידה להנפקת מטבע, ירושלים, או בסניפי בנק ישראל בתל־אביב ובחיפה, אצל פקיד הקהל.

חברי אגודת הגרפיקאים וחברי אגודת הציירים והפסלים יוכלו לקבל את תנאי התחרות באמצעות אגודותיהם.

הפרסים שיחולקו לזוכים יהיו:

- פרס ראשון — — 5,000.— ל"י
- פרס שני — — 2,000.— ל"י
- פרס שלישי — — 1,000.— ל"י

התאריך האחרון להגשת ההצעות הוא יום ה' — 26.12.74, בשעה 12.00 בצהריים.

הודעת פוקד

- החלה ההתייצבות לרישום ולבדיקות חוזרות של המפוטרים משרות בטחון.
- חובת ההתייצבות חלה על גברים בגילים 18 עד 54 אשר אינם נמנים עם הכוחות הסדירים או עם כוחות המילואים של צה"ל.
- הודעה זו נועדה להקל על המתייצבים ולמנוע מהם טרחה ואיבוד זמן.

א. על המתייצב להקפיד על התאריך ועל השעה הנקובים בצו ההתייצבות שקיבל.

ב. על המתייצב להצטייד בתעודות ובמסמכים הבאים:
1. תעודת זהות.
2. תעודות צבאיות המעידים על מעמדו לגבי חוק שירות הבטחון.
3. במידת הצורך — מסמכים המעידים על מצב בריאותו.

ג. על המתייצב להביא עמו שתי תמונות פספורט.

* הקפדה על האמור לעיל תקל על הטיפול במתייצבים בלשכת הגיוס הארצית שבמחנה תל השומר, ותאפשר להם לקצר את תהליך ההתייצבות ולמנוע אבדן מיותר של זמנם.

יצחק ירון, אל"מ
ראש מרכז גיוס
פוקד
אגף בת אדם

ירושלים

שבת "בית זבול"

לרגל יום הזכרון של מרן הגרי"מ חרל"פ זצ"ל מתקיימת השבת המבורכת הכסותית בבתי הכנסת לסוכות מפעלין: המדרש הגבוה לתלמוד "בית זבול", המכון להוצאת כתביו.

ר' ברוך דוברבוי. ירצה על פרשת השבוע

השיעור ב"פרשת השבוע לאור ימינו", מטעם ארגון ותיקי התנועה, יתקיים מחר, שיק, בשעה שלש אחר הצהרים, בהיכל שלמה. את השיעור יתן ר' ברוך דוברבוי, חבר המרכז העולמי וראש המרכז לחינוך תורני.

שיעורו של הרב צימרמן ביום ראשון

השיעור ברמב"ם, הלכות מלכים, הניתן מאת הרב חיים צימרמן, מתקיים בכל יום ראשון, בשעה שמונה בערב, בהיכל שלמה.

תל־אביב

ב"אהל שם"

בשיתוף המדרשה של יהדות פולין השבת: ב־10 י. סברסקי — תנ"ך. ב־11 הרב פרידלנד: תלמוד. ב־4 במסיבת "עונג שבת", ירצה: מר אנשל רייס — יו"ר המדרשה העולמית של יהודי פולין על הנושא: "יהדות פולין בין שתי המלחמות". הפותח: יו"ר "אהל שם" — משה גולדשטיין.

דברי אגדה — ד"ר ש.ז. כהנא.

באגודת "אהבת חסד"

השיעורים מתקיימים בבית "אהבת חסד" רח' נחמני 61, בשעה 8 בערב, כדלקמן:

ליל שבת: מסיבת "עונג שבת" ע"י שלחנות ערוכים בהשתתפות רבנים וחזנים אורחים.

יום שלישי: שיעור ב"תנ"ך" לחוג נשים — הרב ר' שמעון פרנקל.

יום רביעי: שיעור ברמב"ם — ד"ר ר' יהודה מוריאל.

מסיבת מלוה מלכה בבית צ'פליק

בשעה 7.30 בערב, בהשתתפות הרב ד"ר ש.ז. כהנא, הרב שלמה מצורה.

בכל יום חמישי בערב בשעה 8.00 רח' סוטין 12 בבית צפליק. מגיד השעור הרב לאו.

חיפה

בבית הכנסת "נשמת חיים"

הרב רפאל סולידאנו ידרוש על הנושא: פרשת השבוע ועניני השעה, בבית־הכנסת נשמת־חיים, רח' התליץ 14 בשעה 4.00 אחה"צ.

במפלגה ובתנועה

ישיבה פתוחה של מועצת הפועל — ירושלים

בהשתתפות: ד"ר יצחק רפאל של הדתות על הנושא: מדוע הצטרפנו לממשלה ביום שלישי י"ב בכסלו תשל"ה, (26.11.1974) בשעה 7 בערב, במועדון דתי לאומי — רח' אגריפס 8 (ליד קולנוע עדן).

המפד"ל — המזרחי בת"א מסיבות לליל שבת

ליל שבת: פ' ויצא, אור לט' בכסלו תשל"ה, בשעה 8.00.

מועדון רמת אביב רח' ברודצקי 33, על הנושא: מנהג הלכה לאור השולחן ערוך, ירצה: הרב ד"ר מנחם שפרן.

המנחה: יהודה הלוי. זמירות ושירה בציבור.

במועדון אהבת חסד נחמני 61 (מסיבה ליד שולחנות ערוכים), על הנושא: פרשת השבוע באור חיינו, ירצה: עו"ד גרשון גרמן, המנחה מנחה: משה ברנשטיין, פרקי חזנות ושירה: ע"י החזן י. סולביק.

בבית צ'פליק: רח' סוטין 22, מסיבת מלוה מלכה במוצאי שבת בשעה 8.00, בהשתתפות: הרב ד"ר ש. ז. כהנא. על הנושא: המהרש"א ליום הסתלקותו ה' בכסלו, והרב שלמה מנורה. שירה בציבור.

בכל יום חמישי בשעה 8.00 שעור גמרא מסכת כתובות ע"י הרב מ. י. לאו.

בסניף המפד"ל חיפה

שיעורי תורה: בביכנ"ס המזרחי בבית התנועה; רח' החלוץ 59 בשעה 7 בבוקר שיעור בגמרא ע"י מנחם המר. בשעה 10.30 שיעור ברמב"ם ע"י מאיר אורין. בכל יום רביעי ב־8 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב נ. ראטה.

●

בביכנ"ס בשכון המזרחי בקרית אליהו בשבת בשעה 10 שיעור בגמרא ע"י החבר יצחק לבנון, אחה"צ שיעור בגמרא ע"י ישראל פולקבך. בכל ימות השבוע לפני תפילת מנחה שיעור בגמרא במסגרת לימוד דף היומי ע"י הרב ברוך ליבר.

●

בביכנ"ס המרכזי בקרית אליעזר בשבת בשעה 3.30 ברמב"ם בהדרכת הח' דוד אורבך. ביום ראשון ב־17.30 שיעור ברמב"ם וביום חמישי 17.30 שיעור עיוני בספרי נביאים בהדרכת דוד אורבך.

תנועת האשה הדתית לאומית

שבת פרשת "ויצא"

רעננה — בסניף הפועל המזרחי בשעה 4.30 תרצה: החב' צפורה בן־ציון על פרשת השבוע.

קרית מוצקין — בבית הכנסת לנוער בשעה 11 לפני הצהרים. תרצה: הגב' יוסיפון על פרשת השבת.

בני־ברק — במועדון "לחברה" רח' דניאל עונג שבת לקשישים בשעה 4.15 אחה"צ. מרצה: מר לפידות.

בחוג הצעירות ביום שלישי בשעה 8.30 בערב. בבית משפחת יהודית פון רח' יונה הנביא 30, תרצה: הגב' רבקה סוקולוב — מדריכה בהנהלה מגן דוד אדום, על הנושא: "הנשמה מפה לפה".

ראשון לציון — יום סמר יתקיים בסניף הפועל המזרחי ראשל"צ בימים שני ושלישי, י"א י"ב כסלו, משעה 9 בבוקר עד שעה 7 בערב.

חיפה — ביום ראשון ה' כסלו 24.11.74 בשעה 10.30 לפנה"צ מכירת מוכירות — סניפי הצפון "בבית החברות" רח' ירושלים 27 חיפה. המוכירות מתבקשות לדייק.

האשה הדתית לאומית ירושלים

עונג שבת בכבון הרי פישל על פרשת השבוע. המורה אסתר לי. בירורי התפילה — הגב' שונה הולצברג.

בבית הכרם בפנסיון מרגוע פרשת השבוע — הרב דוד שפירא.

בתנועת האשה הדתית לאומית

המחוז לקליטה הבריתי־רוחנית של עולים

השבת

מושב חמד — עשרות משפחות עולים מרוסיה והיו אורחי משפחות המושב. טיול מודרך במושב. סעודה שלישית: שיחה בעניני דיומא, זמירות ושירה, הכבוד מכן ע"י חברות המושב. הבדלה. מלוה מלכה — שירה בציבור בליווי אקורדיון עם שיקופיות עם הזמר אמנון הוברמן, ריקודים.

בליל שבת, בתל־אביב:

במעון עולים הירקון, עונג שבת. מעון עולים קסם עונג שבת ע"י החזן מר יוסף זיו.

מוצאי שבת

במועדון בקרית־שרת מסיבה לעולים המרצה הרב לבדמן. הופעת החזן דוד פישר בליווי מוסיקלי. ברכת תנועת האשה הדתית לאומית. המנחה ה' שטיגליץ.

שיעורים ביהדות במרכזי קליטה

במעון "קסם" — ביום ראשון בשעה 7.30 בערב שיעור ביהדות ע"י הרב בן־ציון נשר.

במעון הירקון — מעון עולים, ביהדות ע"י ד"ר סרבר. בבית ברודצקי — התחלת החוג ליהדות בהדרכת יעקב ברויאר.

תנועת האשה הדתית לאומית תל־אביב

פרשת השבוע: בהמשך שנקין ב־בית הח' יונגרמן.

קרית שלום: בבית הח' בן־חורש, רח' כובבי יצחק מס' 5.

חוג נהבון יפגש ביום ב', י"א בכסלו בשעה 8.30 בערב בבית החברה הנה דנציגר. רח' צבי ברוק 5.

חוג כץ — יפגש ביום שלישי י"ד בכסלו 26.11 בשעה 6.15 בבית החברה נוריץ טובה, בצקלון 4.

חוג הרבנית גורן — יפגש ביום רביעי י"ב כסלו 27.11 בשעה 9.00 בערב בבית הח' זלדה כהן, רח' סוקולוב 5.

תורנות בתי מרקחת

ליום שישי 22.11.74

ירושלים: אורה, המלך ג'ורג' 27 טל. 22043; אל זהרה, רח' אל זהרא טל. 83543.

תל אביב: פרנקל, המלך גורג' 28 טל. 223721; שלמה המלך, רח' שלמה המלך 78 טל. 246461; מעיין חיים, שד' ירושלים 49 יפו טל. 821607.

בת ים: גני בת ים, רח' הנביאים 3.

חולון: נאות שושנים, רח' גאולים 44.

רמת גן הסביבה: גגבה, דרך נגבה 38 טל. 743159.

בני ברק: רפואה, רבי עקיבא 62.

פתח תקוה: פישביין, חפץ חיים 6 טל. 911541.

הרצליה והסביבה: בריאות, סוקולוב 69 טל. 981300.

נתניה: המגן, ויצמן 13 טל. 23866.

באר שבע: ירושלים, הרצל 34.

לשבת 23.11.74

ירושלים: ד"ר פרקש, הפלמ"ח 28 טל. 36084.

תל אביב: בני, דיזינגוף 174 טל. 222387; בוגרשוב, בוגרשוב 60 טל. 293889; גוטמן, אחד העם 91 טל. 285301; יאני, יהודה הלוי 67 טל. 61474.

בת ים: בלפור, רח' בלפור 00.

חולון: שיינין, סוקולוב 68.

רמת גן הסביבה: אסותא, ז'בוטינסקי 41 טל. 731874.

בני ברק: אסותא, ז'בוטינסקי 41 ר"ג.

פתח תקוה: אסותא, ברון הירש 21 טל. 011710.

הרצליה הסביבה: ד"ר ברניקר, סוקולוב 28, טל' 981080.

נתניה: תרופה, הרצל 2 טל. 28656.

באר שבע: אביב, שכון ג'.

מוצאי שבת 23.11.74

ירושלים: כרם אברהם, רח' צפניה 19 טל' 286950; אל בתרא, רח' צאלח א־דין טל. 284123.

תל אביב: מושקוביץ, רח' המלך גורג' 25 טל' 282650; תרופה, דיזנגוף 217 טל. 223488; יאני, יהודה הלוי 67 טל. 612474.

לוח הצופה

● 2½ + הול + מרפסות סגורות וחשמן הציבורים 26, 640230, לא בשבת.

● עשה מצוה ועזרת לעצמך! זוג דתי מחוסר משפחה מעוניין במוצרים ישנים ושימושיים. פנו בכתב למשרד סברסקי רחוב פתח־תקוה 27, נתניה.

● למשפחות דתיות, דירות מרווחות 4—3—2 חדרים בשכמ"משה (שכונה דתית יפה ליד סבוין) 2 חדרים החל מ־133,000, 3 חדרים החל מ־157,500, 4 חדרים החל מ־181,000. אפשרות למשכנתא. במקום בית ספר וגן דתי. כניסה 5 חדשים. "אפריקה ישראל השקעות" בע"מ טלפון: 03—50281 03—751540.

● מרכז מכונות גילוח חשמליות תקון, מכירה, חלקים, צבעס, ביאליק 12 רמת־גן 736164.

● למכירה דירה חדשה, שלושה חדרים, ק"א על עמודים היה. עם שיפוצים, בקרית הרצוג בבני ברק. לפנות 792688.

לוח ירושלים

● בשכ"ח דירת פאר 4 חדרים לוקסוס מלא, בקרית משה, מהיר הדמנותי. 223017.

נרשמו לנשואין

הרבנות הראשית המועצה הדתית נתניה

[illegible]

לשכת הרבנות — בת־ים

[illegible]

לשכת הרבנות — אילת

[illegible]

לשכת הרבנות — מעלות תרשיחא

[illegible]

לשכת הרבנות — רמלה

[illegible]

לשכת הרבנות — רמת־גן

[illegible]

לשכת הרבנות — רעננה

[illegible]

לשכת הרבנות הרב דוד מלול ירוחם

[illegible]

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה
בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אורגיון
אגרופי המחץ

הבירה
הלידי חושקת ביהלומים

מיטשל
5 העוקצנים מהמזרח

ארנון
גולד

תל־אביב

אסתר
שבוע 7
מגרש השדים
(רק למבוגרים)
בימי חול 4.30—7.00—9.45

גורדון
שבוע 2
הולך רגל

גת
שבוע 9
אמריקן גראפיטי

דרייב אין
בובת השטן

פאר
שבוע 6
משחקי בילוש
בשעות: 4.30, 7.00, 9.30

סינרמה
שבוע 3
שמי הוא שנגאיבר

חן
שבוע 2
פרשת נלסון

חיפה

ארמון
האיש שלנו בולט

עצמון
הולך רגל

רון
ללילה אלף עינים

חן
שבוע 3
אורנטי

אורלי
ירח של נייר

אורה
שבוע 3
שבוע מרגלים

מירון
נס החיים

אמפי
קיד וקסידי

האופרה הישראלית

מייסדת ומנהלת: [illegible]

23.11	[illegible]
25.11	[illegible]
26.11	[illegible]
27.11	[illegible]
28.11	[illegible]
30.11	[illegible]

כרטיסים: אלנבי 1 טל. 57227

כתיבה במכונה

תלמיד היטב ב־12 שעות

בבית הספר למסחר

רימון

ת"א, דיזנגוף 85, טל' 281985
שיטה עיוורת • פיקוח ממשלתי

המעיל האלגנטי לחורף לגברות

הדגמים החדישים ביותר מחו"ל • מבחר גדול בקטנים • בד פנימי כשר באחריות עם הכשר

קוסנר מ.
אלנבי 81 תל־אביב
טל. 621650

היום

יום ששי, ח' כסלו תשל"ה, 22.11.74

פר' ויצא

הפרק: שמואל ב' יג־יד; המשנה: כלים יז, טו־יז; הדף: בכורות מס; ההלכה: אורח חיים חמז, ג—ה.

שבת — הפרק: שמואל ב' טו־טז; המשנה: כלים יח, א־ב; הדף: בכורות נ; ההלכה: או"ח חמח, ר־ה.

שידורי ישראל

[illegible]

למסדרי קדושין בארץ

הרבנות הראשית לת"א־יפו מבקשת להודיע לה אם קליפשטין אברהם ת.ז. 0853734 בעל תעודת גירושין מס' 50356 מיום ו' ניסן תשל"ב נרשם אצלכם לנשואין. הנ"ל טוען כי תעודת הגירושין שלו אבדה.

עצור!!!

ל־10 ימים בלבד

סגירת מרפסות בתריסים מכל הסוגים גם חלונות ודלתות במחירים ללא תקדים (וגם בתשלומים נוחים)

טלפון: 907685

תיאטרון ישראל

במוצ"ש 23.11.74

הבימה:
תת:נ:פ:
תל־אביב האולם הגדול

בו, מי יולים:
תל־אביב האולם הקטן

הקאמרי:
חיים חיים

התיאטרון העירוני חיפה:
של הצפור

הצופה

עתון יומי

HATZOFE DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ, המערכת [illegible]

הממשלה אינה יוזמת העלאת מחיר הסוכר

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

הממשלה אינה יוזמת העלאה במחיר הסוכר ובכוונתה לשמור על יציבותו לתקופה ממושכת. אולם יתכן שבגלל האגירה היא תהיה נאלצת לנקוט בצעדים חדשים שלא תיכננה אותם ביוזמתה.

צוב ע"י המשווקים עצמם. לרוב כולרים ק"ג או שניים לכל צרכן. משרד המסחר והתעשייה מספק אמנם כמויות רגילות, אך אלה נספגות מהר כתוצאה מהאגירה.

כדי להפסיק את האגירה ולהחזיר את השיווק לרמה נורמאלית, יתכן שהממשלה תהיה נאלצת לשקול העלאה נוספת במחיר, או הנהגת קיצוב. האפשרות של קיצוב עולה כאחד הפתרונות האפשריים לבולמוס האגירה.

עוד לפני שבועיים אמר שר המסחר והתעשייה ח. בר־לב, כי אם ייווצר מצב של אנרכיה בשוק תעדיף הממשלה על פניו הנהגת קיצוב.

יחד עם זאת מתכנן משרד המסחר והתעשייה את הגברת הפיקוח, כדי למנוע אגירה ע"י צו שהוצא השבוע. צו זה אוסר אגירה ע"י צרכנים פרטיים והכמות המותרת להחזקה ע"י אנשים פרטיים היא צריכה ל־4 חדשים.

הסוחרים גרמו לבהלת הסוכר

מאת סופרנו הכלכלי

סוחרים שאגרו והסתירו כמויות גדולות של שמן וסוכר והחששים שלא יוכלו להפטר מהמלאי או שיגלו את המחסנים הנסתרים שלהם ויטילו עליהם מס מלאי עורר את "בהלת הקניות" החדשה שבעקבותיה נוצר מחסור מלאכותי במוצרי יסוד.

הסוחרים מעוניינים בבהלה זו כדי שהקונים ימהרו ויקנו וירוקנו את המחסנים ובכך לאפשר לסוחרים רווחים עצומים על המלאי שהסתירו.

המחסור בלחם אחיד אף הוא נובע מספקולציה. בעלי האפיות מעדיפים למכור סוגי לחם מיוחדים, שעליהם הרווח גדול יותר מאשר על לחם אחיד.

אגירת הסוכר נמשכת בימים האחרונים בקצב מוגבר. בחנויות לא ניתן להשיג סוכר באופן חפשי בכמות הנדרשת. במרבית החנויות, הצרכניות והסופרמרקטים מתנהג קי־

44% מרוצים מרבין כראש ממשלה

יצחק רבין, "המתאים ביותר" לכהן עתה כראש ממשלה" — חשיבו כ־44 אחוז מהשאל "דחף" שנערך השבוע.

כ־24 אחוז הצביעו על שר הבטחון שמעון פרס כמועמד רצוי לכהונת ראש הממשלה.

שר הבטחון לשעבר משה דיין זכה בכ־15 אחוז והגיע למקום השלישי.

בתשובה לשאלה „אם תלקח מלחמה כתוצאה מהמתיחות בצפון, באיזו מידה אתה בוטח בבטחונו של צה"ל?": במדה רבה — 82.2%, במדת מה — 12.4%, ככה ככה — 3.2%, לא כל כך — 1.6%, בכלל לא — 0.6%.

השאלות הופנו ל־500 איש בערים ירושלים, ת"א וגוש דן, חיפה ובאר שבע.

מנהלי הסקר מציינים שסקר טלפוני אינו מייצג את כל שכבות הציבור, אולם הוא מהווה בסיס להתפלגות הדעות הכללית.

בעלי המוניות מוותרים על מחצית העלאת המחירים שאושרה להם

מאת סופרנו לעניני תחבורה

ארגון בעלי המוניות בת"א החליט אתמול לא לנצל את האישור להעלאת מחירים בשיעור של 40 אחוז ולהסתפק בהעלאת מחירים של 22 אחוז בלבד.

החלטות דומות נתקבלו כבר בכמה ארגוני מוניות. הארגון התל־אביבי עומד לפנות לארגונים בת"א וסביבתה בהצעה לתאם את המחירים.

בעלי המוניות מסתפקים בהעלאה קטנה יותר מזו שאושרה להם מאחר והם חוששים לירידה נוספת בנסיעות אם יעלו את המחירים בצורה תלולה. כבר כעת, במחיר הישן, מורגשת ירידה ניכרת בנסיעות מיוחדות ונוסעים מעדיפים לנסוע באוטובוסים או ללכת ברגל.

משבר בסיעת „ליכוד" במועצת עיריית ת"א

מאת סופרנו בתל אביב

סיעת „חרות" בעיריית תל־אביב, קיימו, משך יום אתמול פגישות עם ראש העיר מר שלמה להט, בהשתתפות ח"כ קרמרמן, להבהרת ה„סכסוך הפנימי", שנפל לאחרונה בסיעת „הליכוד" בעיריה, על רקע חילופי דברים חמורים בין מר להט ושניים מחברי הסיעה.

חילופי הדברים, שגררו התבטאויות קיצוניות, אירעו על רקע תביעתו של ראש העיר להנהגת קיצוצים באותן מחלקות שמנוהלים בציגי „חרות", ובכללם מר א. קרמר, במחלקת התברואה ומר ת. סטה, במחלקת ליפור השכונות.

נמסר כי השנים התנגדו לצמצום בפעולת מחלקתם, ובמיוחד כשההוראה באה „בנוכחות פקידים בכירים בעיריה". לדבריהם, אמר להם ראש העיר, כי, למעשה, „הם טרמפיסטים אצלו". בשיאה של התנצחות הבע ראש העיר מטר קרמר „לצאת מלשכתו" הוא השיב לו: „תוציאו קודם משטרה".

בשל מחלוקת זו, היחסים המתוחים בסיעת ה„ליכוד" פרסמה אמש סיעה ל"ע הודעה שאם לא יכון שלום בין בסיעת הליכוד, תראה עצמה חפשיה לפעול בעתיד בכל מה שקשור להשתתפותה בקואליציה העירונית. כן מסרו נציגי ל"ע שיפעלו להקמת קואליציה מקיר אל קיר בעיריה תל־אביב.

ועידת „בני ברית" קוראת לגיוס כל המשאבים לסיוע למדינת ישראל

ההתפתחויות החמורות שחלו בעולם ובאזור התיכון לאחר משבר הנפט, החלטות ראבאט והחלטת עצרת האו"ם להזמין ולקמתו את מנהיג המחבלים מחייבות נקיטת צעדים בעולם כולו כדי לגייס את כל המשאבים המוסריים והכלכליים לסיוע לישראל — נאמר בהחלטה שנתקבלה אתמול, בסיום הועידה העולמית של בני ברית, שהתקיימה בישראל בהשתתפות 1000 נציגים מ־38 ארצות.

הועידה הטילה על נשיא בני ברית, מר דוד מ. בלומברג, לתאם את הפעולה הנוגעות לסיוע לישראל בין כל מוסדות, לשכות וסניפי בני ברית בעולם. בהחלטות אחרות שנתקבלו בועידה נאמר: הועידה קוראה לקהילת מדינות העולם להכיר בכך שכל הסדר כפוי על ידי המעצמות לא יהיה בבחינת הסדר כלל. לא תהיה תקוה לשלום בר קיימא אם בטחון ישראל לא יישמר.

הועידה קוראת לעמי העולם להוקיע את אש"פ ולפעול נגדו. בהזכירה את התקפות הטרור האחרונות שבוצעו בישראל נגד אזרחים שלווים, קובעת הועידה, כי ההכרה שניתנה לארגוני הטרור על ידי האו"ם רק עודדה את תאוות הרצח של הטרוריסטים ואת שאיפותיהם המוצהרות להשמדתה של ישראל.

הועידה קראה לעולם להיות מוכנים מול סכנות הכניעה להכרת הברבריזם הטרוריסטי. כן קוראת הועידה לענוש בכל חומר הדין את הטרוריסטים הנמצאים אשמים בדין.

שר המשטרה נפגש עם הפנתרים

שר המשטרה, מר שלמה הלל, נפגש אתמול עם משלחה של ראשי הפנתרים השחורים. בפגישה סוכם כי תוכניתם של הפנתרים השחורים להקמת כפר נוער לעבריינים צעירים תובא לדיון בפני ועדת השרים לעניני רווחה שהשר הלל עומד בראשה.

ועדה משותפת של נציגי הפנתרים ונציגי השר תעבד את התכנית, תבחן את מסגרותיה ותעריך את גודל התקציב הדרוש למימוש התכנית.

יו"ר המועצה הדתית בירושלים דחה התפטרותו לחודש

מאת סופרנו

„אני לא התפטרתי וחזרתי בי, כפי שסבורים בטעות, אלא דחיתי את התפטרותי לחודש ימים, שבו יתברר אם אוכל להמשיך בעבודתי אי לאו", — אמר לסופרנו מר גדליה שרייבר, יו"ר המועצה הדתית בירושלים. ההחלטה באה לפי פנייתה של הנהלת סניף המפד"ל בירושלים.

הוריהם של ילדי צפת על השעיית המורים

ההורים השכולים בצפת, שילדיהם נרצחו במעלות, קיבלו בהערכה ובהוקרה את המלצת „ועדת מעלות" בראשותו של עו"ד ג. ליפשיץ, בחיפה להשעית את שלושת המורים, הרב יוסף עפר, ציון כהן ויונה עמרוסי, מבית ספר הרכון דתי בצפת מתפקידיהם בהוראה ובחינוך, בגין שנטשו את התלמידים שבה שאלה נלכדו בבית ספר מעלות — על כך מסר יו"ר ועד ההורים השכולים בצפת, מר מאיר עמרוסי.

הורי התלמידים של בי"ס נועם יפגינו ביום א' ליד לשכת ראש הממשלה בירושלים

מאת סופרנו בירושלים

באסיפה סוערת שהתקיימה אתמול בירושלים החליטו הורי תלמידי בית הספר הממלכתי דתי „נועם" לקיים ביום א' בבוקר הפגנה ליד לשכת ראש הממשלה, במחאה על הסחבת מצד העירייה בהכשרת מבנה מתאים לבית הספר.

באסיפה נמסר שזה היום השלישי לא מתקיימים לימודים בבית הספר וכי הפיכה [...] העזובה שנמצא בבניין מתאים טרם נחתם החוזה.

נציגי ועד ההורים ביקשו להתקבל אצל ראש העיריה מר טדי קולק, אך הוא סירב לקבלם.

כפי שנודע לסופרנו הושג הסכם עקרוני לרכישת בניין מאת האוניברסיטה העברית בירושלים ועם העברת התשלום ניתן מיד להפעילו ללימודים סדירים. אך, כאמור, העירייה משהה משום מה חתימת החוזה ודבר זה מעורר רוגז רב אצל ההורים.

פרופ' פדה ישרת שנה נוספת במשרד הבריאות

שר הבריאות החליט להאריך את שירותו של פרופ' פדה במשרד הבריאות לשנה נוספת. פרופ' פדה נתמנה למנהל בית החולים „סורוקה" וראש שירותי הבריאות בכל אזור הנגב.

כזכור הודיע פרופ' פדה לפני זמן בה שהוא מעונין להתמסר לעבודה נוספת לאחר גיל הפנסיה, לפיתוח שירותי בריאות באזור הנגב. המינוי שקיבל פרופ' פדה כשר הבריאות מאפשר את הגשמת רצונו של פרופ' פדה.

קופת חולים תקפיא בניית בתי חולים ומרפאות

מאת סופרנו הכלכלי

תקציב הפיתוח של קופ"ח יקוצץ במחצית עד סוף 1976 ותופסק בנייה של בתי חולים ומרפאות אשר בנייתם לא הוחלה היא יצאה מהקרקע.

יו"ר מרכז קופ"ח, א. ידלין, שהודיע על כך אתמול אמר כי הוחלט על שורה של צעדים לחסכון בהוצאה התפעול של שירותי הבריאות.

תכנית החסכון כוללת ניצול כל שטח מתאים לתוספת מיטות בבתי החולים של קופ"ח. עם זאת ימשיכו בתכנון בכדי שאפשר יהיה להתחיל מיד בבנייה אם מדיניות הממשלה תשתנה.

קופ"ח תורה את הניסוי להשלום תמורה תרופות, דבר שיאפשר חסכון בצריכת תרופות מופרזות.

כדי להסוך בתקציב זו תקפיא קופת חולים ייבוא ציוד רפואי. בכדי לא יפתחו שירותים חדשים והקנים של כח אדם הוקפאו, פרט למחלקות חדשות בבתי חולים ומרפאות חדשות.

בדלק יהיה קיצוב בשיעור של 15—20 אחוזים.

משרד הסעד החל בחלוקת מקדמות לנזקקי סעד

חלוקת המקדמות לנזקקי הסעד הוחלה בימים אלה ב־180 לשכות סעד ברחבי הארץ. על כך מסר אתמול דובר משרד הסעד.

העברת המקדמות שעליהם החליטה הממשלה, עם ביטול הסובסידיות והפיחות, התאפשרה הודות למבצע אירגוני של עבודה יומם ולילה של עובדי המחלקה למיכון במשרד הסעד, אשר טרחו יומם על מנת להבטיח הוצאת המקדמות יחד עם תמיכת הסעד לחודש נובמבר. המקדמה ניתנה בהתאם להחלטת הממשלה, לפיה לא ייפגעו השכבות החלשות ביותר מבחינה כלכלית על ידי ההתייקרויות וכדי יפצו פיצוי מלא.

ועדה משותפת למשרדי האוצר, הסעד, הביטוח הלאומי וההסתדרות העובדים הכללית, דנה על שיעור הפיצוי המלא, עד עתה נשלחו פיצויי ההתייקרות בסך 25 ל"י לנפש עד 4 נפשות, למשפחות גדולות יותר ישולמו מענקים לילדים ע"י הביטוח לאומי.

משרד הסעד הקדים ושלח את תמיכות הסעד עם המקדמות למאה אלף נזקקים בסך של כ־13 מיליון ל"י. זאת, עפ"י דרישת שר הסעד, מר מיכאל חזני, שלא להשאיר את הנזקקים שאין להם ממה לספוג, בלי פיצוי מינימלי, עד לסיום עבודת הועדה.

המיסיונרים הגבירו פעילותם על רקע המשבר הכלכלי

מאת כתב הצפה בירושלים

מימצאים מדאיגים אודות חידוש הפעילות המסיונרית בהיקף רחב בעקבות המצב הכלכלי החדש והמציאות הפוליטית והמדינית הגיעו בימים האחרונים לראשי [...] והקהילה במסיון.

מסתבר כי השבוע הגיעו ארצה מספר סוכנים חדשים אשר רכזו בעבר את הפעולה בארצות דרום אמריקה זאת לאחר הידיעות [...] אודות ה„משבר" בארץ הביאו את ראשי [...] מסיונריות למסקנה, כי ישראל מהווה כיום הרקע פוריה לעשיית נפשות לנצרות.

כפי שנודע הם החליטו להגביר במידה ניכרת את מיבצעי [...] וכח האדם ל„פרויקט הישראלי".

אישים ומוסדות

— מר פריץ נשיץ, קונסול כללי של איסלנד בישראל, קבל מנשיא איסלנד את אות הכוכב של מסדר הפלקון האיסלנדי לאות הוקרה לשירותו בן 25 השנים כקונסול כללי של איסלנד בישראל. אות זה הינו האות הגבוה ביותר הניתן להענקה לפי שאינו ראש מדינה זרה.

שירות חדש

תרמופז

אל תמתין לרגע האחרון. הזמן מיד

נפט או סולר לימי החורף

פז

תרמופז

שירות פז לחמום הבית.

הזמנות מתקבלות בטלפון 24 שעות ביממה. אספקה מהירה.

המקום	בין השעות	טלפון	בין השעות	טלפה
תל־אביב	7.30 עד 14.30	52341	14.30 עד 7.30	ידעפון 25-24-25
ירושלים	7.30 עד 14.30	נפט - 533394-5 סולר - 527177-8-9	14.30 עד 7.30	ידעפון 22-33-44
חיפה	7.30 עד 14.30	668282 667212	14.30 עד 7.30	ידעפון 644-322
באר־שבע	7.30 עד 14.30	77224 75775 77039	—	—

בשאר חלקי הארץ - בסוכנויות פז המקומיות.

אי"ה ביום חמישי י"ד כסלו תשל"ה 28.11.74
במלאת י"ב שנים לפטירתו של
האברך החשוב

ר' יוסף בן־ציון רבינוביץ זצ"ל

תיערך אזכרה

בבית העלמין בנחלת יצחק בשעה 3.30 אחה"צ.
נספדים ע"י הקבר.

בשלש סעודות בש"ק פ' ויצלה יושמעו דברי תורה בפרשת השבוע מוקדשים לזכרו של האדמו"ר בביהכ"נ על שמו ברח' הרצוג 44 בגבעתיים.
המשפחה וועד ביהמ"ד

דרושים

1. מדריך — מרכז הדרכה — גיל 6—12
2. מדריך קבוצתי — גיל 6—12
3. מדריכה לנערות — גיל 14—17

■ מועמדים דתיים יפנו טל' 063—77104 דיור במקום.

בס"ד

הגוש המאוחד במפד"ל והפועל המזרחי
סניף תל־אביב

ביסודם של חוגי הצעירים, החוג לחברה,
חברי הרשימה המרכזית ו[...] — רשימה בויאר

מסיבת חברים ואוהדים של הגוש

ע"י שולחנות ערוכים

תתקיים אי"ה ביום רביעי י"ג בכסלו ש"ז (27.11.74) בשעה 7.30 בערב באולם „בני ברית" ברח' קפלן 10 ת"א.

ינאמו:
אברהם בויאר
עו"ד אברהם נביאי
הרב מרדכי מלאכי
חיים בר־אבא

הנושא:
1. המצב הדתי בעיר
2. המצב בסניף
3. דברי חברים

למנויי „הצפה"

בשכונת תל גבורים בחולון

עקב שרות מלואים
של מחלק העתונים בתל־גבורים
יקבלו המנויים את העתון
במשך מספר ימים
באמצעות הדאר
עם מנהינו הסליחה

מחלקת המנויים

ארגון הפועלות של הפועל המזרחי — משרד החינוך והתרבות מחלקה לתרבות תורנית

יום עיון איזורי ברחובות

לסניפי הדרום יקיים בע"ה ביום שלישי י"ב בכסלו 26.11.74 בבית הפועל המזרחי ע"ש השר שפירא רח' הרצל 144, בשעה 4.30 אחה"צ

הרב שמחה הכהן קוק שליט"א ירצה על: „המשפחה בהשקפת היהדות ובימינו".

ד"ר אליעזר גולדשמיד — „חינוך נוער ומבוגרים לאור בעיות הזמן".

המנחה: הרבנית שרה פורט

החברות [...] מוזמנות בזה.

תנועת האשה הדתית לאומית
סניף: כפר־סבא

ערב עיון לחברות התנועה יתקיים בעז"ה ביום ראשון י' בכסלו 24.11.74 בשעה 8 בערב, ב„בית ההבראה" רח' ויצמן.

אורחת הכבוד — הרבנית צפיה גורן.

שתרצה על הנושא:
„פעולותיה של המתנדבת במסגרת התנועה והפקידה"

הגב' מיכל ציתובל — עובדת סוציאלית —
הגב' יהודית הורביץ — מנחה לגננות —

דברי פתיחה והנחיה: הרבנית חוה שיר.

שמחות - בכל מחיר!

אנו מתאימים את עצמנו למציאות ומאפשרים לכל אדם לערוך את השמחה שלו במסגרת צנועה ובמחירים המתאימים לכל כיס
במחלקה מיוחדת לאירועים
עם כיבוד קל ב-

ת"א, גורדון 34, טל. 222144-5

★ חופות
★ בריתות
★ בר־מצוה

כשר למהדרין ★ אוירה נעימה

אל תפרוש... פנסיונרים שאיכפת להם - קליטת העליה אתגר!

יש צורך במתנדבים דוברי רוסית לתקופה של חצי שנה לפעילות בקליטה חברתית של עולים בדימונה ובאופקים.

המתנדבים יקבלו מגורים וכלכלה במקום.

בדבר פרטים נא לפנות:
המרכז לשרותי התנדבות
ת.ד. 7033, תל־אביב
טל. 03—293452-3

למוסד צבורי דתי דרוש(ה) פקיד(ה)

עם ידע בהנהלת חשבונות

נא לפנות בכתב בציון פרטים אישיים לת.ד. 16066, ירושלים

לישיבת „פוניביז'" בבני־ברק

דרושים:
מלצר
אשה במטבח
ו־2 פועלים
לחדרי מגורים

לפנות למשרד בשעות העבודה

מרכז ההסברה — עיריית ירושלים, מחלקת התרבות, המדור לתרבות תורנית

היכל שלמה
המחלקה להפצת תורה לעם

איחוד רבנים עולי ארצות המערב
עונג שבת
(באנגלית)

הערב, ליל שבת, פ' ויצא (נובמבר 22), בשעה 8.30
ב„היכל שלמה" ירושלים

בהשתתפות:
הרב אברהם צ'ול: „החולם וחלומו"
מר ריכרד אבלון, מבנק ישראל: „התוכנית הכלכלית החדשה שלנו"
זמירות שבת בציבור
בהדרכת החזן אריה גולדברג

תוכנית „מלוה מלכה"

תתקיים מחר, מוצש"ק, בשעה שמונה, בהיכל שלמה, בהשתתפות:
חה"כ בן־עמי צוקרמן —
סגן הממונה על הכנסות המדינה במשרד האוצר: „התוכנית הכלכלית החדשה שלנו"
החזן יהודה לנדנר: פרקי חזנות, זמירות ושירים.
סירטון: „החיים הדתיים בישראל"
הקהל מוזמן!

עיריית עפולה — המועצה הדתית עפולה

ועדת הבחירות לבחירת רב עיר אשכנזי

הארכת מועד המכרז לכהונת רב עיר אשכנזי לעפולה

מודיעים בזה על הארכת מועד המכרז להגשת מועמדות למשרה הפנויה של רב אשכנזי לעפולה, בהתאם לפרסומים בעתונות, (הצפה, שערים) מיום כ"ט תמוז תשל"ד (19.7.74) ואשר תקפו פג ביום כ"ה אב תשל"ד (16.8.74) לתקופה נוספת של 30 יום, מיום פרסום מודעה זו.

שמשון שהורי
יו"ר ועדת הבחירות

משרד הבריאות

מחירים לתרופות

בעקבות השינויים בשער המטבע החליט משרד הבריאות לאחד העלאת מחירים לתרופות.

1. תרופות מייצור מקומי התייקרו ב־8%.
2. תרופות מיובאות שאין להן תחליף בייצור מקומי התייקרו ב־22%, ותרופות שלגביהן קיים תחליף מלא התייקרו ב־27%.

לידיעת הציבור, בכל בית מרקחת חייב להמצא מחירון של כל יצרן, כאושר על ידי משרד הבריאות, כאשר על המחירון מופיע תאריך כניסתו לתוקף של מחיר המוצר, שם התרופה ומחירה לצרכן.

הציבור מתבקש לא לשלם יותר ממחיר התרופה המופיע על המחירון.

שרות
● לבתי כנסת

מקבל לתקון ספרי תורה באחריות

לפנות: ת.ד. 830 בני־ברק, עבור סופר

מרכז זלמן שזר
להעמקת התודעה ההיסטורית היהודית

פעולות השבוע

קורסים בתולדות עם ישראל

1. יום שני י"א בכסלו תשל"ה (25.11.74)
תפיסת ההיסטוריה היהודית אצל הרמב"ם.
מרצה: מר אביעזר רויצקי

2. יום שלישי י"ב בכסלו תשל"ה (26.11.74)
מעמדם של חכמים בימי בית שני והמשנה
מרצה: מר ישעיהו גפני (באנגלית)

הקורסים נערכים במרכז זלמן שזר, רחוב חובבי ציון 4, ירושלים, בשיתוף המחלקה לתרבות בעיריית ירושלים.

השתלמות מורים

1. אזור הצפון
יום רביעי י"ג בכסלו תשל"ה (27.11.74)
הלניזם בעולמם של חז"ל
מרצה: מר ישעיהו גפני
ההרצאה ב־6.00 בערב בבית העם ע"ש ש. פבזנר, רחוב פבזנר 35, חיפה.

2. אזור הדרום
יום חמישי י"ד בכסלו תשל"ה (28.11.74)
הלניזם בעולמם של חז"ל
מרצה: ד"ר משה ד. הר
ההרצאה ב־6.00 בערב באוניברסיטת הנגב, בנין ויספיש, חדר 310, באר־שבע.

החלה ההרשמה להשתלמות מורים
בנושא

הזיקה בין המחקר והוראת תולדות עם ישראל

ההשתלמות מיועדת למורים להיסטוריה בחינוך העל־יסודי ובחטיבת הביניים, ותתקיים ביום שלישי ורביעי כ"ו וכ"ז בכסלו תשל"ה (10—11.12.74) בכפר המכביה, רמת־גן.

פרטים והרשמה במרכז זלמן שזר, רחוב חובבי ציון 4 ירושלים. טלפון: 30841, 37173

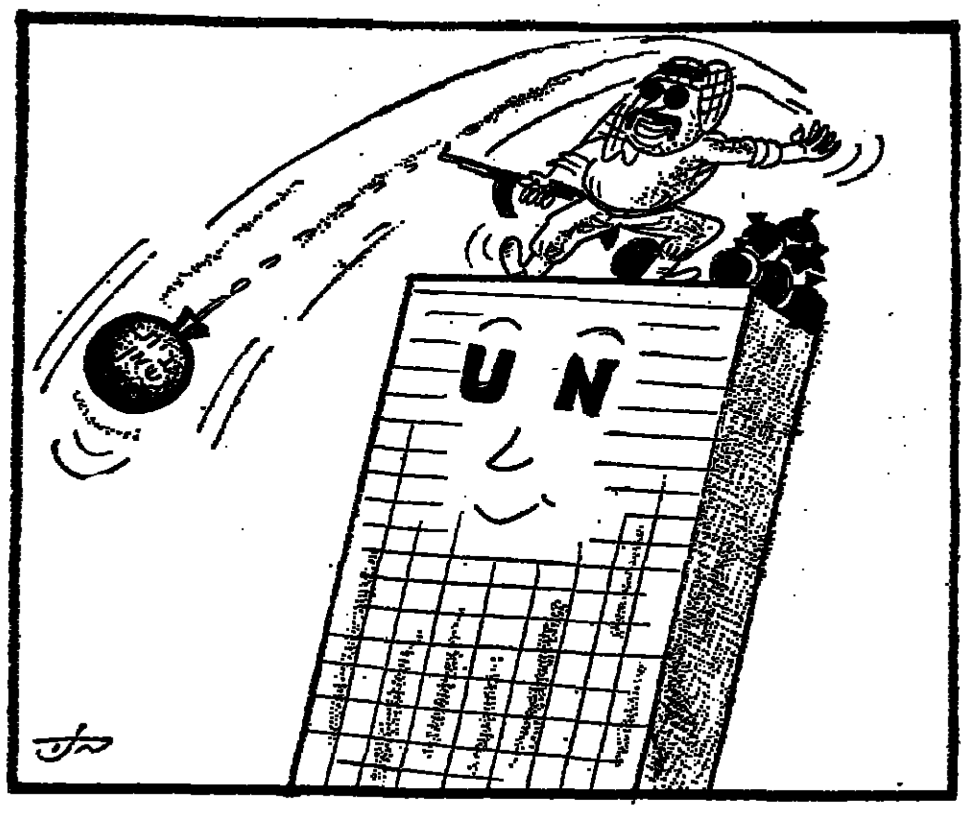

הכוח היהודי בקונגרס האמריקני

מאת הרב אליעזר ברנשטיין (ניו־יורק)

פרט חשוב מאוד על הבחירות האחרונות בארה"ב פרט הערך כראוי. מספר הצירים היהודים בקונגרס עלה פי שתיים — מעשרה לשני מניינים. גם שלושה סנטורים חוזרים לבית העליון. (במקרה, היו כל הסנטורים היהודים צריכים להיבחר בסבוב זה). חוץ משני צירים, הם כולם דמוקרטים. הנצחון הדמוקרטי והליברלי מסביר את הקפיצה הפתאומית במספר הצירים היהודים, הכולל גם שלוש נשים. לצירים היהודים יש חוג בלתי רשמי והציר סיד ייטס, הוותיק בכולם, הוא היושב ראש הבלתי מוכתר. המניין הנוסף הוא תגבורת חשובה ורציבית לאינטרסים של יהדות אמריקה בישראל וביהדות רוסיה.

אחד מהצירים הוותיקים הוא בנימין רוזנטל שנבחר עכשיו בפעם השישית. וותק בקונגרס הוא ענין חשוב. רוזנטל, מייצג את האיזור השמיני בקווינס הכולל שכונות יהודים גדולות כמו פורסטהילס, קיו גרדן הילס. האיזור נחשב כבטוח לדמוקרטים ולרוזנטל הבחירות הן פורמליות, כי הרפובליקנים מתייאשים מדעת מאיזור עם אוכלוסיה יהודית כה גדולה וכה ליברלית. הוא אמנם עובד קשה מאוד ועומד בקשר עם האיזור, מכיר כמעט את כל הרבנים אישית, ונערך על ידי ה„ניו יורק טיימס" כאחד מבעלי המחשבה בקונגרס. הוא יושב ראש ועדת משנה של ועדת החוץ לענייני אירופה ונהל את המאבק המוצלח עם הבית הלבן להפסיק עזרה לטורקיה אם היא תעביר נשק אמריקאי לקפריסין.

רוזנטל גדל באיזור אותו הוא מייצג. הוא עורך דין במקצועו. קבל חנוך יהודי מסורתי בבית הספר תפארת ישראל בקווינס הייטס ושם היה לבר מצווה. את „טבילתו באש הפוליטיקה" עבר בפעם הראשונה „סרף" להפקיד בקונגרס אשר התנגש עם מועמד קתולי שמרני. הכנסיה התנגדה בשל השקפותיו הליברליות שהיו למורת רוחה ביחוד בענייני דת ומדינה. מאז שעבר מכשול ראשון זה לא היה צריך לנהל מאבק רציני אפילו פעם אחת כדי לשמור על כסאו. הוא מבקר בישראל לעתים תכופות. ביקר את יהודי רוסיה, ולוקח חלק פעיל בכל מה שנוגע לבעיות אלה.

הוא מסביר ש„בהר" (מקום הקונגרס), כל אחד מכיר שהוא יהודי ואין צורך להדגיש או להסתיר את זה. אפילו אם לפעמים יש איזה רוח של אנטישמיות סמויה. ענייני החוץ מעסיקים אותו ביותר, (למרות שהוא יודע גם כלהם על זכויות הצרכנים בשטח הכלכלה), כי שם מצויים האינטרסים של ישראל. השקפותיו הליברליות של רוזנטל התנגשו לפעמים עם רבנים אורתודוכסים באיזורו אשר תמכו בעמדת ניקסון בוויטנאם והתנגדו שצירים יהודים, יהיו הלוחצים במאמץ להדיח את ניקסון.

היהודים נוטים לליברליזם

הציר מבאר שדווקא היהודים שעזבו את ניו יורק לפרברים נוטים לליברליזם קיצוני. יהודים אורתודוקסים תמכו במלחמה בוויטנאם, כי ראו במלחמה זו חלק מן הקרב של מדינת ישראל. הוא טוען שדווקא עמדתו השלילית למלחמת ויטנאם, כי אין לאמריקה אינטרסים מיוחדים שם, מעניקה לו אמינות בין חוגים אשר רוצים לסגת מהזירה הבינלאומית כולל המזרח התיכון.

הוא עומד בקשר הדוק עם סיי קנן, המומחה היהודי בוושינגטון בכל מה שנוגע למדינת ישראל והוא מעודד צירים לא יהודים להצביע חוקים בנוגע לישראל. הוא מוחק להם על הכבוד ומאפשר להם בכך להבדיל את גוקרתם בעיני הבוחרים היהודים באיזוריהם. רוזנטל מאמין גדל בבדיקה שעשה לנו הקב"ה כשפזר אותנו. היהודים למדו היטב את התורה להציף את וושינגטון במשלחות, במברקים, ובמכתבים מכל חלקי ארצות הברית. אנשי הקונגרס שוקלים ומונים את הבוחרים שלהם.

הבעיה הגדולה העומדת בפני תומכי ישראל בקונגרס היא הנטיה האמריקאית להתבודדות כתוצאה מן המלחמה בוויטנאם והאכזבה מהאו"ם כגוף לשלום. קיימים גם רגשי אנטישמיות רדומים. עליו להסביר בלי הרף את היחסים המיוחדים שיש לאמריקה עם ישראל. בהיותו ברוסיה, לא יכלו פקידים רוסים להבין למה יש דאגה כל גדולה ליהודים באמריקה. הרוסים טענו שמספר אבדותיהם במלחמת העולם השניה עלה פי שלש על ששה מליון יהודים. רוזנטל השיב שהיהודים איבדו שליש מהאומה. ובכן העולם חייב לישראל הכרה מיוחדת. מקומה של ישראל במפה חשובה לאמריקה בזמן שוויטנאם לגבי לא תפשה מקום בחישובים האיסטרטגיים של ארצות הברית. אמנם, יש גם כוחות מנגד, כגון חברות הדלק ובסיוורים שונים. לא היה קל להעביר את החקיקה אשר הצניקה לישראל 2.2 בליון דולר.

„נביא לגויים"

לרוזנטל יש השפעה חשובה על אנשי קונגרס אחרים והוא מטיף להם בצורה שקטה על בעיות היהודים של שלושה אלפים שנה. כל ציר יהודי נוסף הוא נביא לגויים. ויש מן הגויים הפתוחים לשכנוע כאשר מבררים את העובדות להם. בדרך כלל עבדו הצירים היהודים ביחד עם הצירים הכושים אשר מהווים גוש מיוחד בקונגרס אבל חילוקי דעות יהודיים על אחוזי הסימה הבדילו ביניהם בזמן האחרון. היהודים הצליחו באמריקה בשיטת „המריט" כלומר כל אחד לפי ערכו. בבנין הוה מגלים היהודים אחדות מפליאה. רוזנטל ואד קוטש מקיימים קשרים עם רנגל הדילמס, מהצירים הכושים, על בעיות משותפות ושוטפות. בעיה כמו השכון בפורסט הילס שגשה את הצירים היהודים. הכושים היו על הצד השני. השכון נמצא בלב אזורו של רוזנטל שהשתדל ע"י תווך מתוח בין המתקוטטים. לעתים על נושאים אלה יש גם חילוקי דעות בין הצירים היהודים. בלה אבזוג, למשל, תומכת באחוזי הסימה כי היא רואה בזה צעד לקצר את מעמד הנשים.

רוזנטל עמד על ההסכם לעליה יהודית מרוסיה. הוא אינו יודע אם רוסיה תקיים את ההסכם אבל הוא מאמין שקיסינג'ר ידע להתהדר עם רוזנים. הוא מאמין שההסכם מקיף 60 אלף יהודים אבל ברז'נייב מתנגד לפרסם. הרוסים אינם מבינים שחונת הפשית הדרך עבודת הקונגרס. ים לא רצו להשאיר את הרושם שנלחצו לקיר הכנעו. רוזנטל הדגיש שהחוק האמריקאי ישטן אחרי חודש הקופה מסויימת ופרט זה נותן לקונגרס אפשרות לבדוק אם הרוסים מקיימים את ההסכם.

קיסינג'ר שגה

אי אפשר לשבת עם ציר יהודי ולא לשאול את דעתו על האישיות היהודית החשובה בוושינגטון.

(סוף בעמוד 8)

שיחה עם מנכ"ל משרד המסחר והתעשיה ד"ר משה מנדלבוים

רמת המחירים בשנה הבאה תלוייה בהתנהגות הציבור

סל הצריכה יותאם לרמת המחירים בעולם. — שוקלים הקמת מפעל חדש לסוכר. — נציגי מדינות הסתייגו מאיסור אדמיניסטרטיבי על הייבוא.

מאת יצחק דויטש

הרווחה עדין סוערת. במשכים הויכוחים בעניין תשלום תוספת היוקר. אך שינוי שער המטבע ומערכת המחירים שהונהגה הפכו להיות מציאות חדשה שכבר חיים על פיה. האם מערכת המחירים החדשה היא ברמה אשר צפה נהיה זמן רב, או שמא אינה אלא ראשית גל של עליית מחירים אשר עוד יבואו כגלגל לצעדים שננקטו? שאלה זו הצגנו למנכ"ל משרד המסחר והתעשיה ד"ר משה מנדלבום, שהיה מסיכמי „מבצע פיחות" ואשר משרדו יצטרך עתה לשקוד על נושא זה של רמת מחירים במשק.

קשה לקבוע בכמה מתכם העליה במחירים — משיב ד"ר מ. מנדלבום. בחלק קבענו מחירי מכסימאלי וניתן לאמוד כיצד השינוי משפיע על המדד. עליה זו שאצבוננ כאחרים אותה בהוראה היא בשיעור של כ־14 אחוז. היא תבוא לידי ביטוי מלא בנובמבר הנוכחי. אך ישנם דברים נוספים המשפיעים על המחירים בטווח הקצר והבינוני. אלה עשויים להסתכם ב־5 אחוזים נוספים. אך הם תלויים במצב השוק ולגביהם ייתכנו גם אפשרויות סטייה. ישנה עלייה בהוצאות לייצור, בדלק, במסי קנייה.

קיים גם מלאי שעליו לא חל ההיטל. אם ישנו ביקוש מאופק וקיימים קשיי נזילות וריבית גבוהה אזי באלצים המשווקים להצפשר על המחיר — ההעלאה מרוסנת יותר. בכך תלוי אם במשך התקופה שעד סוף דצמבר תהיה התייקרות של מכל 14 אחוז או שהוא תגיע ל־18 אחוז, או אף יותר.

הלחצים החיצוניים יוחלשו

ההסבר העיקרי להתייקרות המחירים הגדולה שבה הוא בעליית המחירים של המרכיבים המויבאים מחו"ל. האם מצב זה עלול לצפות להכבדה נוספת?

— אינני צופה עלייה נוספת במחירי מזון בחו"ל מעבר לזה שהיתה, פרט אולי לסוכר. נראה כי רמת המחירים הגיעה לשיאה. צפויה התייצבות מסויימת. אינני צופה ירידה קרובה במחירי המזון בשל המלאים הקטנים הקיימים. מלאי המזון בארה"ב הוא כ־50 אחוז ממה שהיה לפני שלוש שנים.

במחירי חמרי־גלם אחרים, פרט למזון, צפויה ירידה מסויימת בשנת 1975. מגמה זו החלה להסתמן בחודשים האחרונים. ישנה ירידה במחירים של עץ, מתכות, כותנה, מוצרים פטרוכימיים. לכן נראה לי שהשפעת האינפלציה בעולם בשנת 1975 תהא מתונה הרבה מזו שהיתה בשנת 1974.

גלגול נוסף תלוי בפיצוי

ומה יהיה מספר הגלגולים? ב־

אם לאחר סיבוב ההתייקרות הנוכחית תהיה עצירה בעליית המחירים?

— אינני רואה גלגול נוסף הצריך להביא לעליית מחירים נוספת. תהיה התייקרות נוספת כתוצאה מתשלום פיצוי על התייקרות שהיתה.

ד תעלה גם את ההוצאות וגם תגדיל את הביקוש.

הייצוב מותנה איפוא במה שיקרה בתחום השכר; אם תהיה עליית שכר משמעותית. הוא תלוי גם במידת ההזרמה של כספים למשק ע"י הממשלה; אם התקציב יתוכנן או יורים כספים המצב ישתפר של איזון קופתי.

שינוי סל הצריכה

מה יקרה לסל המוצרים של הישראלי הממוצע? האם נגזר עליו לשנות את הרגלי זהותנו?

— גם אם יקבלו פיצוי על ההתייקרות, כלא או חלקי, יהיה צורך בשינוי סל הצריכה. ידרוש מעבר ממוצרים מסויימים לאחרים, הן בצריכה הפרטית והן בצריכה הציבורית. באותם מוצרים בהם ישנה עלייה מחירים גדולה בעולם צריך להקטין את הצריכה.

אנחנו צורכים כ־400 אלף טונה קמח לשנה, מזה המכסה ללחם ר־ השאר למוצרים אחרים (אטריות, דברי מאפה שונים וכו'). מקור ראשון לחסכון הוא במניעת בזבוז. כאשר הלחם עלה חצי ל"י לקילו היו שזורקו לחם לא טרי. היום יחשבו על צריכתו גם כשאינו טרי, ביצולי התוזר ע"י חיכום, פירורי לחם והדומה. בבקום אטריות ומוצרי בצק אחרים יגונו את הארוחה ביקות הצינה. בסה"כ תופסת הצריכה מהייקור. צריכת הסוכר מגיעה ל־125 אלף טונה, מזה 80 אלף לצריכה ביתית השאר להעשייתית. בצריכה הביתית יש מקום לצמצום וקיצוץ ישירים — ואף יש בכך יתרון בריאותי. הייקור יביא לצמצום הביקוש של מוצרי מתיקה שונים, מרקחות, מבחיקים וכו'. אך בנוסף על כך הצמוד התעשייה לעבור לשימוש ביתחליפים, כמו בדקסטרוזה — ממתק מיוצר מתירס — שמחירה כשני־שלישים ממחיר הסוכר.

לחסכון ניכר אפשר להגיע בדלק. קודם כל ע"י צמצום השימוש ברכב פרטי, יותר חסכון בחשמל. אך בכך לא די. אפשר לצמצם בצריכת דלק לתעשייה. משרד המסחר והתעשייה עומד להוציא בקרוב חוברת הסברה לתעשייה כיצד לחסוך בדלק. בעבר מתהליך ייצור מסויים להוליך אחר, ביחוד תנורים, התייצבות במטפר טורה נבונה, אחזקה מתאימה של הציוד, כל אלה חוסכים דלק. ישנה גם בעייה של צריכת קיטור ביותרת שהיא בגבו ישיר. צוות מומחים שהקמנו הגיע למסקנה שבתעשייה אפשר לחסוך כ־10 אחוזים מצריכת הדלק ע"י אמצעי ייעול.

בתחבורה אפשר לחסוך עוד יותר. הסברתי כבר ענין צמצום הנסיעות. אך הדבר בולט בניצול משאיות; משאיות רבות מעונות בכיוון אחד ואילו בכיוון האחר הן ריקות. ע"י תיאום וייעול אפשר למנוע בזבוז זה. נוסף לצמצום צריכה ביתית ע"י חסכון אישי, הורינו על הפסקת תאורה במחירה משעה 9 בערב. הרשויות המקומיות יידרשו לצמצם תאורה ברחובות ובמוסדות ציבוריים. בתחום הצריכה הביתית נראצ לאספקה מוגברת של נורות קטנות. האפשר ייבוא של נורות בנות 25 וואט. נשקלת האפשרות להנהיג תעריף חשמל גבוה יותר על צריכה גבוהה.

כל אלה יחד יוצרים סיכוי לצמצום צריכת הדלק ב־10—15 אחוזים. הצריכה של 8 מיליון טונה לשנה תרד בכמיליון טונה.

הרחבת ייצור מקומי

השיקולים שלנו לגבי הראייה ייצור עצמי מתבטאים ביצת המחירים הבינלאומיים. העלייה הגדולה במחירים בחו"ל, האם אין היא יוצרת מצב חדש לגבי ייצור עצמי, במיוחד ייצור של סוכר?

— שיקולים כאלה עומדים ללא ספק נגד עינינו. לקראת העונה הבאה אנחנו בודקים את הכדאיות והאפשרות של הרחבת גידול סלק סוכר. מפעלי הסוכר בעפולה וקריית גת ייצרו בשנה שעברה כ־30 אלף טונה סוכר. השנה הם יוציאו כנראה ל־25 אלף טונה. כושר הייצור שלהם הוא כ־40 אלף טונה.

במחירים הקיימים היום בעולם ישנה כדאיות להגדיל את הייצור. אבל יש לקחת בחשבון את השפעת הרחבת גידול סלק הסוכר — במגבלות הקיימות של קרקע ומים — על מוצרי חקלאות אחרים. הנושא ייבדק ביסודיות. ייתכן שנעודד גם גידול סלק סוכר ביהודה ושומרון. באותו זמן אנחנו בודקים גם ייבוא סוכר גולמי מחו"ל לשם זיקוק בארץ. לטווח ארוך יותר נבדוק הקמת מפעל סוכר שלישי שבו שיטת התמחיר תהיה שונה מזו הקיימת לגבי שני המפעלים הנוכחיים.

הסכנות „קטנים"

מה אתה מייעץ ביבוא אלה למשפחות גדולות; איך הם יכולים להתגבר על התייקרות בגדולה שפקדה אותם?

— לגבי משפחות אלה פועל המנגנון של מתן פיצוי מסוים. גם משפחות אלה צריכות להיות שותפות במגמת החסכון הכללי. אך דווקא לגביהן אני רוצה להעלות עצה חסכון קונקרטי מסוים. עליהן לעבור לקניות באריזות גדולות, או „אריזות משפחתיות" כפי שקוראים להן. אלה זולות יותר. הכוונה היא לחמרי־כביסה, שמנים, אפילו גבינות מסוימות ועוד. אנחנו מצידנו נעודד זאת.

בדעתנו גם לעודד שימוש חוזר באריזות. כיום ישנה תופעה שלילית שכל מפעל משתמש באריזות משלו: קרטונים וארגזי עץ מיוחדים, הדבר מקשה על שימוש חוזר. אנחנו נדרוש מעבר לאריזות אחידות ומכילא יגבר השימוש החוזר.

כך גם לגבי אריזות קטנות. הממשלה אינה מצדדת עוד אריזות חד־פעמיות של בקבוקים, צנצנות וכדומה. ישנו קושי בשינוי המצב הקיים בכפעלים רבים. אבל בהחלט יש מקום לשנות את המצב הקיים.

(סוף בעמוד 8)

המתיחות צפון: החזית דרום:

מאת יעקב אדלשטיין

המתיחות בצפון הגיעה השבוע לשיא עם הגיוס החלקי של …אים בישראל. עם זאת אין לשכוח, כי החזית העיקרית הכבדה …שראל, נשארה חזית הדרום. אם חזית הדרום תהיה שקטה, …ישראל הרבה בעיות, בגבול הצפון. סוריה מול צה"ל הוא …ל יחסית. בתנאי שיתר החזיתות לא תהיינה פעילות. אלא … ההזיתות קשורות ביניהן וככל שאתה מבכיר במתיחות … הצפון, כן גוברת ועולה המתיחות בחזית הדרום.

מבחינה אנו יכולים ללמוד ב… החלקי של המילואים, לאחר … סיבוב והשנים של צעדי כו… צבא הסורי. אילו נערך גיוס … פני פרוץ מלחמת יום הכיפו… עוד מועד. אין ספק שמלחמה … היתה פורצת כלל, ואילו פורצת … תוצאותיה היו אחרות לגמרי. … שאי הכוונות שלפני מלחמת … יהודים, לימדה אותנו לקח מר. … ימים יתכן ומפריים בצעדי … אולם מוטב כך מאשר נש… בחוסר כוננות.

…ית ההדרדרות

…עות מדיניים שארעו בשבוע … לנו, כי החלטות רבאט, ב… מתן מעמד לאש"פ בלבד ב… של יהודה והשומרון ולא ל… זו התחלה של ההדרדרות ב… מדינית הצבאית, ובניגוד ל… אופטימית של קיסינג'ר ב… קהיר, לפיה החלטות רבאט לא … את ידי מצרים בפרס, מש… ההחלטות אלה, דומות להת… של ועידת חרטום לאחר מל… ששת הימים, עם שלושת ה… שלה, לא שלום, לא הסכם, …ים.

שההחלטות חרטום הביאו ל… במרים המדיני בבירה הערבית. … ההחלטה רבאט הביאה … כי הערבים זוקקים ליצחון … כדי שיוכלו לנהל פרים. … גם כשהיה מיותר, …יל, כדי לקרב את … המרים. להיפך, התמשלות … הראשה במלחמת יום הכיפו… …תון ערבי גדול, מהופת את … סירוב הערבי לכל פריס. בכל … מהרוק כן שונים הערבים ב… …על נצחם והקשיחו את … אם אמנם גבוהה הצהרת ש… המצרי איסמאעיל פהמי כי ה… הסדר הוא הדרישה של הועידה … כי הרי פירושה הבעש… תגולל על מאמציו של קיסינ… …כן ברור שבועידת ביניה אי … לנהל מרים של ממש ושם … לא תמונה מבנה, בייחוד … מדינות ערב מתאספות יחד, … זו זו את זו בקיצוניותו.

…ם ידועה היטב מה פירושה …ידה בינוה לגבי אפשרות … …ם רציני. האם מכריז ש… …מצרי כי יש לחזור לועידה … פירושו של דבר, שאין מקום … המרים בין ישראל למצריים …ם לפתוח. כלומר, לאחרונה … הדרדה והקשחה בעמדה הד… כתוצאה מההחלטות רבאט ה… מהופעת יאסר ערפאת ב… חיזוק את האשלייה הערבית … זן קל על ישראל מבלי שיצ… שלום בעד הסודר בווהידיים …חים.

…יל של דמשק

נוסף שעלינו ללמוד מדיניי… בין שתי החזיתות קשורה … כבל שעולה המתיחות בצפון …ור — כן עולה הברומטר ב… …ין להיות שמצרים תוכל ל… חיבוק ידיים ולהיות דבקה … עם ישראל, אם בצפון הה… …חמה של ממש. לכן הריצין …ויחה מרים עם מצרים לקראת …שפטי, צבאי או מדיני. תמו… …ה נוספת בסיני, מתוך הנחה … זה יתן לנו מרווח זמן בב… חזיתות, הוא רעיון מיטפה. …ור על חזית הדרום, יש צורך …ם ביתר החזיתות. צנו עברנו … המבחן הזה בהסכמי ההפ… …שר היה „דרך לשלום ביזייר… …לים לסוריה בגולן, לא כדי …ל גבול הצפון שיקט, אלא …ור על קיומם של הסכמי … בדרום. למעשה בהיישת … חוזר על תרגיל זה פעם בה… …חום כוחם המנהב של היל … כאשר היא מבקשת באמצ… …ים וארה"ב, לחזור על יתר …לם לה פעם נוספת תמורה … להוריד המנהב של היל … זאת לא רק כדי לשמור על … צפון אלא גם כדי לשמור …ם בדרום.

… להבין את התרגיל הסור… …ל ההסכמה להמשך המנדט … וחרום של האו"ם. סוריה … מות תרגיל זה לסחוט סוד… …ות מישראל של שטח אדמה … לאס־לאם לדחוק את ישראל … נגולן, והם אחר דינם חמר… …אי הפרדה הזדישה.

…התערער

… המדיני שנוצר עתה מעריר … שנובש לאחרונה בדבר אפ… …ל מרים עם מצרים. תוך … בסיני, תמורת „השלום של … מצרים — זמן שבשלב זה … חשוב לישראל. במצב ש… …א אם מצרים מסוגלת לשלם … של „זמני". אמנם נכון ש… …יא המתונה שבמדינות ערב. …בל גם מצרים לעתים נלאה … אין היא יכולה לוותר על

מעמדה בעולם הערבי. ואם כל ההבכנים וההסדרים לא יעמדו לישראל ולמצרים. כוחו המצב שנוצר ביום עם הופעת יאסר ערפאת בעצרת האומים ששילהב את דמיונם של המוני הערבים בדבר נצחונם על ישראל. והוא המצב שיכול להיווצר בעתיד. יש לזכור שמצרים לא היתה זו על מעמד הבכורה בעולם הערבי. בכל מלחמות ישראל שהתנהלו עד עתה השתתפה מצרים כמובילה ראש גם. אמנם נכון שהחזון הפאן ערבי במהכלכת הנאצרית דעך במצרים. אך לא כבה כלל. המדיניות של „הפאן ערביות" של נאצר, אינה מתאימה לאישיותו של סאדאת. נאצר מסוגל היה להשתמש ב„פאן ערביות" ובסיסמאותיו כדי לשלהב את המוני הערבים ולגרוף עמהם את מנהיגי ערב, כדי להגדיל בכך את יוקרתו בעיני העם המצרי, למרות כשלונותיו הצבאיים והמדיניים. סאדאת אינו מסוגל להקנות לעצמו מעמד כזה. אין לו את הכריזמה של נאצר. לכן הוא העמיק במקצת את ה„פאן־ערביזם" של מצרים, והתאים את יצרים לשאיפות של מרכזיותה של מצרים למען המצרים. אולם אין בכך כדי להוריד את מצרים ממעורבותה השרשית בעולם הערבי.

כל הנוגה שמצרים תהיה מתונה תמורת טובת הנאה עצמית ל… את מעמדה בעולם הערבי, היא הנחה מוטעית. שכן בכך מוליכה מצרים את מעמדה לא רק בעולם הערבי, אלא גם את קשריה עם העולם האפרו־אסיאני. כתוצאה ממעמדה בעולם הערבי, שואבת מצרים את כוחה בעולם הבינלאומי. לכן אין להניח כלל שמצרים תנטוש את מעורבותה בעולם הערבי, שבבירכתו שאלת פלסטין. אמנם נכון, שבמצרים עצמה, קיים זרם פנים—מצרי, הטוען לדאגתה העצמית של מצרים לצרכיה, לפני הדאגה לעולם הערבי בכללו. זרם זה יש לו קשר לסאדאת, שביקש לטשטש את התדמית הנאצרית של מנהיגות פאן־ערבית. אבל זרם זה יכול לצעוד עד גבול מסויים בלבד. בכאן הוא מסתכן באובדן מנהיגותה של מצרים בעולם הערבי. ועל כך לא יותר בשום פנים.

סוריה — כלי שרת בידי הרוסים

קיסינג'ר בונה על פכחותו של סאדאת ועל רצונה של מצרים לשקם את עצמה אחרי המלחמות האחרונות. אי לכן הביע דעתו בשובו מקהיר לירושלים, כי ערכי המדינה עם מצרים לא נבעלו, אלא שיש לחכות, כפי שאמר סאדאת, עד שירד האבק מהחלטות ועידת רבאט. אבל הולך ומתברר כי היסוד הזה לא איתן די צרכו. תמורות בעולם הערבי תרנונה את ההערכה מיום ליום. מצרים לא תוכל להגיע להסכם, אם סוריה תרבה לערער אותו בצעדי מתיחות.

למעשה משמשת סוריה כלי שרת בידי הסובייטים המעוניינים במתיחות, כדי לשמור על מעמדם בעולם הערבי.

אין להניח שסוריה תוכל לנתק את עצמה מהסובייטים, שכן אחרת, לא תוכל לשחק את משחק הקיצוניות בעולם הערבי ולהצליח בו. יש לראות לכן, במהלכים האחרונים, הופעת יאסר ערפאת באו"ם והחלטות רבאט, מהלך סובייטי שבא לטשטש את המהלך של קיסינג'ר, אשר גרם להכנעת ההשפעה הסובייטית. אמנם נכון, שבריית המועצות, לא ויתרה אף פעם מן המלחמות במזרח התיכון. כפי שהתבטא ראש הממשלה יצחק רבין. אבל המתיחות היא כלי הנשק שלה, ואין היא יכולה לנהל מדיניות השפעה בלי מתיחות במזרח התיכון. וכאשר יוצרים מתיחות, קשה כמובן לעצור אותה מלהגרר למלחמה.

בריית המועצות לוקחת בחשבון את הסיכון הזה. הוא כדאי לה. גם במצב של מלחמה יש לה תפקיד חשוב. הערבים יודעים שהנשק הטוב שבידם הוא האיום הסובייטי להתערב. איום זה הוא אשר הציל את סוריה במלחמת ששת הימים והוא אשר הציל את מצרים במלחמת יום הכיפורים. בכוחו של איום זה שכים הולך, היא תמלא תפקיד גם במלחמה הבאה. בעזרת בריית המועצות, יודעים הערבים שהם יכולים לפתוח במלחמה ולהפסיק אותה ברגע שהם רוצים, ובמועד הנוח להם.

*

מכאן שהזהירה המדינית שיבאם עם מצרים יתן לנו מרווח זמן חבר רת בטיגה בשטחי מדבר סיני, … בוטבית. ההתרחשויות בחזית הצפון, מוכיחות שבכוחה של סוריה והערבית בריית המועצות, לערער את המצב המדיני, גם בחזית הדרום, לעיתה כל ההסכמים וכל ההבטחות לתליכתה. נכצא בידי סוריה, ובמידה רבה יותר בידי בריית המועצות. היא יצירתה להוכיח, כי בלי שיתופה בהליכים המזרח התיכון, אי אפשר. ששיתופה הוא מבחינת ישראל בלתי אפשרי. המתיחות היא בצפון אבל הציפיה העיקרית היא בדרום. הכרעה בחזית הדרום היא הכרעה יותר החזיתות.

יומן דרכים

מאת משה אישון

בעימות עם אימאם

הקורפירסטנדאם, אומרים הגרמנים, הוא חלון הראווה של ברלין המערבית. רחוב זה מפורסם בבתי המסחר הגדולים, בבתי הקפה והסאלונים לבירה החומים מרוב אדם כמעט בכל שעות היממה. אולם גם עליו השתלטו הזרים, אם זה תיירים המרבים לבקר בעיר ואם זה ה„גאסט־ארבייטער" (פועלים־אורחים) כפי שמכנים את הפועלים הזרים, מתוך קפידה שלא לפגוע בהם, או בפליטים שבאו לגור בעיר הזאת.

בין הזרים הרבים, לא מצפים שיפוי הפנים המייצגים את עשרים המדינות הערביות הנמצאות במצב מלחמה עם ישראל. בברלין הם חיים בטוב, הן בשל הפרוספריטי הרב הן בשל הקרקע הפוריה לפעילות לאומנית. אמנם בברלין המערבית נוהגים ב„יד תקיפה" נגד קבוצות לייביננית־מרדניות, מכל צד שלא יבואו. דין המחבלים הערביים לצורך זה, כדין „הצבא האדום" היפני ששלוחיו פוקדים את העיר מדי פעם בפעם. אלה כן אלה מורחקים, כמובן אם תופסים אותם בקלקלתם. בכל זאת אין בכך, כדי להצר צעדיהם של המחבלים הערביים, אשר בחלקם הגדול פועלים בברלין המזרחית, (אגב שם נמצא במשרד רשמי של אש"ף) והם מגיעים למערב העיר ל„ביקורים קצרים" בלבד. ניתן לפגוש אותם לאורך הקורפירסטנדאם וברחובות הסמוכים, בעיקר ליד תחנות הרכבת התחתית ובתי הנתיבות של הרכבות הבינלאומיות אליהם נמשכים כמו מהם למאגנט.

יש אומרים שהם נמשכים לבתי־נתיבות, כי אלה מצורים מקום נוח להפגש בין חשודים ויותר מזה, קל משם „לעשות פליטה". אם בינעורים חשד אצל אנשי החוק. אחרים, הסברים ששינוי יותר: „הגאסט־ארבייטער" מתרכזים בתחנות, כי כאן בתי־הקפה זולים יותר... מי מהם צודק, קשה להכריע. ייתכן ושניהם צודקים. מכל מקום, אם אתה משוחח עם אנשי החוק, הם מודאגים מההשוזה שבתי־הנתיבות הפכו מוקדי משיכה לזרים בכלל ולדמויות מפוקפקות שבתוכם בפרט. לינוב, הם אף ממליצים בפני התיירים שלא להתקרב יותר על הכיכה למקומות הללו, בלא להסתיר שאלה מועדים לפורענות.

„לעתים אנו חסרי אונים..." — אמר לנו בגלוי לב איש משטרה ברלינאי. „פשוט, עוד בטרם שאתה עולה על עקבותיהם, הם שבים למחוזם תמיד לברלין המזרחית..." — הדריש בירידוב של ברירות. עם זאת ביקש להוסיף שאין ללמוד מכך שהכל פרוץ, „העין פקוחה", הוסיף בקריצת עין רב משמעית.

מי ירש את אברהם?

לא הרחק מהקורפירסטנדאם מצוי מסגד. האימאם, פקיסטאני לפי מוצאו. צאן מרעיתו — טורקים, פקיסטאנים, ירדנים, מצרים, עיראקים, מארוקאים „וכל מי שמאמין באיסלאם" — אומר האימאם. לדבריו, גם אירופאים מחרים, חברים בקהילתו, בעיקר סטודנטים צעירים אשר בבאו נתיבים לאיסלאם. המסגד בנוי בסגנון הפזמדים, הממכרים לנו אף האימאם אינו מתמפק לפולחן, אלא קבע בבית „חדר מפגשי" להכבת תרבות האיסלאם, על כוס תה ימיתי במצב מזרחי מסורתי.

רשמית אינו עוסק בפוליטיקה. אינו בקיד להתייחס למשבר המזרח־תיכוני. אך יש לו ידידים בקרב הכמורה הקאתולית וכן בין הפרופסורים בשתי האוניברסיטאות אתם נוהג לדיין דברים על הסכסוך הישראלי—ערבי.

בתפיסתו הבסיסית אינו נבדל מהערבים בכוונת המחבלים יאסר ערפאת. אף הוא ביצה שאין מקום למדינה יהודית בפלסטין. המבדיל בינהם שערפאת מדבר על „מדינה חילונית" — לשלושת הדתות האילו הוא סובר ש„הגיעה עתה של ישמעאל לרשת את ארץ אבותיו — את הארץ המובטחת לאברהם ולזרעו אחריו...".

פגשנו את האימאם ששם כשפתחו באאם בבית הקהילה היהודית בברלין, במסגרת „דו־שיח" בין קבוצה ישראלית, לבין קבוצה גרמניה, על המשבר המזרח־תיכוני.

הגרמנים־המארחים ביקשו ללמוד, לדבריהם, את שורשי המשבר, לא רק מהאספקט המדיני, אלא גם מהאספקט הדתי שבו. לצורך זה הזמינו את האימאם כאקספרט—מומחה. הישראלים לא התנגדו להזמנתו. „אנחנו מוכנים לשמוע ולהתווכח..." — השיבו לשאלת המארחים הגרמניים, האם לא יפגעו מהזמנת איש דת ערבי.

האימאם גבר גבה קומה, כבן חמישים, לבוש בבגדים אירופיים, מקפיד על כל כללי האיפנה. אפילו התסרוקת שלו מודרנית וזקנו הקיצר והכסיף משופה להפליא. מראהו החיצוני אינו מסגירו כאיש דת מוסלמי. להיפך, יש בו מה דימיון של סוחר אמיד שבא מהמזרח הקרוב לחפש שבר במערב אירופה. ואידך, בדיבורו — קנאי מוסלמי, מטיף להתאסלמות החברה האנושית כולה, גם כשהוא משתדל לדבר מתוך דרך ארץ, על יתר שתי הדתות — הנצרות והיהדות המיושלות בעולם.

„דרך כוכבו של ישמעאל..." — ליצין בך פיתח את שיחתו. „בני ישראל (בניו של יעקב) שלהם בפאלסטין — עתה ישלוט בה זרעו של ישמעאל..."

הוא התחיל סיפורו מהגר — אשת אברהם שגורשה עם בנה ישמעאל למדבר. יום בתוך השכמה נתברכה שבנה יירש את הארץ. בהמשך דבריו טען ש„על עם ישראל שהוא עם נבר זרה גלות. כפי שנאמר בתורת משה: „והפיצך ה' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ". רצה לומר, כי על־ידי החטאים של היהודים, פגה זכותם הדוהיה על ארץ־ישראל.

אגב אורחא אף ביקש לדחות טענות שלפם היהודי הזכות אחרי אלפיים שנות גלות ורדיפות לכונן מדינה עצמאית משלו. „האנטישמיות — טען — היא יצירה אירופית. אם בגפוץ האירופים אינו נקי כלפי היהודים, מדוע לא יטיבו לוכהם, מדוע על הערבים לקלוט את היהודים בארץ מולדתם?"

מכתבר, שאינו מסתפק בקיטרוג על הציונות, אלא גם מדבר סרה בעמים ובמדינות מסיים כדבריו, בהקמת המדינה הציונית יתוך רצון „להפטר מהיהודים"...

הדוברים הישראליים לא היו צריכים לטפל קשה. כדי לסתור דבריו. אותים ביום במצייוה בספרי התנ"ך בשפה הגרמנית יהשיבו על ראשון ועל אחרון־אחרון. „אם האימאם מחפש סימוכין מהתנ"ך, עליו לצטט גם את אותם פסוקים בהם נאמר בפירוש, כי ישמעאל לא יירש את הארץ הזאת וכי רק ביצחק ייקרא זרע לאברהם... אם הוא מזכיר לנו קטעים בחומש על עם ישראל, עליו לזכור שכתוב בתורה: אם יהיה נדחך בקצה השמים... משם יקבצך ה' אלוקיך..." באשר לאנטישמיות, הזכירו לו את „פרעות הדשחיטות שערכו המוסלמים ביהודים... אם כיום בביטו דמשק, את העובדה שהיהודי הגדול בעולם הרשאי לבקר בממלכתו של פייצל הוא ד"ר הנרי קיסינג'ר...

התשובה של הישראלים היו קצרות והולמות כאחד. אפילו האימאם נאלץ היה להודות, כי „בעצם לא למדתי את כל התנ"ך... אני צריך באמת לבדוק את הפסוקים..." אף ביקש שיביאו לו ספר היסטוריה בו מסופר על הרדיפות המסכבים ביהודים.

גם המארחים הגרמנים, רובם אנשי דת, מדע והחשר — ראשי כנסיות, ראשי אקדמאים, דוקטוראנטים, צעירים וסטודנטים שכותבים עתה את עבודות הגמר, הודו לישראלים על הסברים האמיתיים והמשכנעים כאחד.

האימאם הגדיר את המפגש כ„שיחה של בני משפחה — שיחת בני דודים..." ואם בראשיתה סבר שידו על העליונה בסיומה ביקש לדעת, מי הם הישראלים שעמדו מולו. „פגשתי רבים מכם, אבל מעולם לא הבנתי שהם יודעים תנ"ך, שהקשר שלהם עם ישראל הוא דתי־לאומי..."

אכן, היתה זאת משלחת של אנשי אמונה. במרכז מסע ההסברה העמידה את הזכות ההיסטורית של עם ישראל על ארץ ישראל, תוך הדגשת הדו־משמעות שבעם ישראל, תורת ישראל וארץ ישראל מהווים שלימות אחת.

על טירור ו„שלום

הפגישה עם האימאם, הפנתה את הזרקור על המשבר המזרח־תיכוני. היא עוררה הד בעיתונות וכן הפכה לשיחת היום בקרב יהודים ולא יהודים ששמעו על המפגש הישראלי—ערבי.

המשכנו בשיחה עם האימאם, גם אחרי המפגש, יותר נכון העימות הרשמי. במהלך השיחה אמנם לא נתחדש יותר, ממה ששמענו קודם לכן. בכל זאת היתה זאת הזדמנות לשיחה גלויה יותר, בלא להיות נתונים לזרקורי הפירסומת ולחובה של הצגת עמדות רשמיות. האימאם נהג כג'נטלמן, השיב באדיבות על השאלות, הציר הערות לדברים ששמע מפינו, השתדל לתקן את הרושם שהותיר בעת העימות. בדיעבד מוכן להשלים עם מציאותה של ישראל, לא חלילה עם קיומה...

האם מביע רעיונותיו ברבים?

במסגד לא עוסקים בפוליטיקה — השיב.

מה יחסם של צאן מרעיתו למשבר המזרח־תיכוני?

כערבים, הוא אומר, מבעי שהם שמחים בנצחונה של ערבים, כמו למשל בבית־הכנסת של היהודים בברלין שמחים עם נצחונה ישראל...

מה יחסו למחבלים?

התשובה באה הפעם באנגלית: „איש אין טרבל..." הוא מהרהר רגע קט, מבטה בהזירה רבתי וממשיך בגרמנית: „כאיש דת אני נגד שפיכות דמים... אבל, אפשר להבין לתחמים של כולם... גם אתם היהודים נלחמתם פעם מלחמה... פוצצתם בתים, תליתם אנשים, לא כן?

אבל כה יחסו לטירור? — הוספנו לשאול.

אני מבין, אני מבין את השאלה — היה בבה שתיק ובמקום להשיב שאל: אנשי הדת אצלכם בעד מלחמה, או נגד מלחמה?

אמרנו: אנחנו עם המתפלל יום־יום להצן יכון השלום... אנחנו מאמינים שבוא יבוא יום ובו תתגשם הנבואה של ישעיהו: „לא ישא גוי אל גוי חרב, לא ילמדו עוד מלחמה"...

האימאם קופא את הדברים יאמר, „אולי נכוים את הדרשה בדבר סוב בבבואה על הפסקת המלחמות. נפרדנו בברכת שלום, כשכל אחד ושירה שו לגבי מהות השלום.

יצאנו את בית הקהילה היהודית בברלין המערבית כשלבנו נסור מורות — לשבים הגבולים של ארץ ישראל, לשמש הזורחת, כשכם מראשית השנה ועד אחרית השנה ו„לבעיות הבטחוניות המדיניות שאינן יודעות מסדר חירום: לשם ישראל החי חיי קוממיות בארצו הריבונית, בין אם זה לרצונו של איזה אימאם, אי לא.

בחוץ ירד גשם שוטף. פקקי תנועה, כבעם כמו בתל־אביב ביום גשם. ההבדל הוא היא שכאן הנהגים אינם מפעילים את הצופרים. ממתינים בשקט. יש להם זמן. שעתם איננה דוחקת. אי גם בבהיים. רובם מזדמני עונג, מבצעים מימוך שלוה סיגר, או סיגריה ומחכים עד שהשוטר ישליט סדר, או עד שיתעתק הרמזור וידליק כחודש האור הירוק.

אם יש ממהרים ברחוב, אלה הורים — ה„גאסט־ארבייטער". או התיירים הייבים יחזר־פיק; האחרונים לתור בעיר; הראשונים לעבודה במשמרת שניה, אחרי ששעות קודם לכן סיימו את המשמרת הראשונה בבתי־חרושת ועתה הם רצים לעבוד בבתי־קפה, בבארים ו.. כמוכרי עתונים.

הגשם לא מרתיע אותם. גם אנחנו המשכנו בגשם השוטף, היה בו משום משב רוח מרענן אחרי יום דחוס של ויכוחים, פגישות ושיחות על המשבר המזרח־תיכוני; הקונפליקט הישראלי־ערבי פי־ אספקט דתי והסיכויים להשגת שלום באזור.

„עוצו עצה ותופר..."

בשעות הערב נפגשנו באולם הבירה עם אחדים מהידידים־המארחים. גם אם תחילה ביקשנו שלא לעסוק בפוליטיקה, לא נסתייע לנו להתחמק מהנושאים הפוליטיים.

נו, אז מה יהיה? — שאלה יהודית טיפוסית זו שאל הפעם גרמני, ארי טהור. — צעיר בלונדי גבה קומה, בעל עיני תכלת כצבע השמים שלא ידע מלחמות מיום הולדו. בעשור האחרון הוא פעיל בארגון המזדהה עם מדינת ישראל. ביקר בארץ. רוב זמנו עשה בירושלים „דמשיה עלי קדושה אמיתית". הוא מבין אותנו. „איך איך תוכלו לעמוד מולם, אחרי „ועידת ראבאט" — חזר ושאל כשהוא מכסס עתון גרמני רב השפעה ובו נתוח מעמיק של החלטות הוועידה השלכור־ היתן.

אחד מהחבורה השיב לו: „אמר ה' ליעקב, אל תירא עבדי יעקב..."

איש שיתוק, שהשפה העברית לגורה בפיו, מוכר: פעם השמיע דברים דומים הגנראל משה דיין, לא כן? ובכל זאת, קשה שלא להתייחס ברצינות לתמורות בזירה המדינית הבינלאומית שאינן מבשרות טובות לישראל...

דאגתו, דאגה אמה של ידיד הדידי טובת ישראל. השתדלנו לעודד אותו. לא קל, מכתבר שאחרי ששמע את דברי האימאם ביאפ בדו־שיח הישראלי—גרמני אף גברה דאגתו.

מדוע?

השיב בגילוי לב: „אתם יודעים, ברלין היא עיר הצוייה בין המזרח והמערב. גם הגרמנים הצעירים, כמו יתר עמי אירופה, בין ראשות אמר־ציונאליות מכוח העבר, לבין מה שמכנים כאן „ריאל־פוליטיק" שסכה במקרה שלפנינו — נפט ערבי. אבל לא רק מה הם מושפעים. הערבים הצליחו ליצור לעצמם דימוי של „לוחמים על החופש..." כמי שמגינים על זכויות הפליטים ד הסכסכים שמזה חצי יובל שנים ומגלה עריסרים קורה גג... ואתם ברוב השנים הופעתם כבוזרים, כאנשי צבא הטובים ביותר, באנשי מדע הטובים ביותר... כבני ארץ השפע שלא יחסר בה דבר... סבאי איפוא שכה הרבה צעירים באוניברסיטאות באחינים בעניין ולעתים אף מזדהים עם המסבירים הערבים ואפילו עם אנשי אש"פ.

אחרי אתנחתא קצרה הוסיף: „אתם צריכים לשנות את ההסברה שלכם... דברו יותר אל הלב, למשל כמו שחברי המשלחת שלכם דברו היום בבית הקהילה היהודית..."

איננה שעה בבר אחד המארחים אל רב המלצרים, הזמין בירה בשביל כל המסובין, זקף ביחד כמבע וביקש להנפים את השתייה בהשמעת הקוליס ישראלי. „הבה נגילה..." — בקשו הצליליס, אך התזמורה לא הסתפקו בשירים מעל גבי תקליטים, אלא אף ניסו כוחם בשירה עצמם. „עוצו עצה ותופר, דברו דבר ולא יקום, כי עמנו א־ל..." גם הלא יהודים שבחבורה הצטרפו לשירה וזימו את המנגינה הנוסכת בלב אמונה ובטחון.

אחד המלצרים, באותם „הגאסט־ארבייטער" השורצים בברלין נראה עצבני במקצת לשמע השירה העברית. „אתם ישראלים, אני ערבי..." — להזו בעקפ והמשיך להגיש את הבירה אל השולחנות שהוא ממונה עליהם.

„כן, אנחנו ישראלים" — השבנו בקול.

هكذا من الاصل

مكذا من الاهل

עיטורי

סופרים וספרים

מי מרום

מאת ש. קורא

בכל יום־השנה להסתלקותו של הרב ר' יעקב־משה חרל"פ, זצ"ל, יוצא־לאור ספר מעשרות כתבי־היד שלו בהלכה ובמחשבה. ספריו „בית זבול" בהלכה ו„מי מרום" באגדה ובהגות פרשנית נלמדים בהוגי הישיבות ורבים מבני תורה מעיינים בהם.

השנה יצא „מי מרום" למסכת אבות, מהדורה שנייה עם תוספות (הוצאת בית מדרש גבוה לתלמוד בית זבול, ירושלים), הכולל שיעורים הרוחניים בישיבה, פירושים הגותיים־נפשיים „למאן דמיבעי למיהוי חסידא יקיים מילי דאבות". שליטות במידות, שמקורה אמונה והידמות למדותיו של הבורא, מה הוא חנון אף אתה חנון.

אורה השיבתו, בתוכן ובצורה, חותמם של מהר"ל מפראג, רמח"ל לוצאטו והראי"ה קוק טבוע בהם, כשהוא שוקד לחדש בצירופי הגיונותיו ובהבעתם. קובע בהם התוכן הרעיוני המעשי וקובע בהם האקלים הנשמתי. אור נוהר בין השיטין. אורה של נפש צמאה לאלוקים חיים הדורשת פניו תמיד. לכאורה הדברים הם בתחומי ההגיון המצוי, משפט משתלב במשפט, רעיון רודף רעיון, פירוש מתחבר לסברה. כל זה הוא בחינת־לכאורה. משמרבים לצלול בהם ולמצותם כראוי, הצומר מתעדן עידון עונג, עד שנעשה זמר פנימי של נשמה דלוקה בלהבתה. בספריו שורות שורה ספירה רוחנית־נאצלת, שהכול בה תמצית של חכמת הלב.

חיבורו למסכת אבות, שבחלקו סידר בעצמו ובחלקו נלקט מכתבי־יד יעודו „ללמד דעה, בינה והשכל בחכמת־הנפש וטוהרה, ישרות המדות וזיכוכן ולפתוח שער להתעלות במעלת השלימות".

הרי דבריו למשנה הראשונה במסכת אבות: משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה. הוא מדקדק במילים של המשנה, שלכל מלה משמעות משלה, כגון משה קיבל תורה מסיני ולא קיבל תורה מאלוקים, ללמדך, שהמדובר הוא בהתגלות התורה בעולמנו. סיני מבחינת המקום הוא כיום השישי מבחינת הזמן. כל מה שהוא בעולמנו יש לו מקום מיוחד וזמן מיוחד. המשנה מונה חמשה שלבים בסדרי הקבלה כנגד חמשה חומשי תורה. אחריהם נמצאת התורה כולה בעולמנו וההכרעה היא בידי חכמי הדור, כנאמר במשנה, „והעמידו תלמידים הרבה", אלה שעוסקים בתורה ומחדשים בה את חידושיהם, כמאמרם: „כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר למשה בסיני".

הוא מוסיף לדקדק, ש„קיבל תורה" נאמר אצל משה בלבד. ללמד, שבכל דור צריך להיות מקבל בעל סמכות עליונה, שאינו רק מספק ידיעות אלא פוסק־הלכות. שלשלת הקבלה מרכיביה הם אישים שעליהם נאמר: „כי ד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". תלמיד־חכם אמיתי הוא תמיד בחינת תלמיד ומחוור־ולבו פתוחים לקבל חכמה בנגלה ובנסתר. „אדם העומד כולו בעולם המחשבה, אדם אצילי, כל ימיו הוא חי חיי קבלה, תורתו מקבל מן העליון, מן היותר עליון עד לגבוה מכל גבוה".

אנשי כנסת הגדולה, שמסיימים את סדרי הקבלה, אחד משיריה, שמעון הצדיק, קובע שלושה יסודי העולם, תורה, עבודה וגמילות־חסדים, כפירוש הרמב"ם, חכמה, מצוות ומידות. בביאורו הוא מסביר, שהדרך לשלימות היא בקניין שיכלה של תורה שהוא בעל ייחוד משלו, בחינת „גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך", סורק עיניים החדירות עמוקות מסגולות לתפוש חכמת התורה; שתפילה יהודית, היא עבודה, מזככת את הנפש, ומעשה חסד בונים חברה מתוקנת, בחינת „עולם חסד יבנה".

בשיחתו על האמור במשנה: „הוית מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם", הוא רושם: סדר ההתעלות של האדם הוא בכשרונותיו הטבעיים ובצמאונו לדעת ולהגיע להשגות עליונות. הנסיון מוכיח, שמציאותו של אדם גדול במקום מעוררת באנשים שקידה רבה ללמוד מפיו ומאורחותיו חכמה ומידות. הם נעשים צמאים לדעת.

בביאוריו הוא מוכיח, שבהתאם למסורת הקבלה, כל דור מאוחר מפרש דברי קודמיו בשרשרת הקבלה. יהושע בן פרחיה האומר „עשה לך רב וקנה לך חבר" מסביר דברי אנשי כנסת־הגדולה: „הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה". לאמר, שמתינות ושיקול־דעת קונים במשא־ומתן של תורה עם רב ועם חבר. אין כיגיעה בתורה ולימודה מכל אדם כדי להגיע אל אמיתה. „יגעתי ומצאתי תאמין". הוא מספיק להגיונותיו מדרשי חז"ל: למה נמשלו דברי תורה כאש, לומר לך, מה אש אינה דולקה יחידה, אף דברי תורה אין מתקיימים ביחידי; ולמה נמשלו דברי תורה כעץ, לומר לך, מה עץ קטן מדליק את הגדול אף תלמידי־חכמים קטנים מחדדים את הגדולים.

אמירתו של שמעיה „אהוב את המלאכה" הוא מבאר על פי דרכו: כל מלאכה ביסודה באה לשכלל מעשי ידיו של הקדוש־ברוך־הוא ולהיות שותף ליצירה. אלא חלה ירידה וחדלו לחוש בערכים שבמלאכה. „עשה האלוקים את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים". נתעקם יושרו של אדם. באה מימרה זו להחזיר את הגברא למקורו ולעשותו יוצר. המלאכה חשובה בגלל תועלתה, ההוצאת שהיא מפיקה, והיא חשובה בעצם היותה. האדם רוצה זה מה שאמרו חז"ל: „גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא־שמים, דגבי ירא־שמים כתיב: אשרי איש ירא ד', ואילו לגבי הנהנה מיגיעו נאמר: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך, אשריך בעולם־הזה וטוב לך בעולם הבא. יגיע־כפיים מקנה הבאה בשני עולמות, שעל־ידו נעשים עולם חטוב אחד.

אהבת אמת, בלתי תלויה, כולה מיועדת לייעודה היא זו של „אהרן אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". הלל באימרו הוו מתלמידיו, כיוון לומר, כהסברו, שיש להדבק דביקות כליאה בשלום עצמו, כמידתו של אהרן. לדעת הלל, שלום בין כל יהודי כלל ישראל הוא שמקרב את העם כולו לתורה שבעל־פה. לא יחידים ולא חוגים, לרבות חשובים, אלא הכלל בשלימותו יוצר שפע החידוש כפי חכמי התורה בכל דור ודור. רעיון זה כלול גם בדברי הלל לגר, „דעלך סני לחברך לא תעביד, זו כל התורה כולה ואידך פירושה זיל גמור"; ציין את השלילה ולא את החיוב, „ואהבת לרעך כמוך", לומר, שכל המבקש להתגייר ולהתחבר לישראל צריך לדעת מראש, שאם העם כולו ירחיק עצמו מפילוג ומחלוקה הוא יתגלה בכל שלימותו כעם־סגולה. אחדות־ישראל מוכח ברציפות ההתחדשות של תורה שבעל־פה.

בביאוריו סביבה נפשה. לאורם מסתכלים בעמקי הוויתיו. הנה דבריו על מאמרו של רבי: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם". הוא מבאר: תפארת היא חן וחן הוא טהרה. מים שפסקה טהרה בטלו טעם וריח. טהרה היא הילכות מיצרי־חומר ירודים. כן הראוי לחיות חיים אציליים. להרגיש את אדון כל שלומו ולהיות דבוק בו. זה החן זהו התפארת שביצירה, כנאמר: „וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", מפרש המדרש: אמר הקדוש־ברוך־הוא, עולמי, עולמי, הלוואי תהא כעלה־חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. אדם בישראל יבור לו אותה דרך שתביא אותו לחן־קדומים של הבריאה כולה. ביכולתו להגיע אליו אם יאזין לקולו הפנימי הקורא לו לעליה. מחשבה טובה מביאה מעשים טובים. „הוי זהיר במצווה קלה כבחמורה". זהירות זו מחזירה חן האצילות לאדם.

בכל ביאוריו, שהם הגות ורגש, ההכליה היא זיכוך המידות. במקור אחד רשם: אי־אפשר לזכות בקניין תורה אלא על־ידי קניין דרך ארץ. שכן דיברה תורה בלשון בני אדם ובלא מידות אינם בכלל אדם.

בהסבירו את המושג „לב טוב" כדרך הטובה שידבק בו האדם הוא מביא מדרש תנחומא: „והנה אהרן אחיך יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו" — לא די שאינו מיצר אלא צד שמח, ואינו אומר ושמח בפיו או ושמח בלבד, אלא ושמח בליבו. לא שני לבבות אלא לב אחד ישמח לקראתך. זה לב טוב.

לב גדול וטוב, כולו דבק בד' ובישראל, במידות הבורא ובמצוות ההידמות של הגברא במידותיו, רשם את הביאורים והפשטים למסכת אבות.

אין ברירה

מאת שלמה דוד גולדפרב

קוראי „הצופה" מודעים למתרחש בציבור היהודי בארצות הברית, כי היותנו מדווח עליו בפרוטרוט מדי פעם. זה כזמן אנו שומעים על תנועה חדשה ביהדות ארה"ב ושמה — „ברירה". נוכחתי באסיפת־עם רבתי בניו־יורק של „ברירה" בחודש מאי לעבר, עם ביקורי שמה. כנראה, אנשי „ברירה" מתכוונים כנגד ה„אין ברירה" של עמדות והצהרות במדינת ישראל, המבוססת על חוסר אופציות לעמנו ולממשלתנו ביחס לשונאינו מקרוב ומרחוק. הברירה היהודית שנשארה לנו היא לעמוד על נפשנו ולהגן על זכותנו בארץ ולהדוף את הפולשים „הפלשתינאים" ופורעיהם מעבר לגבולנו. עמדתנו ההגיונית היא: אם לא כאן, היכן?

והנה מאז חזרנו לארץ, רבים בעקבות מעטים, דור אחר דור, עליה אחר עליה. קמו שכנינו (בתור כם זרים שהתלו עליהם כאן הבאנו ברכה לאזורנו) והתאמצו להדיחנו ולהצר את צעדינו „ולהשליך אותנו אל הים". עשינו כל אשר נשמה באפנו עשה: התגוננו, נלחמנו על חיינו ועל עמדתנו ועל מולדתנו — מבלי לשאוף להשתלט על אחרים. האם היתה לנו ברירה אחרת? לאן ללכת מכאן? איזו ברירה נשארה לנו חוץ מארצנו־מורשתנו?

לנו בארץ אין שום צל של ספק כי חיים אנו — ועוד נוסיף להיות — בסימן של אין ברירה. וכך רואים בחיים במולדת סימן יפה לבנים.

אמנם בימי־בהיה אלו שומעים אנו מפי ראשי המדברים של המדינה ובפרט מפאת ראש הממשלה כי אין מנוס מכל המאבקים הקשים שהמצב הבינלאומי כופה עלינו. אין ברירה ואין מנוס — היינו הך! אך הישראלי באמונתו יחיה.

הנה, כאמור, קמה בארצות הברית התנועה כובשת־הלבבות, והיא ברירה! כלומר, לא רק שמדינת ישראל היא גם עכשיו רק אחת משני המרכזים החשובים ביותר בחיי עמנו. אלא שיש להתבונן לקראת הצורה שלא תבוא, וחורבן הבית השלישי ואז תקום לנו יהדות הגולה (קרי: „אמריקן ג'ודאיזם") ותציל ותמשיך את היהדות. הנה זה! הנה יש ברירה. הם, היהודים בגלות אמריקה והשאר יוסיפו להתקיים ולהמשיך את השלשלת.

אם תשאל לראיות הוכחות לדעה איומה זו לא יהססו הדוגלים בתנועה „ברירה" לצטט את דברי רבן יוחנן בן זכאי לשר צבא הרומאי: „תן לי יבנה וחכמיה". אבל מעיקרא דדינא פירכא, כלום הציע רבן יוחנן: תן לי רומא וחכמיה? אמנם רבן יוחנן ויתר על ירושלים — שעלתה באש, לשעה, אבל על ארץ ישראל לא ויתר כמו שעשה בן־זמנו יוספוס. רבן יוחנן בן זכאי היה בטוח כי „במהרה יבנה המקדש" והעיר יבנה קירוב־קרוב לירושלים.

במחותא, בל תשימו את שם רבן יוחנן בן זכאי על דגל לא־ירושלים. בל תרימו את גם יבנה על ראש העולה הגדולה.

גם באותן השנים הקשות ליהודים, ההית עולה של מלכות אדום, ירדו־קלים בהארה המרכזית. כבר העיד ההיסטוריון של אותה תקופה, הפרופסור מנחם אלון, כי „במקומות הרבה אתה מוצא חליפין של שאלות־ותשובות בין הארצות, ובכולם (פרט למקרה אחד או שנים) אנשי בבל הם השואלים אבל המכריעים בהוראתם והמשיבים — חכמי ישראל. מרות זו של ארץ ישראל בפסק ההלכה לא הופקעה אף כלפי ראשי־ישיבות הגדולים בבבל". כל זה בא והיה לפי שרבן יוחנן בן זכאי בחר ביבנה ולא ברומא. לו היה רק מרכז אחד ומיוחד: ירושלים לארץ ישראל. הוא לא מצא ברירה של ישיבת קבע בחוץ לארץ ואף לא ברירה בין רומא ויבנה.

עינינו הרואות כי אין ברירה. ראיה לדבר: דבריו של גנרל ג'ורג' בראון, ראש המטה המשולבים של צבא ארצות הברית. אמנם אנטי־שמי־הגמן זה יבוא ויתנצל אלף פעמים ואחת. אך בדבריו הוכיח לעיני כל כי אמריקה איננה בדיוק ההתגה לביאת גואל צדק. תוסיף ותבוא קבלת־הפנים באו"ם לראש המחבלים והעיד על גורלנו בגויים. המוסר עדיין הוא אין ברירה. ומוטב שישימו לב בחוץ לארץ לנעשה והנשמע.

אין מנוס מגורלנו ההיסטורי. המהלך „לך לך" עד „מי בכם מכל עמו, ה' אלוקיו עמו ויעל". אין ישועה בברירה ובירידה, אלא ב„ויעל", בעליה בגוף ורוח! אין ברירה!

„ארכיפלג גולג": ספורו של סולז'ניצין

מאת אב קלמן בלאס

דיון בספרות בת זמננו מעלה את נושא המשטר והסופר כבעית יסוד בברית המועצות זה למעלה מחמישים שנה. למן מכסים גורקי בעידן לנין ועד סולז'ניצין בתקופת ברז'נייב. שאלה זו הפכה למוקד ספציפי לאורך ההיסטוריה בעבר הקרוב. אם כערך מדרבן של ספרות מגוייסת להזמנה סוציאלית. ואם כספרות מוקיעה לשם דוקומנטציה.

קיימת שורה שלימה של סופרים מורדים כגון מנדלשטם, באבל, פסטרנק, יבטושנקו וסולז'ניצין שהיו ערים תמיד לתמורות האמנותיות במערב, בצד סופרים שגורלם נחרץ באופן טראגי, כגון פושקין ולרמונטוב, אלכסנדר בלוק ומאיאקובסקי — וכולם הפכו לסמלים של לבטים או מאבקים עם עצמם וסביבתם. המרירות במשטר מהווה איפוא סיפור תולדות העימות הסמוי והגלוי, של הסופר ורוחו החופשית בקונפליקט מתמיד עם רודנים.

אלכסנדר סולז'ניצין היה אולי הראשון אשר עבר את הרוביקון להתמודדות גלויה עם המשטר הקודר, ששימש אב טיפוס למפלצת הנאצית בתהליך ההומניזציה. רוסיה, סמל ההפכה לאחר צרפת, היותה קודם כל סמל העבדות בהללה עד כבוד האדם עד דכא, ורק בשנה למדו הנאצים את השמדת הגזע האנושי.

אלכסנדר סולז'ניצין כבש את מקומו בספרות בחושפו את „הספינקס" הקומוניסטי. לא כסופר אלא כלוחם הומניסטי.

*

„ארכיפלג גולג" *) — אשר הופיע עתה במהדורתו העברית — אין זו יצירה ספרותית עמוקה, אלא אקס אנושי ממדרגה ראשונה. כתב היד של הסופר הוברח מברית המועצות למערב ותורגם לשפות רבות. ספר זה גרם בה־שרין לגירושו של הסופר מארצו, והפך למסמך של גרוש הדיכוי מליונים.

„ארכיפלג גולג" הוגדר על ידי סולז'ניצין כנסיון לחקר אמנותי המקיף את השנים 1918—1956 המבוסס על עדויות אנשים חיים ומקומות מוגדרים, הרחק ומעבר לפיקציה בדיונית או נפשות בדויים.

ספר זה כולל פרקי זכרונות אישיים הקורות סביב חיי המספר, בנוסף לקורות חייהם של אנשים הדרכי יסוריהם, על פני משך זמן של עשרות בשנים, בבוטירקי ובלוביאנקה, באיי הקוטב השכוחים ובמרתפים שהוכבש.

זהו סיפור ארוך של מסע השלטון נגד האדם, ברוח שירו של מאיאקובסקי: „זהו שאינו פר איתנו בבוחנת הריהו נגדנו". המקיף כל הגילאים הגוזעים, של קבוצות אתניות, אזרחים ואנשי צבא. אלכסנדר סולז'ניצין מופיע בעצם כהיסטוריון של תרדות, בפרטו 31 צורות של חקירות עונשין, מכותות ומכשירים, רעב וצינוקים. סיפורו מהווה תעודה פוליטית, או מעין רפורטציה פוליטית, על קונצפציות ושיטות המדיריכות את החוקרים, כאשר כל הסעיפים הפיסקאות המשפטיות מושמות לאל, והכל בשם אידיאולוגיה הנותנת לרשעות את הצדק למעשיה, ואת הנוקשות לרשע. זוהי בעצם ההיה החברתית המסייעת לחוקר המוביליי לטהר בפני עצמו את מעלליו. אך סולז'ניצין מוקיע את התובעים הדיינים, הנוהגים כמנהג האינקביזיטורים בצורה הנצרות, הכובשים בהאדרת המולדת, המייסבים בהיוליזציה, היעקוביזם בשוויון.

בגרמניה — כותב סולז'ניצין — דנו בשנת 1966 — 86 אלפים פושעים נאצים, ואילו אצלנו רק עשרה. ארכפה לנו מה נעשה מעבר לנהרי האודר והריין, ואילו מה מתרחש בפרברי מוסקבה לא איכפת לאיש.

„כשרוצחי באלינו ואבותינו נוספים בהרתונות, אנו מפנים להם את הדרך, ולמה גרמניה חייבת להעניש את רוצחיה ורוסיה פטורה? עלינו לגנות קבל עם ועדה את רעיון השמדת האדם בידי אדם וזועק הסופר מרה, ומוסיף: „נורא יהיה לחיות בארץ שכזו" (עמוד 149).

זהו כתב האשמה של הסופר הרוסי נגד המשטר המדכא. כתב אישום בעל כח מוסרי רב הבנוי נדבך אחרי נדבך, מפרטים איזוטריים ביותר ועד להוכחות, עובדות וערכים, המעידים על דרגת הנצמה הסיפורית בצד האמה האזרחית — המקופלים באיפוס היסטורי זה על קרבנות הטירור של סטאלין וחבר מרעיו.

*

הוא מספר על אירועים הגובלים באבסורדים טראגיים כמו: מי שפונה ממוסקבה במלחמת העולם השניה נאסר, ואשם לפני הטריבונאל העממי, אך גם מי שנשאר בעיר עורר חשד של תהירה נגד המשטר. בשעת המלחמה שכחו לפנות מבצרים שלמים אך מה שלא שכחו — זה לירות באסירים!

האסירים נאסרו לא עקב אשמה אישית אלא כמכבה חברתית.

סולז'ניצין מופיע כרושם עדויות לדוקומנטציה, בספרו של גורלות אדם שהושפלו יתנציונו, על עלם מושגיהם ותיזום שנהמוססו. סיסמתו של סטאלין היתה „להקריב 999 חפים מפשע אך לא להוציא פושע אמיתי אחד". סולז'ניצין מנסה „לתקן" את הדמיונו של הגורל ולסוב המחוזק כגנרל בוגדני ומגלה את פרצופם של חיילי בנות הברית שמסרו קורפוסים שלמים של חיילים רוסיים שלא רצו לחזור לארץ מכורתם.

סיפורו של סולז'ניצין לובש מימד של מחקר, המזכיר משפטים ופרשיות נגד גנרלים, טוכחים, ואנשי כנסיה, בדרכי פיתודים השפלה.

הסיפור הופך לדיווח „יבשי" במשך הקריאה עקב הפרטים הרבים של כרונולוגיה ארוכה שצורתה בשפתה התרגשות באירופה, אך נשתכחה במשך הזמן. א. סולז'ניצין מוכיח שגם לנין בכתביו הצדיק באופן מנותי את צידוקו של דיכוי בהטביעו לו גושפנקא חוקית. כן הוא חושף בזה אחר זה את קיסטר הפנים של הקומתיום יכרצהיו שהפך את רוסיה כולה כבית הריסה גדול המפותר על פני מחנות כפיה ועבודה של עריצות וכוות.

*

סיפורו של סולז'ניצין מושתת על עובדות אישיות וחומר היסטורי, תוך הדגשת הבימה האנושית. הוא תוהה על הרשע המתלבט בין רע לטוב, ויורד כן הפסים עד שרשעותו משתלטת עליו, ואז הוא צובר את הגבול — נושא את האנרציה, ויהכן הנצת. ואילו האדם? את האדם רואה הסופר כיצור חלש אשר מוכן לוותר על דברים רבים תמורה פלה נוסף של חיים. האדם נשאר חי באמונתו גם בהיותו בודד. התשוקה להחד ואמונה בהסד — אינן נוטשות לעולם את כתליו האפורים של בית הסוהר. עשרות שנים היו זורמים שרנים של אסירים כחכים תמיד ומאמינים תמיד כמנינה, או לבואם המיוחל של מלאכי השחרור.

א. סולז'ניצין מסביר את הרקע ההיסטורי החברתי לאותה הופעה של „ארכיפלג גולג" המסתרע על פני כל רוסיה המקיף 12 מיליונים אנשים, אם לא יותר. אוכלוסיית האסירים ברוסיה היא כמעט בגודל של מדינות ביניניות, והיא מתנהלת בשיירות שונות, ברגל וברכב, במסילות ובספינות. זהו מסע בלתי פוסק של עבדים ושפחות לארצות גזירה היוצרת כציאות כהסירה של שאול התחתית, תוך כורך לב, אולת יד וכניעה לגורלם, זהו עולם קודר של זוועות, מעין מדינה יהודה בכיבה שאין הקריטריון האמנותי השיגרתי תופס בה, של אסירים פוליטיים ופליליים, תכימים ואנשי הזון. ספר זה מוקדש לכל אלה שחייהם נפסקו לפני שהספיקו לספר את הקורות אותם, וא. סולז'ניצין שימש להם לפה בספרו לעילוב את כל הסבל הזה סורים יחזי וכפנו.

„ארכיפלג גולג" הוא סיפור „העשיית בית הכלא" ברוסיה, ואגדרסה היה לכל האסירים המוכתים המהרים, ההרוגים המושמדים.

חיי א. סולז'ניצין הבורה הצנוע לבהיכסטיקה רצופים בבתי סוהר ומחנות כפיה החל מ־1945 ועד לשנה 1973 לסירוגין, ומאז הוגלה לחוץ לארץ. יצירתו היא בסימן של ספרות

*) „ארכיפלג גולג" מאת א. סולז'ניצין. עברית: י. סערוני, בהוצאת שוקן תשל"ד.

יעקב

מאת יעקב כת

אפל וזר חליל
שותק בית בתואל
הבל הרוכך
נגד מקלו ותרמילו
חולם בחקיץ
או מתפלל.

ממחנק מלקות
יקשה נפשו
על משב הגנים
להתבשם בחזיונות־שרב
ישם אבן מראשותיו.

הו, עדרי הצאן
ארץ הרים וגיא לה
ביום אכלני חרב
קרח בלילה
הו רחל
יתרפיה התפים
גנבתי יום וגנבתי לילה.

שבע השנים אשר ערב לה
היו כנצה בעיניו
סלמות אשר חלם שפיפה
התמוטטו בנשיקת הפתע.

רחל איננה.
הכל לשוא.
בחשך תעיה
אבן מראשותיו.

(„הקוסם הזקן", שירים, הוצאת „עקד", תשל"ה)

שיחה עם הסופר שמעון פינסקר

במדרשים יש תשובות למכאובי הדור

מאת י. עמוס

שמעון דונסקי הוא מחנך וסופר החי בקנדה. בצעירותו למד בחדרים ובישיבות ביאליסטוק, סובאלק ואיישישוק, ולאחר שהיגר מעבר לים שימש בהוראה ושלח ידו בפובליציסטיקה. בעשרות השנים האחרונות הקדיש דונסקי לתרגום חמש המגלות של מדרש רבה ללשון אידיש. הצלחתו הרבה זכתה להוקרה ולהערכה. שכן עלה בידיו להריק אחד האוצרות המופלאים של התרבות היהודית מלשון עברית־ארמית ללשון אידיש ולקרבו לבני דורנו.

תרגום מדרשי המגלות היה יכול להעסיק אקדמיה שלמה וצוות של מומחים לא במעטים. ואילו שמעון דונסקי עשה את המלאכה לבדו, והאה בכוח בקיאותו במקורות וידיעותיו העמוקות ברבדיה הרבים של לשון אידיש ובעיקר הרגום המיוחד, הידוע ליודעי ח"ן בלבד. הוא הוכיח שכוחו לאורייתא, לספרות המדרשית הנגידלה ולגנזיה הגדולים של לשון יידיש והרבוהה, וראה ברכה בעמלו.

דונסקי מודה, כי העדות לשותפות האינטימית הקיימת בין לשון אידיש לבין ספרות הדרוש, היתה לו קורת רוח מרובה וחוויה פנימית עמוקה בכל שנות עבודתו הקשה. לפעמים היה לו הרושם, כי הוא נעשה שותף למחברים הרבים של האוצרות העממיים הגדולים והעתיקים. ומתוך ענוה של תלמיד חכם הוא מוסיף במשאלות לבו: מי יתן וחלק קטן של הנאתו יהיה מנת חלקו של הקורא הלומד, והיה זה שכרו.

נוחם ותקווה

מה אומר העיון במדרשים באידיש לקורא של זמננו — שאלתי את המתרגם.

על כך השיב ואמר: העיון בספרות המדרשים מעשיר את אופקיו של הקורא ומעורר בו חוויות, שספרות אחרת, ובוודאי לא ספרות הבידור המודרנית לא תתברכה בהן. יש במדרשים תשובות למכאובי הדור — אלו המועקות והתהיות הלאומיות, המוסריות והאכזבתיות כאחד. דווקא בימינו, כאשר כל ערכי הקיום האנושי פלאים פחדים ואימים, ניתן למצוא באגדה הרבה מן הנחמה ולא מעט גם מן התקוה ומן האמונה, כי למרות הכל צועד האדם אל עבר חיים טובים יותר ובלאו הכי עשיר יותר.

— כיצד יגיע הקורא לידי הנאת הקריאה?

על הקורא — מסביר ש. דונסקי — להרגיל עצמו לקרוא בכוונה. עליו לחנך עצמו ללמוד ולא להסתפק בעיון קל בלבד. עליו לראות בכל קטע של מדרש דבר השלם. הרגאה ההברקה רגעית של המוח האנושי הניזון מחוויות פנימיות. בדרך משל ניתן לומר, כי עליו לראות בטיפה אחת של מים את כל שפעת הגוונים של השמש המשתקפת בה. עם זאת עליו לזכור, כי הפסוק משמש בידי בעל המדרש אמצעי להביע דרכו את רעיונו העצמאי. בדרך המשל משמש הפסוק בידי הדרשן כינור, שממנו הוא מוציא את ניגון היחיד שלו. לא חשוב כלל אם מכוון בעל המדרש למשמעותו הפשוטה של הפסוק במקור. חשוב הוא מה שהוא מבקש לומר, ובפרט שבעלי האגדה מטארים את לשונם ומפייטים את סגנונם ומבטיחים למעיין חוויה אסתטית בלתי נשכחת.

מארמית לאידיש

— כיצד ניתן היה להריק את העברית־ארמית של המדרשים ללשון אידיש, הרחוקה מבחינת הלשונות מרחק של מן ויהל בקם?

דווקא לשון אידיש — טוען המתרגם — היא הלשון הקרובה ביותר ללשון המדרשים. התרגומים לגרמנית ולאנגלית, למשל, הם מדויקים כאמר, אך אין בהם האווירה האינטימית של נוסח המדרש. זו ניתנת להבעה דווקא באידיש. לשון זו גדלה בחממה של ספרות התלמוד והמדרש. לימוד הגמרא ו„צאן יעקב" במשך דורות בתרגום יידיש הביאו לידי נוכחה משותף בשתי הלשונות. אצל לומדי בית המדרש והישיבה נתעלמה כמעט החלוקה של שתי הלשונות, בדומה לשילובן של עברית וארמית לכלל הבעה אחת. דבר דומה קרה לאידיש. ספרי העברי־טייטש הדשות הבגידים ולימוד הגמרא מעידים על כך. ספרי ה„טייטש חומש" ו„צאנה וראינה" היו נפוצים בעם ובעיקר בין הנשים. זיווג זה הביא לא רק לתוספת מלים ארמיות באידיש, כי אם למוסיקה לשונית המתנגנת מאליה. לימוד המדרש באידיש שומר על הטמפרטורה של החכימות והאינטימיות, שאין כמותה בכל לשון אחרת.

— האין עובדה זו מוכיחה דווקא על הקשיים הגדולים של התרגום?

ברור — מסביר דונסקי — תרגום המדרשים דומה לתרגומם של דברי שיר. וכשם שבתרגומה של ליריקה לא מספיק תרגום המלים והכרחי לשמור על הניואנסים של המלים, היוצרים את האטמוספירה ואת הניגון המיוחד, ועל ידי כך לשמור על הנשמה של המקור, כך היה עלי לנהוג בתרגום המדרשים.

מבואות לתרגום המדרשים

לכל מגלה הקדים המתרגם מבוא, המשמש מחקר חשוב ומאלף. במבוא לקהלת נאמר, כי מדרש קהלת רבא נמנה על המדרשים המאוחרים, ואת עריכתו יש ליחס למאה השביעית השמינית לאחר הספירה. מקומו של המדרש בארץ ישראל. המדרש ערוך בפרקים המתאימים לספר קהלת, אך חלוקה זו היא מאוחרת וקדומה לה חלוקה עתיקה ביותר, שסמניה נשארו בגוף המדרש. בגלל הספקות והיאוש המובעים בקהלת ביקשו כידוע, חכמים לגנזו. אך גברה אצלם ההכרה, כי דווקא יסודיה של הנשמה המתלבטת ומתיסרת הכריעו לטובת השארת הספר והכללתו במנין ספרי הקודש. ואולי סייעו בכך התייחסותו של הספר לחכם מכל אדם, לשלמה המלך, והעובדה שהספר מתחיל בדברי תורה ומסתיים בדברי תורה.

התרגום הארמי הוא יותר דרוש מאשר תרגום, הוא מקיף אירועים מחיי הצבור ושוזר מוסר ותוכחה בחיי הפרט בנוסף לכך כלולים בו סיפורי עם ואוצרות רבים של פולקלור, הבאים לגוון את הדרש ולפאר את המסקנות הרצויות.

המבוא לשיר השירים רבה או מדרש חזית כולל דברי הסבר רבים על הספר ועל המדרש גם יחד, המביא פירושים אליגוריים לפסוקי המגלה. גם מדרש זה נערך בארץ ישראל, ואשר לזמנו חולקים החוקרים. א. ה. וייס מקדים את המדרש למאה החמישית, ואילו צונץ מאחרו עד למאה השמינית. מבחינת תוכנו ניכר בו, שיש בו חלקים קדומים, שכן מופיעים תנאים מן הדור הראשון. מקורות המדרש באים מן המשנה, הברייתות, התוספתא, הירושלמי, המדרשים התנאיים — מכילתא, ספרא

(סוף בעמוד 8)

„התאחדות הסופרים הישראליים"

מאת נעמי גוטקינד

האם חייבת אגודת הסופרים העבריים לקבל לשורותיה גם כותבי רוסית, אידיש, רומנית או הונגרית, מבין הסופרים העולים המתיישבים בישראל בדור האחרון? האם לפי העקרונות הדמוקרטיים־תרבותיים יש לפתוח בפני בני לאומים אחרים, פרט ליהודים, כמו למשל בפני סופרים ערבים שהם אזרחי ישראל?

על הרקע של שאלות אלה והוויכוחים מרים, עוקצניים וקולניים לפני כשנה וחצי בעת ועידת הסופרים האחרונה. כמה כותבים, משורות השמאל בעיקר, הכריזו ואחר מעבר על פרישתם מן האגודה — בעקבות הסירוב לפתוח בפני ערבים. הרוב — הצביע בעד הקמת התאחדות סופרים כללית ובה חטיבות נפרדות לכותבי עברית, לערבים, לסופרים ברוסית לסופרי אידיש ולכל קבוצת יוצרים אחרת הכותבת בשפה שאינה עברית.

עתה התבשרנו כי סוף סוף לאחר ניסוח התקנון היסודי של ורגה מ־היה, שארכו כשנתיים, תוקם ב־5 בדצמבר 1974 התאחדות הסופרים של מדינת ישראל. יהיה זה, נקווה, אירוע ספרותי ותרבותי דווקא בימים של מתח קיצוני בין שני העמים היריבים על אדמת ארץ ישראל. אמר לנו על כך מזכיר המערכת, מנהל בית ההוצאה הערבית, סופר שירה, בין מייסדי אגודת הסופרים הערבים שהוקמה זה עתה בחיפה: „אישית, הייתי בעד הצטרפות ישירה לאגודת הסופרים. חשבתי שאילו הייתי חברים ישירים בצד הסופרים היהודים, היה הדבר עוזר גם לקידום המרכזיות וגם להכרה ולהבנה בינינו. כשלא הסכימו לקבל אותנו — לא היתה ברירה אלא להקים אגודה נפרדת כחטיבה בתוך ההתאחדות. לפני כמה זמן התאספנו בחיפה, עשרים ואחד מייסדים. הכרזנו על הקמת האגודה שלנו. קריטריונים חמורים לקבלת סופרים — לא נקבעו אצלנו עדיין. כל מי שהיה בפגישה הראשונה — יתקבל. קבענו כללים להרחיק גם ליתר הערבים הישראליים המוכרים לנו ככותבי ספרות יפה, מהם כבר הצטרפו חמישה או שישה. לפי הערכתי יש בישראל עוד כשלושים סופרים, שגם אותם, אני מקווה, נצרף לאגודה שלנו".

נלהב יותר להתאגדות הנפרדת לפי עמים ולשונות נשמע סופר ערבי אחר, מבין מייסדי אגודת הסופרים הערבים, הלא הוא מזכיר יוסף, הבוחן בצלול כי קשה להניח שהאינטרסים של כותבי עברית זהים לאלו של כותבי הערבית. „הציונות לא מעניינת אותי" אומר יוסף גלוריה, „לי יש עניינים אחרים שמעסיקים אותי". כאשר שכך הוא שבה לאפשרות של הצטרפות, כותבי ערבית תוה־בה עלכה של כותבי עברית, להתאחדות הסופרים הישראליים, שהיא מסגרת גג בעלת פוריה של ארגון מקצועי לכל דבר.

*

העברי השלישי של המיתוחד, וסביר לנו נקודה אחרונה זו בדיבור יוסף, צבי כיום, מזכיר אגודת הסופרים העבריים באמרו: „שנים רבות מיצינים באגודת הסופרים העבריים שהם מקופחים מבחינה מקצועית. אין כיוון לספריהם, אין גוף מקצועי שידאג לשכר הסופרים שלהם, אין מי שיקרבם לציבור היהודי. ועלה, כבדיון שלפני שלושי־הבריזה קמה אגודה כקפדים עברבים, בוצר הדוף והמניע האחרון להקמת ההתאחדות שעליה הסכמנו עקרונית בהחלטה האחרונה שלנו. ההתאחדות תדאג למשל שיצירות הסופרים הערביים יתורגמו לעברית ויודפסו בבטאוני האגודה וכן להיפך — לערבית. גם לערבית של יצירות עבריות. נדאג גם לכל מערכת היחסים המקצועית הספרותית שבין כותבי שתי הלשונות, ובצידם של הכותבים בלועזית".

הסופר ישראל כהן, בעל פרס ביאליק לשנת התשל"ה, מבין המתנגדים הקיצוניים לקבלת סופרים ערביים לאגודה, ומאידך מבין המשתתפים בניסוח התקנון ובאירגונה של ההתאחדות החדשה העומדת לקום בקרוב, התנגד בתוקף למסקנה כאילו הקמת אגודת הסופרים הערבים זרזה את הכנת אסיפת היסוד של ההתאחדות: „אנחנו עובדים על העניין ברצינות במשך כל החודשים האחרונים" אמר לנו בתוקף, „איש לא דחק בנו — ולא צריך היה לדחוק אותנו. ועדת ההכנה סיימה לא מכבר את נוסח התקנון ותדאג גם להעניק לו לבוש משפטי. התקנון יהיה מנוסח בארבע לשונות — עברית וערבית, ויובע בו הדאגה לשיווי זכויות מלא של כל הסופרים שהם אזרחי ישראל. בינתיים נכנסו להתאחדות החדשה רק ארבע חטיבות: עברית, רוסית, אידיש וערבית. קיבלנו גם פניה מטעם אגודת הסופרים כותבי הרומנית הרוצים להצטרף אלינו. לא הספקנו לסדר את הדבר מבחינת התקנון וההוקה שלנו — אבל אין לי ספק שנענה לבקשתם. בלי ספק יהיו כותבי גרמנית, אנגלית או ספרדית שירצו להצטרף — אנחנו לא נתנגד לכך".

לשאלתנו, האם לא תהיה אתו הגזמה בכך שבמדינה קטנה כישראל, ולגבי ציבור כה קטן של קוראי עברית, יש לפצל — תוקם לפתע התאחדות סופרים בה שבעים לשון ולשון... עונה ישראל כהן, כדרכו, בלהט: „אינני חרד לגורל העברית ולספרותה! גם זו לשון המדינה. בכלל עניין בלהיות הלשונות, לא שייך לכאן. כוונת ההתאחדות לספק מסגרת מקצועית לסופרים, תהיה שפת כתיבתם אשר תהיה. ולמרות שתאורטית אפשר לחזות בתוכה גם שבעים חטיבות לשונות — למעשה אין בארץ אלא ארבע או חמש שפות בהן מתבטאים הסופרים — ואנו נדאג שהיחסים המקצועיים ביניהם יהיו מבוססים על שוויון מלא. איש לא יכפה על רעהו עקרונות תרבותיים ולשוניים, והשאר מותרת ורצויה — מקום שאם בתוך האגודה תיכנן מחלוקת רעיונית־ספרותית ותרבותית הרי שבין אגודה אחת לשניה, יהיו היחסים מקצועיים וענייניים בלבד".

כשהוזכרנו בפניו איום אופיים עבריים שסברו כי עדיפה עלילה תרבותית ורעיונית בתוך האגודה עצמה ולכן יש לצרף את הסופרים הערביים אליה — ולא כחטיבה נפרדת, עונה ישראל כהן באירוניה: „כן, כרגיל, יש יהודים החושבים שהם יודעים יותר טוב מן הערבים עצמם — מה שהערבים רוצים... בינתיים, מתוך שיחות וראיונות עם כותבי הערבית נוכחתי לדעת כי רובם מסכימים כי עליהם להתאגד בנפרד באגודה משלהם — ובכך קיימת תמימות דעים ביניהם לבין הסופרים העבריים באגודת הסופרים שלנו."

לענייני היום

מאת יעקב חורגין

א. מי מפחד מפרופסור. ששמו שחק?

אני בפחד! וזה משלושה טעמים: האחד — ששרוי לו אדם במוסד ציוני, כהפרגה כמבי, ובו בזמן מכרסם בהתמדה, באין מפריע, ביסודותיו הציוניים של אותו מוסד. טעם שני, שאותו אדם הוא מורה במוסד ציוני זה, שהיא האוניברסיטה העברית בירושלים, ומכילא כהנך להלק בדור העתיד שלנו. אמנם נאמר לי, שהכימיה היא מקצועו של האיש, ואולם ניתן לחנך בכל מקצוע שהוא, ולו במופת האופי של המורה. מה מופת אישי יכול זולל ציונות זה להציב לפני תלמידיו? — לא קשה לשער. הטעם השלישי, שהוא המדאיג ביותר, נעוץ ביחסה הסובלני האולטרה־ליברלי של האוניברסיטה העברית למורה זה, שעצם מציאותו בה עושה פלסתר את תעודתה כמוסד ציוני־ישראלי מובהק. זה שנים שאותו פרופיסור נכבד עוסק, ליד עיסוקיו במקצועו האקדמי, גם בהפצת כפירה בציונות ותעמולה אנטי־ישראלית ארסית, כשהוא משתמש בכל הכזבים והעלילות של מבקשי נפשנו, ולא שמעתי עד היום שמישהו מן האוניברסיטה, כולל השלטונות עם המרצים לדרגותיהם ועם ציבור הסטודנטים, מיחה בידו. כלום אפשר מאוניברסיטה מכובדת זאת אנשים בעלי תודעה ציונית ולאומית?!

לאחרונה הגדיל אותו שחק לעשות במלחמתו העקיבה בציונות ובמדינת ישראל בכך, שהשתתף באורח פומבי באסיפת תעמולה של מחבלים ערביים בהולנד. אם נהג האיש להשתתף ולהרצות באותה אסיפה בוודאי הוזמן אליה, האם ההזמנה סימן הוא, כי המזמינים ידעו את מי הם מזמינים לשמש להם תנא דמסייע. והרי יש כאן, לבד מן הצד הבוגדני־המוסרי, גם צד פלילי, לפי חוקי ישראל, והוא מגע עם האויב בזמן שהמלחמה נטושה בינינו, בזמן שידיו עדיין נוטפות דם ילדים ואנשים חפים מפשע. מה עשתה המשטרה בנידון? — לא שמעתי שהפעילה נגד האיש את החוק בכל צורה שהיא, וכנאי לשמוע מדוע נמנעה מכך. וכיצד הגיבו שלטונות האוניברסיטה על המעשה של מורה משלהם? — נציגם הודיע, אם איני טועה היה זה רקטור האוניברסיטה בכבודו ובעצמו, כי האוניברסיטה לא מימנה את מסעו. אכן, אפריון נמסיה לשלטונות האוניברסיטה העברית, על שלא מימנו את מסע הבגידה של אותו פרופיסור! ומה בדבר היחס לעצם המעשה? — על כך לא שמענו דבר חצי דבר. אגב, לא אתפלא אם יתברר, כי מימון המסע נתאפשר הודות לרוחב לבם של מארגני האסיפה...

תאמרו: חופש הדיבור מעכב את התגובה הראויה. ודאי, חופש הדיבור הוא מערכי היסוד של הדמוקרטיה, ואולם גם לחופש הדיבור יש גבול: שאם לא עלול הוא להרוס את הדמוקרטיה עצמה, כפי שהוכח לא אחת בהיסטוריה המדינית של המאה האחרונה. ופרופיסור שחק עבר מזמן את גבול המותר, אפילו אליבא דאולטרה ליברלים, וחופש הדיבור שלו, שמכבוני נהגת עד כה, הפך מדיבור למעשה כהפיר של בגידה ונעיצת סכין בגבה של מדינת ישראל. העובדה, שבעל הדבר הוא פרופיסור באוניברסיטה עברית וציונית משווה חומרה כפולה ומכופלת לפשעו הלאומי, באשר היא משמשת בידי בני הטותו המרצחים תעודת הכשר בעיני העולם האינטלקטואלי.

ב. אל תגידו בגת!

אהה, מאוחר! כבר הוגד בגת. כבר בושר בחוצות אשקלון, כבר בנות פלישתים שמחות, כבר בני פלישתים צופים את הברהתנו. הלא אשמים אנחנו, שמגישים להם את חרפתנו בצורת פרשיות לוח שחיתות, שבאות עלינו האחת אחרת בעקב רצועה, בחינת „עוד זה מדבר וזה בא";

בחודשים האחרונים של הסוציאל־דמוקרטיה, הקריזה במשא ומתן קואליציוני, כאילו אין לנו דאגות אחרות חוץ מהתבקקות על ביסוסה של עקרונות קטנוניים. הוסף לכך מבירות ומבוכות עם קריאת „הבי" שהסביכה בהגינה הבדילולה שלנו; ולאחרונה, עם הכרזת ההגבית הכלכלית החדשה — עקרית בית אתינה בילכוס של אגוית, שיב הפגינה מהיטה, כליה כבעי הרס יסוד־כמקולקלים ביותר שבהם. יכה ויבכה האזרח הפשוט, שלבו יהיה גם לבכבה ולבכבכ? לא נותר לו אלא לזעוק עם ירמיהו הנביא: „הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם, כי מדוע לא עלתה ארוכת בת עמי?"

צרפאת וכה דיליה, כל זאבי הערבים — לא אלה צלולים להבעה את אכיגותה האויבה בכבה ישראל. רק דבר אחד מבטל לדעתה, והוא יצר ההרס העצמי, שפרצופו העמי בזיק בהונגו כאו מלהבות יום הכיפורים. כאו אותה בלהבה אנו מבכבים את עצמנו בלהטות מוכליסיה, לשמחתם של אויבינו, ואיך האיזה, המנהיג הבבלל, החזק, אשר יכה באגרופו על במה המדינה ידים כשופר קולו: די להרס העצמי! די לאכילת איש את בשר רעהו השליכו לבכהן הגדיפאות כל חילוקי דעות, הציבו לפניכם מטרה אחת: לכבות את האש שאוחזה בביתנו! על מנת להיגאל בחיים!

ברם, לרוע מזלנו, עדיין הקול הזה לא נשמע. ובעוד ההרס העצמי עושה בנו את מלאכתו — ויכבה כעלינו בהוגות אפיגאיה נבוהה וקצרת יד, שאינה מציה לעבור את החבלים המפלגתי ולעשות את הדבר האחד, שבכוחו לרפאות את ידי אויבינו השלוחות אלינו להתנכל — היא במעלה של איחוד לאומי. אל כול ביכוש השנאה אלינו היריבים אנו, למען עצם קיומנו, לגבש אחדות לאומית רחבה ככל האפשר. רק איחוד לאומי כזה, שיתרומם מעל לחילוקי הדעות בינינו, מעל לכל הקטנוניות הקרתניות עקרונית והאנוכיות, עשוי להשיב את האמונה ללב העם מבית ולהתמודד עם הסכנות מחוץ.

ג. האיש שלנו באו"ם

כל פעם שאני מאזין לנאום של שגרירנו באו"ם, יוסף תקוע, אוחזני רגש מעורב מרוכבים ומהרכרה. יחביב על דגן קיסוס זה שלנו הלהיב כבצעם ללא הקליה לצדק לזכות קיום מדינו לעם נרדף ונמול זכות קיום כזאת. הציכה — לבראה דוד יחיד היוצא נגד עשרה גולייתים. לבראה אבירי ברעה זה, היוצא להילחם לבדו בהדיקן הערבי־קומוניסטי, בעל עשירות הראשים. דמות טרגית, אך בלבבת באחד. עכגדל סרביונה גם שיבנה, שכן היא מסמלת את ההודה היהודית כעם לבדד ישכון. דניאל בגוב האריות, שהפך הוא עצמו לאריה: עולף בצדקים. ליכה כלהתה, מדבר עם אויבים בשער ובאבין רב, בנו קוק־בלי בורא מפני רבים ועצומים, כשהוא נושא בגילוי את כבודן של האומה והמדינה שלוחיה.

קולו, לפיכו השפונה, בוה הביטוי הנבוך שלו — כל אלה מעבירים על ראשינו הכפופים מדאגה והבהרה ליפיפיה של נהבת. אנו יודעים, כי בבדיכה תנתונית זאת, הקריה צעדה איים, עבה נבברות אביוות והאמבות לכל המרכה במחיר, יישמר קולו בקול קורא במדבר, ואף על פי כן, טוב לשמוע אותו. הוא לא יצמצם את בדידותנו ולא יקטין את השנאה לאיזנו — אבל אתה חש בארוה שלוליהנו הוא הדיר הבבכים להוקף כבכת זאת של שקרים הצבירה גם הדבי זהודיה של ההן יאגתים בואא של ביקה בכער קודמי.

כל הכבוד והאהבה לאיש האמיץ שלנו באו"ם. התפילה אחת בפינו: שאנו כאן בעירך לא נדכא את אויבו לכו בגיליויים של הבוכבבות, השוזק בו גיבוי של אחדות האביגה.

לפרשת השבוע

ויצא

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כ"ח — י')

כאן נאמר וילך חרנה, ולה (כ"ט — א') כתוב: וילך ארצה בני־קדם; כי בצאת יעקב מבאר שבע, והחוז שאימה לכת לחרן, למשפחת אבין אימו, שהסה יעזרהו ויסענו אבל אחרי שהבטיחו לו הקב"ה ושמרתיך בכל אשר תלך, לא היתה תקותו רק חרן, סמך דווקא על משמהו, א' וילך ארצה בני קדם — מקום שהקב"ה יזמין לו, כי בכל מקום ישמרהו ה' צמו.

(משך ה..)

ויפגע במקום וילן כי בא השמש (כ"ח — י"א)

ידוע שהקב"ה נקרא מ' שהוא מקומו של עולם, קיום לכל גוש עפר, ושישנו מקום, ולכן כאשר יצא מבאר־שבע, מקום הקדושה הלך לחרן, שהוא [illegible] „במקום" [illegible] המקום, [illegible] אמר: [illegible] ברוך הוא [illegible] „כי בא השמש" [illegible] עליו בגלות חרן, [illegible] השמש. [illegible] (לפי תורת לוי"ן אינר)

וירא יעקב ויאמר... זה כי־אם בית אלוקים וזה שער השמים (— י"ז)

בעוונותינו הרבים, [illegible] אדם רואה ניסי ה' [illegible] אינו מודה בהם, [illegible] בדרך הטבע; יודעים [illegible] על אפיקי יהודה (תה"ל ליב), [illegible] „הה' מהיות" [illegible] מכל רואים כי מאת ה' [illegible] הנהגה שבדרך הטבע [illegible] „מה נורא המקום [illegible] אשר בשם נסים גלויים, „וזה" [illegible] „אין זה [illegible] „כי אם בית אלוקים" — [illegible] בדרך הטבע (אלוקים, [illegible] היא הטבע, [illegible]), [illegible] „וזה שער השמים" — [illegible] (דמשק אליעזר האדמו"ר רי"א מויזניץ)

אם יהיה אלוקים... ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש (כ"ח — כ')

ביקש שהבטחה תהיה [illegible] הקב"ה לבדו, ולא על ידי [illegible] [illegible] (רמב"ם מטפשיים ש. כ. חיב, ליט)

ושבתי בשלום אל בית אבי (כ"ח — כ"א)

אמר רבי דסבנן בשם ר' [illegible] נטל הקב"ה סיחתן של [illegible] ועשאן מפתח לגאולתן של [illegible] (מדרש בראשית רבה) [illegible] [illegible] (בראשית י"ח — י"ט) [illegible] (הרב כ.פ. מכורס, שליט"א)

ויגנוב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי בורח הוא (ל"א — כ')

[illegible]

ויבא יעקב שלם עיר שכם... ויחן את פני העיר (ל"ג — י"ח)

[illegible] (לקט שושנה יוה)

שנותיו האחרונות של הצדיק ר' אהרן מטשרנוביל

(זכרונות ליום הסתלקותו בה' כסלו)

מאת הרב יעקב-שמואל הלוי איש-הורוויץ סג"ל

הזכרונות המתפרסמים להלן כלשונם, לקוחים מכתבי-היד של הרב המחבר (הרש"י — תרצ"ש), הנמסרו לדפוס על-ידי בנו של הרב, המנוח א. ז. בר-ישי. הכתוב המלא, סדר הפרקים, התאריכים והערות — כפי שנמסרו לבית-הדפוס.

"המגיד מטשרנוביל" ובניו "שמונה קני המנורה"

שמונה בנים היו לר' מרדכי (מוטילי), "המגיד מטשרנוביל" (תקל"ד-תקצ"ז)· יורש כסא-האדמורות של ר' נחום (תצ"ל-תקצ"ח)· תלמיד-חבר של הבעש"ט (הם היו כמעט בני גיל אחד). ואחר כך — תלמידו של המגיד ר' דוב-בער ממזריטש (קרוב לתי"ח-תקל"ג), מנהיג תנועת החסידות לאחר הסתלקות הבעש"ט.

שמונת בניו של ר' מרדכי מטשרנוביל *) היו נקראים, מתוך חבה וכבוד, בפי קהל חסידים ובני הדור בשם "שמונת קני המנורה" **). והבכור שבהם, ר' אהרן (תקס"ז-תרל"ב), ירש את כסא אביו בטשרנוביל. יתר שבעת ה"ענפים" התמנו במחוזות שונים של אוקראינה, רובם בערים קטנות, שבגלל זעירותן לא נפקדו רובן במפות המדינה, אבל בזכות הצדיקים הגדולים ופעולתם נתפרסמו עיירות אלו וזכו לחיי עולם בתולדות החסידות.

כל אחד משמונת האחים-הצדיקים סלל לו דרך מיוחדת בחסידות, אך כולם שמרו על מסורת הטשרנובילית, שיסודותיה היו: אהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת ארץ-ישראל. לא בכדי בחרו להם אבות השושלת הטשרנובילית, מזמן שהצטמצו מטעם הרשות שמות-משפחה לכל בית-אב — את השם "טברסקי", על-שם טבריה, מארבע הערים הקדושות בארץ-ישראל, מרכז התורה לאחר חורבן הבית, העיר שבה נחתם התלמוד הירושלמי.

עוד בחיי אביו היה ר' אהרן מפורסם בענוותו בצניעותו וביראת-שמים שלו. גם אחיו היו נוהגים בו כבוד רב והיו אומרים עליו שהוא "קדוש מגוף".

על יחסם של האחים אל אחיהם הבכור, אהרן יעיד הספור הבא:

בבית הרבי בטשרנוביל היה נהוג — ואיני יודע, אם כך היה נהוג רק בשנותיו האחרונות של ר' אהרן, כשהרבי היה כבר תשוש מרוב זקנה, או שכך היה נהוג גם בשנים קודמות — בשעה שהדוחק והצפיפות בחדר הרבי היו רבים, וקשה היה לגשת אל הרבי לשם "קבלת שלום", היה הרבי פושט את ידו שעה קלה אויר, והמבקרים כלפי כל הידים המושטות כנגדו, לא יכלו להגיע אליו. והיתה זו מין "קבלת שלום" בדרך האויר. כך נהגו בטשרנוביל בשנים שהייתי שם.

לאחר הסתלקותו של ר' אהרן, נסעתי פעם אל אחיו השני, ר' דוד'ל מטולנא, שנהג בעשירות (חסידים היו אומרים, ש"אלה הם גינוני מלכות, רמזים למלכות-ישראל שעתידה להתחדש במהרה בימינו"). שם היה נהוג אחרת: כל אחד היה מתכבד לתורו וניגש לרבי ו"מקבל שלום". אני, שרגיל הייתי במנהג טשרנוביל, לא נדחקתי עד הרבי, אלא פשטתי את ידי מרחוק וכיוונתי אותה מול הרבי. והנה נתגלגלה סערה: חסידים התחילו צועקים:

— הצעיר הזה רוצה כנראה, שהרבי יקרב אליו לתת לו שלום.

נבהלתי מאד וראיתי את עצמי בכל רע, שהתחלתי צועק לשם התנצלות:

— כך נהגו אצל הרבי שלי, ר' אהרן מטשרנוביל, זכותו-יגן-עלינו.

השם הזה שיצא מפי פעל כקסם. ור' דוד'ל נפנה אל משמשיו:

— הביאו אלי את הצעיר הזה. הריהו חסיד טשרנוביל.

באותו רגע זכיתי למה שלא זכו חסידים ששים ממני. לא זה בלבד שהרבי הקדימני על אחרים, אלא שציוה לתת לי מקום סמוך לו. גם בקידוש וגם בשעת ה"שולחן", כל זמן שהותי שם. והכל בזכות היותי מחסידי טשרנוביל.

דרכו של סבא

כשעלה ר' אהרן על כסא אביו, לאחר פטירתו מטעם הבכורה, בחר ללכת לא בדרכי אביו, ... קצת ברווחה, אלא בדרכי סבא, ר' נחום, ש... כל ימיו בדוחקות, והיה מוותר על המתנות של ה"פדיונות" ... לאסוף כסף ל"פדיון שבויים" בימי גזירות המלכות, שרוב הצבור לא יכול היה לעמוד בהן, והיהודים היו נכלאים (על ר' נחום היו מספרים, שפעם עבר ... ליד בית בנו ר' מוטילי, והריח ריח דגים מתבשלים. נכנס לבית וברך את בנו ובני ביתו ב"שבת שלום", רק בשבת מרשה יהודי לעצמו לאכול דגים...). ר' אהרן, כסבו, בחר לו דרך ההסתפקות-במועט.

גם מבחינה רוחנית בחר ללכת בדרכי סבא. ב"סעודה שלישית" של שבת, שכל רבי המיסב עם חסידיו, נהג לומר חידושי-תורה חסידיים, ... על פרשיות השבוע, היה ר' אהרן "אומר תורה" מתוך ספרו של סבו — "מאור עינים" (פרשיות התורה), או מתוך "אור החיים" של המקובל ר' חיים בן עטר ממארוקו ובסוף ... בירושלים (בן דורו של הבעש"ט, חסידים אומרים, ש"אילו נפגשו הבעש"ט ובעל "אור החיים", היו מחישים את ביאת הגואל).

כשעלה ר' אהרן על כסא-האדמורות של ... נעשה גם לגבאי כולל של מעות ארץ-ישראל לכל רוסיה, המעות, שנועדו לסעידת ... ה"יושבים" בארץ-ישראל, שעסקו בתורה ... לא היתה מצויה — וחיזוק הישוב היהודי ... חסידי טשרנוביל, כמנהג רבותיהם, לא ... מדברים בלשון-חול בשבתות ובימים טובים, ... בלשון-הקודש בלבד. וכשחסרו להם ביטויים ... היו מעדיפים לדבר ברמזים ובתנועות ... מאשר בלשון חול.

— יאמר נא לי, הרב מאמברוטש, מה הסיבה שהעולם רועש כל-כך מסביבכם?

על כך השיב הרב מאמברוטש:

— כנראה, מפני שאני אוהב יהודי.

הוסיף ר' אהרן ואמר:

— אף אני אוהב יהודי, אבל היכן לוקחים את היהודי?

הרב הישיש השיב:

— זהו ההבדל ביני לבינכם (בלשון רבים, מפני הכבוד, כמקובל ביהדות מזרחית), שאני מצאתי את היהודי, ואתם לא מצאתם אותו...

הרמז היה ברור לשניהם. הרב הישיש, ש"מצא את היהודי", הוסיף לחבקו ולנשקו שעה ארוכה, ונפרד ממנו בחיבה יתירה.

כיצד נעשיתי לחסידו של ר' אהרן ז"ל

אבי, ר' מנשה-מנחם-מאנוס הלוי, איש הורוויץ, היה חסידו של ר' נחום ממאקארוב, בנו הרביעי של ר' מוטילי מטשרנוביל. ואדוק ברבו, ומשפיע על ששה בניו, שגם הם יבחרו לרבם את הצדיק ההוא. אני, שלמדתי בנעורי בבית-המדרש עם אברכים, שרובם חסידי טשרנוביל, הושפעתי מכל הנפלאות ששמעתי על הצדיק הישיש, ולבי נמשך אליו. ערב ראש-השנה תרל"א כשאבי ז"ל היה מחוץ לעיר לרגל עסקיו, הסכמתי בלבי לנסוע עם חברי לטשרנוביל. כשחזר אבא מדרכו ונודע לו הדבר, שלח להחזירני מן הדרך, אך "אחר את המועד". בשובי מטשרנוביל לאחר "הימים הנוראים" הביע לי את מורת-רוחו על המעשה שעשיתי בלי ידיעתו. אך כשאמרתי לו ש"כבר התקשרתי עם הצדיק ר' אהרן, ולא אוכל להפר את התקשרותי", התפייס לי. וכאן ראוי להדגיש: תרעומתו של אבא לא היתה מפני שלא החשיב הוא את "הזקן מטשרנוביל", אלא מפני שכל אב באותו דור היה רוצה, שבניו ילכו בדרכו ויהיו קשורים באותו צדיק-הדור שהוא, האב מקושר עמו.

אברהם אבינו היה החוקר הראשון והאחרון

כשבאתי בפעם הראשונה לטשרנוביל, היו בין חברי שבאו אתי אחדים שנתפסו קצת ל"השכלה" שהתפשטה בימים ההם ברוסיה, והגיעה גם לעיירות וחלחלה. הללו התחילו להציץ בסתר בספרי החקירה שנתחברו אמנם על-ידי גדולים וטובים מן הראשונים, אבל בקהל חסידים הסתייגו מהם, כ"מורה נבוכים" לרמב"ם, "ספר העיקרים" לר' יוסף אלבו, וכיוצא בהם. אחד מחברי, אברך מופלג בתורה ויר"ש, נתעוררו בו ספיקות, אם באמת אסור העיון בספרים אלה, והחליט לשאול את הרבי הישיש. כשבאנו להפרד מן הרבי, קודם שובנו הביתה, ביקש האברך את המשמש של הרבי לומר לרבי, שלאברך פלוני יש איזו שאלה, שהוא מתקשה בה.

לאחר שהאברך שאל את שאלתו, אם אסור העיון בספרי חקירה שנתחברו על-ידי גדולי ישראל ושלומי-אמוני?

על כך השיב הרבי:

— חז"ל אמרו: "עד שלא בא אברהם אבינו לעולם, היה כביכול מלך על השמים בלבד, כמו שנאמר "ה' אלקי השמים אשר לקחני" (בראשית כד, ז). אבל משבא אברהם אבינו לעולם המליכו על השמים ועל הארץ, שנאמר "ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ" (שם, ג). אברהם אבינו היה החוקר הראשון. מאברהם אבינו ואילך אין לנו צורך בשום חקירות אלא באמונה פשוטה.

הפרידה האחרונה בטשרנוביל

כשבאתי עם חברי לטשרנוביל, בשנה השנית, — לראש-השנה תרל"ב — סחתי בדרך לפי תומי לחברי, ש"עדיין איני מרגיש בי שום שינוי, לאחר התקשרותי עם הצדיק הזקן" (יתכן, שגרמה לכך גם נקיפת לבי על תרעומת אבא).

כשבאנו במוצאי יום הכיפורים לקבל ברכת הפרידה מן הרבי הישיש, מצאתיו חולה ותשוש (גם בראש-השנה וביום הכיפורים של אותה שנה היה מתפלל כבר בישיבה, גם בתפילות שנאמרות בעמידה, כשהוא נתמך בכרים וכסתות, כשדלת חדרו המיוחד פתוחה לאולם הקלויז). אחד מחברי, אברך מפולפל, שרצה כנראה להקניטני, הצביע עלי ואמר:

— צעיר זה, שאביו הוא חסידו של רבי נחום, והוא בא לטשרנוביל אשתקד בפעם הראשונה והוא אומר כבר "שעדיין אינו מרגיש בעצמו כל שינוי".

כל העינים ננעצו בי, והרבי רמז לי להתקרב אליו. ניגשתי בפיק-ברכיים כששיני דא לדא נקשן. הרבי הרים את שתי גבות-עיניו העבותות, ואמר לי בקול אבהי תשוש:

— במה יזכה נער את ארחו (תהלים קיט, ט)

— וואן פילט א יונגער מאן אז ער האט זיך אויסגעקליבען דעם ריכטיגען וועג? (אימתי יודע נער, שבחר לו את הדרך הנכונה?) — לשמור כדבריך" — צו פאלגען, וואס דער רבי זאגט (לציית לדברי הרבי).

ולאחר הפסקה קצרה:

"הולך ואינו עושה" (אבות ה' 9 — מי שהולך אל הרבי, ונדמה לו שאינו עושה חיל, "שכר הליכה בידו"...

אחר כך הושיט את ידו הגרומה לכל אחד מאתנו שבאו להפרד ממנו, וברך אותנו בשנה טובה ובאמונת חכמים, כשעיני כולנו זולגות דמעות. לבנו אמר לנו, שלא נראה אותו יותר בעולם הזה.

ואכן היתה זו הפעם האחרונה שראינו את הצדיק הישיש ושמענו את קולו האבהי. בה' כסלו של אותה שנה — תרל"ב — השיב את רוחו אל אלקים.

דבריו האחרונים נשארו חקוקים בלבי כל הימים ונשארתי נאמן לצדיק זה, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

הערות:

*) טשרנוביל — עיירה בפלך קיוב, אוקראינה. שם העיירה בשם הצמח הגדל בסביבה בכמות מרובה ("צירנובילניק") — לפי המילון הטיפוגרפי הרוסי (מוסקבה 1966). יהודים ישבו כבר בעיירה זו במאה ה-17. בשנת 1847 — התקופה שבה כיהנו כאדמו"רים אבות השושלת — מנתה האוכלוסיה היהודית בעיירה זו 3487 נפש. תודות למשפחת הצדיקים הלכה וגדלה האוכלוסיה היהודית בעיירה, ומנתה כבר 5359 נפש (מתוך 9351 נפש של האוכלוסיה הכללית) — לפי האנציקלופדיה היהודית ברוסית, שבעריכת ד"ר י. ל. קצנלסון (פטרבורג, 1910), כרך 15.

**) "שמונת קני המנורה", בני המגיד ר' מרדכי מטשרנוביל. — אלה שמותיהם של שמונת האדמו"רים, לפי מקומות מגוריהם: א) ר' אהרן הבכור, שישב על כסא אביו בטשרנוביל (תקמ"ד-תרל"ב); ב) ר' משה מקורישציוב (תקמ"ח-תרכ"ו); ג) ר' יעקב-ישראל מצירקאס, וקודם בהורנוסטיפול (תקנ"ד-תרל"ו); ד) ר' נחום במאקארוב (תקס"ה-תרי"ב); ה) ר' אברהם מטריסק (תקס"ז-תרמ"ט); ו) ר' דוד מטולנא (תקס"ח-תרמ"ב); ז) ר' יצחק מסקווירה (תקע"ב-תרמ"ה); ח) ר' יוחנן מרחמיסטריבקה (תקע"ז-תרנ"ה).

***) הרב מאברוטש עלה לארץ-ישראל בתקצ"ב (1832) והשתקע בצפת, עם שרידי ... של קהילת החסידים. ספרו "בת עין" נדפס בתר"ד בירושלים. נפטר ב"ז כסלו תר"א. ספרו "בת עין" (מבחר דרשותיו ושיחותיו) — יצא בתר"ן בירושלים.

...ישה בין ... אהרן מטשרנוביל ...רב מאמברוטש

בהיותי בטשרנוביל שמעתי את הספור הבא ... הפגישה בין הצדיק ר' אהרן עם הרב ...ברוטש, קודם עלותו לארץ-ישראל:

כשעמד בתקצ"ב ר' אברהם דובער, הרב ...ברוטש, מחבר הספר "בת עין" (חידושים על ...ה ולמועדים, ובסופו — קצת שולחן-ערוך ... מאמר, הר"ים) לעלות לארץ-ישראל, בא ...שרנוביל, להפרד מהמגיד ר' מוטילי ובניו ... "בת עין", ששימש ברבנות בזיטומיר ..., היה מחסידי ר' נחום בטשרנוביל ... גם דרשן מפורסם מאד)· בטשרנוביל כבא ... הבנים, מחוץ לבן הבכור ר' אהרן, שהיה ...עיד לימים והיה באותם הימים מחוץ לעיר ...חת אביו. הצטער הרב הישיש, על שלא ... את בכור-הבכורים של ר' נחום רבו, שהיה ... ביותר. אך באמצע הדרך מטשרנוביל ... תקלה באופני העגלה שבה נסע הרב ...ברוטש, וירדו כל הנוסעים מן העגלה כדי ... עד שיתוקנו האופנים. בינתיים הגיע ... ומבקש להתפלל תפלת מנחה. בינתיים ... עגלה שהיתה בדרך לטשרנוביל. כשראו ... העגלה קבוצת יהודים מתפללים, ירדו אף ... מן העגלה והצטרפו אל המתפללים. ... בגמר התפילה, הכיר ר' אהרן, שהוא בין ... העגלה השניה, בדרכו אל טשרנוביל, ... הרב מאמברוטש, ידיד המשפחה, וניגש אליו ... "קבלת שלום". הרב הישיש נפל על צוארו, ... ומבכה ומנשקו, וראה בכל ענין קלקול ... העגלה סייעתא דשמיא, כדי שיוכל להפרד ... אהרן.

כשעמדו זה ליד זה הבוקים, שאל ר' אהרן ... את הרב הישיש:

הנהגה של חכמי התורה

מאת הרב ד"ר הלל מזליה (אנטוורפן)

...יש תקופה ויש תקופה. יש תקופה שמחמת מיעוט העלילות שארעו בה האנשים שעוברים אותה, שחיים בה, יותר גדולים ממנה; ומאידך, יש תקופה שבגלל רב הזוהר והיקר שבה, מלאת עניין ורבת העלילות היא יותר חשובה וגדולה מהאנשים שחיים בה. בדוגמא דומה התקופה האחרונה אנו זוכים לחיות.

אבות ובנים

מחד גיסא, מדינת ישראל והתפוצות היהודית בגולה שותפות הן במעשה הסטורי נועז זה של בנין האומה והגשמת שאיפותיה בנות שנות ה' אלפים. דורנו הוא הדור הראשון ל' עוהאה, אף ראשון הוא לתקומת ישראל — שכח כבר את התלאות וטרם מצורף הוא כל-צרכו בחרות, לה זכה. על אף שהוא בן-חורין, רוחו ונפשו משועבדות הן. מכן הוא לר' דוף כעבד-נרצע אחרי מרבבות רעיונות זרים, לא"לגו, ומחשבת ישראל האמיתית עדיין מונחת בקרן זוית, ואחרונה היא על פרק סדר היום.

מאידך גיסא, העובדא שדור ה' אבות ראו במו עיניהם במסירות רגלה של התרבות הזרה; ומנסיונות מרים גם נוכחו כמהבר הרוחני באדם ה' מודרני, לא יבושו להודות, שבלי תרבות התורה ודת קודש, אין לעמנו כל קיום, ולאומיות ריקה בלי כל תוכן לא עמדה ולא תעמוד בנסיונות, לא בת-קיימא היא. מתוך עמידה על הנסיון המר בעשיריות השנים האחרונות כבר הוכר וגם הוסכם, אם יש את נפשנו לקיים את הנפש ה' יהודית בתוך מסגרת לאומית איתנה, הרי עלינו לנקוט באמצעים מתאימים כדי לעצור בעד ההתבוללות המתבלת והמפרידה את האומה לפירורים. ברם אין להגיש תרופה לפני שנקבע הדי' לה את טיב המחלה, הסיבות תקראנה בשמות. ההתבוללות בעיקרה באה בעטיה של חוסר ידיעה יסודית את הערכים העליונים אשר ללאום או לפתות על ארוחתו. היא-היא שגרמה לאדישה. גם אל לנו לשכח ש' מלחמת העולם האחרונה גרמה לכך. העם היהודי כבכה את השואה ה' נוראה שהכחידה השמידה את חלק הארי התרבותי-מקורי של האומה ה' ישראלית, על גבוריה-רוחניים וענקי מחשבתה המקורית, גאוניה-חכמיה, קדושיה-סופריה, וטרם עמד על אסונו הגדול, שכח ולא זכר שיחד את אבדתו שאין לה כל תמורה, גם נאבד לו הזהר של שארית הפליטה, כי רק יהודי בגולה ממנו הספיקו לקבל חינוך השתלמות.

יד החומר על העליונה

סיבה נוספת בדבר. בעולמנו ש' אנו חיים בו יד החומרנות על ה' עליונה. הלב אטום ומאובן; אין הדרישה האפסה הכמיהה להתעלות נפשית-רוחנית; אין התום, אולה הקדושה, הדרגה הלכת ומטמטמת. האדם השולך לתוך כבשן מ"ט שערי החומר, שמבצבץ על בימת החיים, ר היחיד נסחף בגלגלי ההתקדמות ה' מדומה. הכל על חשבון ביתר בנכסי הרוח, שבת-קודש מכורה בעד נזיד עדשים אדמים וכשרות נדרסת ברגל גאוה. קיצורו של דבר: העולם כולו עומד בספירת שלטון החומר ואלה סני ה' דור. לא פלא, שכל השפעה מן החוץ מוצאת את ביטויה ובקלות נקלטה; אין לתמוה אם עולמה של היהדות, בתנאים אלה, הולך ומשתמט מתחת רגלינו. אם בכל התוצאות התבוללות עושה שמות, דאגה רבה ל' עתיד, בגולת אירופה העניה וסוערה על אחת כמה וכמה.

הפתרון בידינו. פתרון הבעיה ב' מנהיגות רוחנית מעולה ואקטיבית, אמנם כן גדולי התורה כמרנן רבי חיים איש בריסק האדמו"ר הרש"ב מליובוויטש ואבא מארי זלה"ה שלמה מטובי חכמי התורה בדור דעה ההוא זצ"ל כבר חזו מראש והביעו את דעתם בועידת-התורה בוועידת גדולי רבני רוסיה פטרבורג בשנת תר"ע (1910). כי ראו את הנולד וקבלו על העול ההיסטורי האיום שלא הכשירו רב' נים ומנהיגים רוחניים מתאימים ה' תרירו למטיסים להנהיג את הקהל ולהתערב בדברים העומדים ברומו של עולם התורה. על זה התריעו בכל כובד השפעתם. ואם בימיהם כך ב' ימינו אנו על אחת כמה וכמה.

אבל אשמים אנחנו. אנו אשמים כלפי התורה כי בגדנו בה, ויש להכות עם אגרוף חזק על החזה.

על חטא

על חטא שחטאנו בהנחילנו את מנהיגות רוחנית-דתית והפקדנו אותו פקדון קודש בידי נוטרים אין איכפת להם, כי לא קראו ולא שנו ולא שמשו. פעלנו בשליחותנו ולא גדלנו ולא הקמנו דור מנהיגים אנשי תורה והוראה במדה הרצויה, ורק כאלה הראויים כלפי חוץ, רוצה לומר, מתוך לגבולות העם גרידא, ושניהם לא כלפי העם יחימה!

מה מאירים כספירים דברי התלמוד ביומא (כ"ו ע"א): "אמר רבא: לא משכחת צורבא מרבנן דמורי הוראה בישראל אלא דאתי מ' שבט לוי או משבט יששכר. לוי דכתיב "יורו משפטיך ליעקב"; יששכר דכתיב: "ובני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה יש' ראל". ומדוע דוקא שבטים אלה לוי ויששכר? אמינא, כי רבותינו כבר אז הרגישו בצורך במנהיגות רוחנית מסורה ללא פשרות כשבט לוי הבסמל מסירות נפש וגוף על מזבח הרעיון האידיאלי, ויששכר התמיר גרם ש' מתוך למוד באהלי תורה וקנין ידיעה עמוקה מקיפה ויסודית יהיה ברוך ההבונה להקנות אותו רעיון מתוך השפעה למעלה מהעתים והיגונות ה' תקופות באשר הוא לדעת מה יעשה ישראל. ישאלת, שם, הגמרא: "ואימא יהודה נמי דכתיב בו: "יהודה מחוקקי"? ומתרצת הגמרא על זה: "לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא קא אמינא". פירוש: יהודה המחוקק מסמל ריבונות לאומית גרידא ולא יתאים להסיק ההלכה להיים כמו לוי ויששכר היודעים, בעלי תפיסת עולם אחרת לגמרי, תפיסת עולם של תורה, להם ורק להם הבינה היתרה, היסו' דית, לדעת הלכה למעשה ולא מעשה לפי רוחו ורצונו של העם הלכה. ואני מרהיב להוסיף ולומר: "כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו" — או אז — יורו משפטיך ליעקב".

היתגאר להקים ואין כלי זינם ב' ידם??! הפלא הוא שפרשיות התורה עלמות אינן מתקיימות, ואין רוח או דיה תורה אלא חיקוי בעלמא. עושים מעשה הדה זה-ירוה ולא זה פקסי, הלכה ואין מורין כן.

על חטא שחטאנו כלפי עתידה של הפזורה שלא הכנו דור שיהיה מוכן ומזומן למסירות נפש מכוח הכרת ערכיה של נכסי הקדש אשר ללאום; ולא הקנו תורה ודרך ארץ במדה מספיקה כדי שדור זה יהיה מסוגל לעמוד איתן כלפי הרמים הגועשים בים החיים.

על חטא שחטאנו בהסתפקות מיני' מלית הן במיעוט באור דמותה של התורה והדת, והן במיעוט הדרכה וחינוך של "על קצה המזלג", וכי, בכיכול, המעשה הלאומי עולה על הכל. טעות גדולה ומרה היא, הרי נוכחנו בימינו כל המרבה לה' תיר ולהעל הרי זה משובח. בבתי ספר רבים במקום למה מהמקור מסתפקים בסנסדי המקרא — וגם זאת בשפה זרה ולא המקורית. במקום דיני ישראל ומנהגי קדש שנתקדשו בקדושה של מעלה ובדמי אחינו בכל דורות קיומנו, תרבות התורה מגולה במים, ושקסי פולקן ידעו מקומה ותו לא מידי. בשארה היהדות ערטי' לאית, מלאכותית, בלי כל נשמת חיים. אבל אשמים אנחנו, המסרטותא נהפכה לאמה, והאומה ירשה מקום המסרטותא וכך משתמשים בתגה ה' תורה.

בקומה זקופה

מסופר במדרש', בזמן חורבן נבוכדנצר מלך בבל, נשא נבוכדנצר את עיניו וראה מלכי ישראל הנסיכי ש' הולכו כבלים ומושלים בשורשות של ברזל, שאל: "מפני מה הללו הולכים בקומה זקופה בלא משא? האין לכם משא שתתנו על צואריהם? באותה שעה הביאו ספרים ועשו אותם כ' חבת וימלאו אותם חול והניחו על כתפיהם עד שנכפפה קומתם. באותה שעה בכו כל ישראל בבכיה והולי' והולי".

לצערנו אנו רואים נסיכי ישראל במלכות היהדות והתורה שידיהם כבולות מחמת העומדים על יד ההגה המדיני במדינת ישראל, והוא הדין בתפוצות, שאינם מכירים בעמדת מנהיגיהם הרוחניים ובזה מסכנים עתידו של העם, בי"ה. לא אלמן ישראל יש עדיין אתנו נסיכים ה' מסוגלים ללכת בקומה זקופה, כל כמה שהספרות הסופרים, הכלים ה' יוצרים את נשמת העם, בכל קדו' שתם, ולא יתלו הקולר ההיסטורי על צואריהם. ברם, חלילה, יעשו את הספרים כחומת וימלאו אותם חול — והחול יכול כאן להתפרש על כל מיניו ועל כל סוגיו — אם אז בימי נבוכדנצר הצריך אחרי חורבן עדיין כל ישראל נעו בבכיה, האם יהיה לנו אפילו מי שיבכה או מי שיבכה??!

חנוך של תורה

הזדמנויות שונות ורבות הזמנו ר' לא ניצלנו, ומשום כך רבה העזובה הרוחנית. אל נזניח את ההזדמנויות היפה שעה אותה קודם. אולי אף ב' מלחמת-תנופה רוחנית גדולה, תמי' דית ובלתי פוסקת, מתוך עמידה על המצפה לראות את הנולד, יש להבטיח את עתידו של העם. רק בעמידה ב' פרץ כחלמיש צור, כאותם נסיכי ישראל ובקומה זקופה, יש תקוה ל' עתידה של האומה. תורת ישראל — סוף סוף מכאן המקור הבסיס למצי' אות הפוליטית במדינת ישראל, תר' בות ישראל המקורית, הנכס הלאומי הכי יקר היא עומדת בבנין מיוחד לעם ישראל, ועל ידה חי וקיים ב' גלותו זה שנות אלפים, והיא ש' שמרתו, על אף ההרעתקאות התלאות שעדו עליו. חינוך הבנים במובנו הרחב קודש קדשים היה לבנין אב ואבי-מלאכה לאומי. כל מקום תורה, כל מבצר דתי-תורני הרי הוא מהווה עוצמה רוחנית המבטיחה קיומו של העם.

הסאיפה היא לשיבה למקורות ב' סמך התעודה לעתיד. הרחבת גבולות תורה וחכמת ישראל, בית היוצר ל' נשמת האומה היא היא הערובה ל' קיומנו. רק בהרחבת אופק הרעיון הדתי-לאומי יש לנו זכות קיום ב' הקמת מסכם חיי העם. רבה תקוותנו ומעמקים תפילתנו שיהדור עוד יציב מדורות אור תורה וחכמת ישראל.

(מדברים בוועידת רבני אירופה)

ניגון יהודי בפנמה סיטי

מאת טוביה פרשל

א

רחוב גדול ורחב בסביבת חוף הים בפנמה סיטי. השלטים אומרים: "ויא איזראל" (רחוב ישראל). גם במדינת קולומביה השכנה, יש רחוב הנקרא על שם ישראל. הוא "אבנידה רפובליקה דה ישראל" בבוגוטה, הוא רובע-המגורים המהודר של הבירה בוגוטה.

ב"ויא איזראל" בפנמה סיטי שוכן ה"אינסטיטוטו אלברטו איינשטיין", בית הספר היומי היהודי. כמעט כל ילדי יהודי-פנמה מבקרים בו. גם בני השכבות העליונות של המדינה שולחים ילדיהם לבית-ספר זה בשל רמתו הגבוהה. משש מאות התלמידים, מאתיים בערך הם לא-יהודים. ילדיהם של נשיא המדינה ושל ראש המשטר למדו באותו בית-ספר. המנהל הוא ד"ר השל קלפפיש. הוא יליד פולין ובמלחמת העולם השניה שימש רב צבאי בכיר בצבא הפולני. לפני שהגיע לפנמה, בשנת 1961 היה פעיל בחינוך היהודי באנגליה, בקוסטה-ריקה ובמיאמי.

שנת הלימודים בפנמה מתחילה באפריל ומסתיימת בדצמבר. בחודש אוגוסט סגורים בתי הספר למשך שבוע אחד. הגענו לפנמה דווקא באותו שבוע ועל כן נבצר ממנו לראות את התלמידים בלימודיהם. כאשר עברנו ב"ויא איזראל" נעצרנו ליד בית הספר. סיירנו בבניין, בחדרי הכיתות ובמגרשי המשחקים היפים. הפרוזדורים היו מקושטים בעבודות יד של התלמידים, ובהם גם צילומים מישראל.

ד"ר קלפפיש הוא גם רבה של העדה האשכנזית המקומית. לא נפגשנו עמו, כי באותו שבוע לא היה בעיר, אך ביקרנו בבית הכנסת של הקהילה. בניין יפה. אבן פנת-ציון שוקעה בקיר ליד הכניסה. תפילות בציבור מתקיימות בשבתות ובחגים.

במרחק של כמה דקות נסיעה מבית הספר נמצא "צנטרו קולטוראל אבראו". אין זה מרכז תרבותי, אלא מועדון יהודי, ובו אולמי משחקים, מסעדה, ספריה ובריכת שחיה.

פסל של איינשטיין מקשט את הכניסה לבית הספר. אין הוא הפסל היחידי בעיר של הפיסיקאי הנודע. פסל אחר נמצא ב"כיכר איינשטיין" אשר ברובע המגורים העשיר "אל קנגרזו". רוב יהודי פנמה גר ב' שכונה זו. רואה אתה כאן בתי-מגורים גדולים, עליהם מתנוססות המלים: "זהבי", "מולי", "מכבי" — הן השמות שנתנו הבעלים היהודים לבתיהם. בשכונה זו נמצא גם ה' "סופרמארקט כשר", בו אפשר לק' נות מזון כשר, תוצרת ישראל וארצות-הברית.

מלבד "רחוב ישראל" יש עוד רחוב "יהודי" בעיר. הוא "אבנידה צנט' ראל" (השדרה המרכזית) — שוק המסחר של פנמה סיטי. רבות מן החנויות בשדרה הן בבעלות יהודית. ברחוב זה נמצא גם בית מסחרו של האדם קרדונסקי. אומרים עליו שהוא מעשירי המדינה. סיפרו לנו כי אופיו "היהודי" של "אבנידה צנטראל" מודגש במיוחד בראש ה' שנה וביום הכיפורים. סחורות, שורות של חנויות הן סגורות.

ב

יותר ממחציתם של אלפים היהודים היושבים בפנמה הם חברי העדה הספרדית "שבת אחים". רב הקהילה, זה עשרים ושלש שנה, הוא הרב ציון לוי, יליד ירושלים. ראשית הקהילה בשנת 1906, כאשר הגיעה לפנמה סיטי קבוצה של משפחות מבני עדות המזרח מארץ-ישראל. הם הצטרפו לעדת "קול שארית ישראל" שהתקיימה שם מכבר ואשר נוסדה על ידי יהודים ספרדים יוצאי קיוראסאו, ג'מייקה ומקומות אחרים באיזור הקאריבי. מהגרים אחרים, יוצאי ארצות המז' רח הקרוב ומרוקו, הצטרפו אף הם לעדה זו. בשנת 1938 ניסו ראשי "קול שארית ישראל", מצא' צאי הספרדים שהגיעו לפנמה מאיי הים הקאריבי ואשר התבוללו בתוך האוכלוסיה המקומית, להפוך עדתם לרפורמית. יוצאי המזרח התנגדו. כמה משפחות פרשו מן ה' קהילה ויסדו עדה משלהן — "שבת אחים".

בשנת 1942 רכשו חלקת אדמה ועליה צריף של עץ ששימש להם בית כנסת. תפילות בציבור נערכו בשבתות ובחגים. ההשתתפות בתפי' לות בשבת לא היתה רבה, ולעיתים קרובות היה צורך לסחוב אנשים מחנויותיהם כדי להשלים את המנין. העדה הלכה וגדלה עם בואם של מהגרים חדשים מן המזרח הקרוב ובשנת 1951 החליטו ראשיה כי הגיע הזמן שיהיה להם מנהיג רוחני. הם שלחו משלחת לירושלים, לראשון לציון דאז, הרב בן-ציון חי עו' זיאל, שימליץ בפניהם על רב. הרב עוזיאל בחר ברב לוי הצעיר, בנו של מקובל ומוסמך ישיבת "פורת יוסף". הלה לא התלהב ביותר מן ההצעה לצאת את עיר מולדתו ולנדוד לסביבה הרחוקה, ורק אחרי הפצרות רבות נעתר לקבל את הכהונה לתקופה מוגבלת.

מיד לאחר בואו לפנמה השתדל לעשות למען חיזוק הדת בעירו. הרב קרא לבני עדתו לבוא לבית-הכנסת, לפעמים יותר תכופות וגם ביקש מהם לבנות בית כנסת חדש שיהיה ראוי לקהילה. הוא לא הס' תפק בדרשות, אלא מינה ועדה שתי' גש לבניה. כעבור שנתיים עמד בית הכנסת החדש על תלו. בניין גדול ומהודר. מעלות רחבות וגבוהות מוליכות אליו מן הרחוב ותבנית גדולה של שני לוחות הברית מקש' טת את חזיתו.

"מאתיים איש באים להתפלל ב' ליל שבת, וכמאה ושלושים בשבת בבוקר", סיפר לי הרב. "ארבעים משפחות הן שומרי שבת. יש לנו מניין בכל יום בבוקר — הוא המניין היומי היחידי בעיר".

מצבם הכלכלי של יהודי פנמה הוא בכי טוב. רובם עוסק בתעשייה קלה ובמסחר. הרב הירבה לספר לי על עסקי המסחר של בני קהילתו. הרגשתי כי הוא בקי בהם יותר מכדי מידת רב, ולא יכולתי להת' אפק מלשאול אותו על כך.

"אגלה לך את הסוד", השיב לי בחיוך. "כאשר קיבלתי על עצמי לשמש בעדה זו התניתי תנאי: דין ודברים בעסקים לא יביאו להכרעה לערכאות — אלא אך ורק לפני הרב".

ג

ראיתי אותם בראשונה ב"אב' נידה צנטראל", צעירים מזוקנים. לא, לא היו אלה זקנים של "היפיס". אלא זקנים של יהודים. כל הופעתם של צעירים אלה אמרה שהם חסי' דים. אך מי הם? והרי אינם יהו' דים מקומיים. יהודים בעלי זקן תו' פעה נדירה הם באמריקה הלטינית ואם תפגוש שם ביהודי בעל זקן — חזקה עליו שהוא שד"ר מארץ הקו' דש. ברם שד"רים אלה הם לרוב אנשים זקנים או בגיל העמידה, ואילו אלה שראיתי ב"אבנידה צנ' טראל" צעירים היו.

הם היו "חלוצי-תורה" של חב"ד. בשנים האחרונות שלחו אנשי ליו' באוויטש, נוסף על פעילותם המרו' כזת במדינות רבות, שליחים בודדים לאמריקה הלטינית לעשות למען שמירת תורה ומצוות. השנה שלחו, זו הפעם הראשונה, שתי קבוצות אחת לונצואלה ואחת לפנמה.

באו לפנמה ארבעה בחורים ה' לומדים בישיבת חב"ד בשיקאגו ושני אנשי-כולל עם נשותיהם. אחד הזוגות הביא עמו ילדם הקטן. הם באו "בין הזמנים" כשהם חופשים מלימודים, כדי להביא ליהודי פנמה קריאות ונגינות האדמו"ר מליובאוויטש לשוב לתורה. הם באו להסביר ליהודי ה' מקום חשיבותן של מצוות תפילין ומזוזה, של נתינת צדקה ולימוד התורה, ושל החזקת ספרי קודש בבתיהם.

צעירי חב"ד שכרו דירות בבית אחד ונשי אנשי-הכולל הכינו ארו' חותיהם. שלוש שעות ביום, מחמש אחרי הצהריים עד שמונה בערב, קבעו להם סדר-לימוד בבית הכנסת "שבת אחים". שאר היום ושעות רבות של הלילה היו "על הרגליים", לחפש יהודים להזכיר להם מורשתם הדתית. הם ביקרו אצל יהודים בחנו' יותיהם ודפקו על דלתות בתיהם, נאמו בפני תלמידי בית הספר היומי היהודי והופיעו באגודת-נוער יהו' דית.

"באיזו שפה דיברתם עם הנוער היהודי המקומי?" שאלתי את שליחי חב"ד. "כיצד הסברתם להם את דב' ריכם ורעיונותיכם?"

"לרוב דיברנו עמהם באנגלית", השיבו לי. "אמנם בראשונה נראה היה שאין לנו שפה משותפת עמהם. הם חשבונו מוזרים, כסבורים היו שאנחנו חיים בעולם השונה לגמרי מעולמם הם. אך לאחר שעה קלה התברר להם כי אנו צעירים כמוהם ויש לנו מספר שטחי-התעניינות משותפים. אותה שאלה כיצד דיברנו אליהם על "יידישקייט"? בדרך כלל אנו מתחילים בניגון, בסיפור..."

"כאשר דיברנו אליהם הרגשנו שהתעניינותם הלכה וגוברת. הר' גשנו בצמאונם לדעת יותר ויותר. הם ביקשונו לשוב אליהם, לבוא עוד פעם. הם ביקרו אצלנו בדירה ואנחנו שוחחנו עמהם שעות רבות. לפני שנצא מפנמה נערוך חגיגה גדולה: ערב של מוסיקה חסידית".

"אתם מבקרים אצל יהודים בחנו' יותיהם. כיצד מקבלים הם אתכם?" הוספתי לשאול. "האם אין רוגזים עליכם שאתם מפריעים להם בעס' קיהם?"

"לרבים יש עוזרים ועל כן פנויים הם לשיחה", השיבו צעירי חב"ד. "לא, אין רוגזים עלינו. להיפך. מס' בירים לנו פנים. אנו מעין חידה בשבילם. רגילים הם לשד"רים הב' אים אליהם לבקש כסף, להתרים אותם למטרות שונות. והנה זו הפעם הראשונה באים אליהם שלי' חים שאינם תובעים מהם שום דבר. להיפך, הם רוצים לתת להם, לתת להם "יידישקייט". לא, אין הם רוג' זים עלינו. מקבלים אותנו בידידות. מזמינים אותנו לבתיהם להיפגש עם בני משפחותיהם..."

"אספר לכם מעשה שהיה לפני כמה ימים", אומר לי צעיר חב"די ופניו קורנות מאושר. "שניים ב' קרנו בחנות. שוחחנו זמן די-רב עם בעל החנות. כאשר הגיעה שעת ה' צהריים, הוא סגר את חנותו, אמר לנו לחזור מאוחר יותר. נושאים אנו ספרים ותקליטים. - לפני שנפרדנו ממנו, לקח בעל החנות אחד התק' ליטים. חזרנו בשלוש אחרי הצה' ריים. בעל החנות טרם בא. חיכינו, והוא לא הופיע. למחרת חזרנו אל החנות. 'איפה הייתם אתמול?' שאל אותנו בעל החנות. 'הרי אנחנו באנו אך אתה לא היית', השבנו. 'נכון, אבל, 'אני באתי במאוחר אל החנות. יודעים אתם מה קרה? לקחתי את התקליט הביתה. כולנו נהנינו מן הניגונים. קראנו לקרובינו לבוא ולהאזין. ניגנו התקליט שוב ושוב. בהגיע הזמן לחזור לחנות, אמרתי לנפשי: לעזאזל העסקים! רוצה אני לשמוע ניגונים יהודיים'...".

★ יצא לאור ★

— נאות הדשא, דברי תורה חסידות מרבותינו הקדושים לבית סוכטשוב, חלק ראשון, מתוך כ"י, מאמרי-קודש מאת האדמו"ר-הגאון ר' אברהם מסוכטשוב, בעל אבני נזר, לוקטו ונערכו בתוספת הערות וציון מקורות בידי אהרן-ישראל בורנשטיין, נכד המחבר, ת"א תשל"ד, רנ"ז עמ'.

✶

— רבי יעקב עמדין, האיש ומשנתו, מאת אברהם ביק (שאולי), מוסד הרב קוק, ירושלים, 194 עמ'. תולדה מרוכזת ותמציתית על אחד מגדולי ישראל.

✶

— מידות בית המקדש של הורדוס, במסכת מידות ובכתבי יוסף בן מתתיהו, מאת הרב עזריאל הילדסהיימר, זצ"ל, ירושלים תשל"ד, תורגם לעברית ויצא על-ידי נינו הרב ד"ר עזריאל הילדסהיימר.

★

— מגילת משפחתנו, לקוטים למגילת היוחסין של משפחות לוי, ברלינגר, אטינגר מגזע צבי, מאת יצחק ריש, חיפה — תשל"ד.

★

— מחקרים בחסידות ברסלב, מאת פרופ' יוסף וייס, ז"ל, ערך והדיר מ. פיקאז', מוסד ביאליק, ירושלים תשל"ה.

★

— איך נפלו גבורים, חוברת לזכרם של אהרן יפתח מתרים, ד"ר שמואל עוזרי מבלפור, שנפלו במלחמת יום הכיפורים, יו"ל על-ידי מועצה אזורית מטה יהודה.

✶

— אלתי מברא, חוברת מר' השתוף הוצאת ישיבה קרית-ארבע-חברון, דברי הלכה ומחשבה, תשל"ה.

✶

— ממעיינות הנצח, מהדורת פנינים לפרשת השבוע, ספר בראשית, מאת אהרן טורסקי, בני-ברק, תשל"ד.

✶

— לבבים, סיפור מימי המהפכה הבולשביקית, מאת חיים רביצקי,

כניסת השבת וצאתה

מאת אהרן קווה

ערב שבת אינו כשאר ימות החול. עליזות באויר והתעוררות. קול האנשים בדברם רם יותר, וכן הרעש בחוצות. השמש, דומה, מאירה אחרת מבשאר ימות החול, ובהיותה נוטה לע' רוב, אין אור השקיעה אור נוגה.

אט אט דועך הרעש. בתי ה' מסחר ננעלו מבעוד יום, וחנויות המזון, ושאר דברים, נשארו פתוחות עד עתה, שמא שכח מי להכין דבר-מאכל, או נרות ל' שבת ומכר. תריס פח מתקפל יורד ברעש, ומכריז על כניסת השבת. האוטובוסים מפסיקים מהלכם. החוצות ריקות מאדם.

קול קורא בפרשת השבוע ב' בית הכנסת שעל הגבעה, הנשקף לשדה. לא קול ברמה אלא בנעימות. ה"בעל-קורא", שהוא שומר משמרת הקודש, יושב יחידי וקורא לעצמו. יודע הוא לקרוא בפני הקהל, גם יודע, עתה הוא קורא להנאתו, מענג נפשו בניגון הערב של טעמי ה' מקרא, ומענג נפש המקדים ל' בוא.

בהגיע שעת הדלקת הנר, הוא קם, הולך לאיטו להדליק את הנרות ואת נרות החשמל, ופסי' עותיו משמיעות הד קל בדומיה הזכה שבבית הכנסת.

אור החמה הנוטה לשקוע ואור נרות החשמל משמשים יחד, זה גרוע מזה.

החמה יורדת לים, מסתתרת שם במים, ורואה בקצה עינה כיצד נראית הארץ בלעדה... ר' שומה אינו ניכר עוד בשדה, ובו צפיה חרישית לליל השבת.

עתה נכר אור הנרות ואומר שבת. באי הבית נכנסים בשלוה, משיחים זה עם זה שיחה קלה שלפני תפילה, והמיית הבריות, המית שלוה של חוסים בצל י"ה.

לאחר התפילה ריק בית הכנסת מאדם. אור בו ושכינת השבת בו. אפלה בשדה, המכסה על רז השבת, ומעבר לו רוטטים אורות רחוקים, והאורות הקרו' בים בהירים, זכים וכנרות שבת יאירו.

— ✶ —

השמש נוטה לערוב תוך בדידות בשמים ריקים מענן; עננה ברחוב בשעות שבת אחרונות. כל בית מטיל צלו על הכביש. ילדות משחקות בו, קופצות על חבל בכביש הריק. תוגת צאת השבת גם ברחוב, שרבים מהלכים בו, ובשעה, ש' היא לא יום ולא לילה מחכים צעירים וגם לא צעירים על יד החנות לגלידה הנודעת בטוב טעמה. החנות סגורה עדיין וה' מחכים, בנות בעיקר, מתעוררים לקול התכונות במים, המבשר פתיחתה.

"בן" קונה גלידה ל"בת" — בני הנעורים מכנים אלה את אלה "בנים" "בנות" — אין הוא לחוש אחר הגלידה כמוה. היא מגישה לו אגו הגביע המלא, העובר על גדותיו, האומרת: קח "ביסי". הנאתה לא הנאה שלמה אם הוא לא יטעם תחילה. ירושה היא בה מסבתותיה, שטעמו מיין הקידוש אחרי ש' אלוף נעוריהן שתה ממנו.

נשים באות בימים מבקשות אף הן את המתוק, המתוק חזות, ובקבלן לידיהן את הגבי' עים, הן נותנות אחר מקום לש' בת, לנוח ולהנאות הפאה מל' את, טועמות וממתיקות את תוגת צאת השבת שבלבן, ש' היא מעצם ימי ילדותן.

הנערות אוכלות את הגלידה בהנאה רבה, נוגסות בשיניהן בקר הזה, והנאתן ניכרת בעי' ניהן. מי הוא המכין את המתוק לתהן?

בעומק החנות נפתחה דלת והוא נכנס, דל-גוף, פניו כחר' שים, חוטמו ועצמות לחייו ה' בולטות אדומים כמו מקרת, ובידו דלי מלא גלידה למלאות את החסר. זה האיש וזה מראהו בנות תל-אביב.

פנסי הרחוב דולקים באור של חולין. בתי המסחר ריקים מ' אדם. אור בהם, הנאצל מחלון הראוות, ועצבות בהם.

שני יהודים נפגשים, מברכים זה את זה ב"שבוע טוב", וברכה זו מעודדת ומפיגה עצבות של מוצאי שבת.

"ביקורת התבונה המעשית"

מאת מ. ז. סולה

הספר "ביקורת התבונה המעשית" מאת עמנואל קאנט (מוסד ביאליק, 187 עמ') הופיע בתרגום עברי על ידי הפרופסורים ש. ה. ברגמן ונתן רוטנשטרייך, והוא השני בסדרה של ספרי הביקורת של קאנט (אחר הספר "ביקורת התבונה הטהורה") השלישי בסדרת התרגומים (אחר "ביקורת ה' כח השיפוט"). על ידי כך הושלם עתה תרגום שלושת ספרי היסוד מ' תוך כתבי קאנט, — שני המתרגמים הידועים כבעלי מקצוע בפילוסופיה ממדרגה ראשונה, קנו את עולמם ב' תחום המחשבה הפילוסופית העברית על ידי העתקה מעמל חשוב זה ב' שפתנו הלאומית, אף אם לא היו מפרסמים כל חיבור פילוסופי אחר במקור, משלהם.

הספר "ביקורת התבונה המעשית" עוסק בבעיות המוסר וכל הנושאים הקשורים לבעיה זו כגון: חופש ה' רצון, החובה, המצפון, המידה הטובה, האושר האלמות ומציאות אלהים. מן הראוי לציין שספר זה של קאנט אינו הספר היחיד בו עסק קאנט בבירור הבעיה המוסרית. קודם לכן פירסם קאנט ספר בתחום המוסר ב' שם "הנחת יסוד למיטאפיסיקה של המידות" ויותר מאוחר יצא ספרו "מיטאפיסיקה של המידות". את התוכן הספרי ויחד עם זה את משנת קאנט בתחום המוסר המידות אין להבין אלא במסגרת משנתו הפילוסופית של "ביקורת התבונה הטהורה" הספר שלפנינו בא להשלים את הספר ההוא. על ענין זה עומדים המתרגמים ב' פרקי מבוא של הספר שהוא מחקר חשוב בפני עצמו, על הבנת הפילו' סופיה המעשית של קאנט. קיימת סברה שספר זה היה נועד להיות ה' המשך של "הביקורת של התבונה הטהורה" ורק אחר זמן הוחלט לפר' סמו כחיבור בפני עצמו. אם כי ה' קשר בין שתי המשנות בולט לעין. גם על כך עומדים אנו במבוא של המתרגמים.

תפקידה של תורת המידות, לפי משנת קאנט, הוא הניסוח של הצו המוסרי, שהוא צו קטגורי, כלומר, כללי, האומר לאדם כיצד להתנהג בדרך כלל בכדי שמעשיו יחשבו למוסריים. הצו המוסרי של קאנט, הוא איפוא, צו צורני. לא אומר כיצד להתנהג לכל מקרה ומקרה בחיים המעשיים, אלא קובע את קנה ה' מידה הכללי להתנהגות האנושית. מקורה הרוחני של צו זה הוא ה' דרישה של התבונה המעשית. ב' "ביקורת התבונה הטהורה" עוסק קאנט באדם כעצם נסיוני ועיוני בל' בד ואילו ב"ביקורת התבונה המע' שית" נדון האדם כעצם מעשי הנושא ונותן. במשא ומתן האדם יוצא מ' תחום המצוי לתחום הרצוי או הראוי ותחום זה מבוסס על החובה המוסרית בתור צו מוחלט במעשה אנוש. אף צו הקטגורי הוא אפריורי כמו מושגי השכל, שהם תנאי ההכרה וקאנט מגדירו בערך כך: "היה נושא ונותן כך, כאילו הכלל של מעשיך עומד להעשות על ידי רצונך לחוק-טבע כללי". קאנט השתמש גם בהגדרות אחרות, אך ללא שנוי הרעיון היסודי.

הטוב והאושר, לדעת קאנט, הם מושגים יחסיים ואין הם יכולים ל' השתמש קנה-מידה למעשה המוסרי, רק הצו הקטגורי המוסרי כאפשר' קנה-מידה כזאת. את החירות, האל' מות ואת מציאות אלהים, שקאנט שלל כנושאים מדעיים בפילוסופיה העיונית שלו, מחוסר הוכחות בעדן או נגדן, הוא מחייב בפילוסופיה ה' מעשית שלו, כי אף הן, לדעתו, מהוות דרישות של התבונה המעשית. התבונה העיונית אינה מוכיחה על סמך הנסיון את החירות, האלמות, ואת מציאות אלקים, אבל התבונה המעשית דורשת אותן.

כל הבעיות הללו נדונות בהרחבה ובדייקנות, בניסוח ובמבטים פילו' סופיים בספר הזה ודייקנות הניסוח של התרגום העברי אינה נופלת מן הניסוח המדעי המדוייק של המקור. 324 עמ'.

14 כרכי
האנציקלופדיה התלמודית

שהופיעו עד עתה

מכילים למעלה מ-1000 ערכים-ענינים, עד את "חרית", בכל שטחי ההלכה: ברכות ותפילות, זרעים ומועד, נשים ונזיקין, שופטים ומשפטים, ארץ ישראל והמקדש, טומאה וטהרה, איסור והיתר תקנות ומנהגים (כרכים ט"ו—ט"ז בהכנה לדפוס).

מחיר כל כרך — 46.- ל"י

ניתן להחליף כרך א' הישן במהדורא חדשה ומושלמת — עם 10 עמודים חדשים במחיר — 23 ל"י.

רק אצל:

האנציקלופדיה התלמודית בית-וגן ירושלים

מכירה ראשית לא"י:

חיים גיטלר, רחוב ביליו 4, תל-אביב.

هكذا من الاصل

אחת מול תשע־עשרה

מאת יונה כהן

כי שהקשיב למתרחש בעצרת האו"ם בימים האחרונים נראה לו כאילו הוחזרנו אחורה ארבעים שנה. נציגים של עמים ומדינות אירופיות, הנחשבות בנות תרבות, הריעו לרב מרצחים שאירגן והיכבן השמדות עם. עד היום תובע ישראל את דמם השפוך מידי הרוצחים השותקים גם יחד.

באמצע נובמבר שנה זו, אחרי ארבעים שנה, חזרה התמונה המשפילה. הפעם בארמון הזכוכית של האו"ם בניו יורק. רב מרצחים מוג לב, הגס בשדה הקרב ומבטח לשמות כנופיות מרצחים בנשים וילדים באופל לילה. כאשר עלוב מניף ידי עשיו, חושף עלה זית ומבהיר תת־מקלע, נושא נאום שיטנה וקוצר תשואות רמות...

קצרים וקולעים היו דבריו של ד"ר ורהפטיג, בנאומו השבוע בכנסת בנושא זה, בקראו לעמי העולם:

— אל תחרדו על פשע העולם. לא תעמוד על דם רעך. אל תמחאו כף להללו הרוצחים להשמידנו. מוחאי הכפיים נעשים שותפים ליד האכזרות בחרב...

הנאומים בכנסת הזכירו לשכות בהשמיעם הפעם באוזני הערבים אזהרה, העשויה להיקלט בליבות הללו המתפשים דרך, בה הודגש כי אתנו ערפאת מחבל בעיניים של הערבים. אתם, הערבים, נאמר מעל בימת הכנסת — בתשובה לדברי הבלע הבנאומים של רב המרצחים ומרעיו, אתם הקרבן האמיתי של תעתועיו, כפי שהמופתי האחרון שוקדיו תעתעו בכם. במלים דיפלומטיות אמר זאת שר החוץ, אלון:

„לאחר שישקע האבק שעוררה ועידת רבאט וינתנו הדי התשואות המביכות שהעניקה העצרת לראש המחבלים, יחזור אולי אש"ף למשקל האמיתי. כלומר, לאירגון טרוריסטי מפולג בתוך עצמו ומבקש למנות את עצמו שליט על ציבור שלם, לרעתו של ציבור זה".

קול ענות חלושה בפינו

משום מה נמנעים ראשי המדינה כיום מחזרה על אמירות, הכרזות והחלטות מפורשות בנושא זה של גבולות ופליטים, שהתקבלו ונאמרו רשמית בשנותיה הראשונות של המדינה. הערבים אינם נרתעים מלהשמיע שוב ושוב דברי כזב והבל על „נישול פלשתינאים", „אבדן זכויותיהם" וכדומה, דברים שמשמענו מכבר. אין הם נמנעים מלחזור על בדותות ועלילות, בנוסח: לכלך, לכלך, שמץ מה ידבק"... ואילו אנחנו הדוברים הרשמיים של מדינת ישראל, נמנעים מלחזור על דברי אמת שהושמעו בעבר בכנסת ובהופעות רשמיות ואמנות.

בנובמבר 1961 הכריז ד. בן־גוריון (שבימים אלה מלאה שנה לפטירתו) דבריו נכללו בהחלטה של הכנסת, כי „אם קיימת עדיין בעייה של פליטים ערבים, אין זאת אלא מפני הפרת מגילת האו"ם ע"י שליטי ערב והתאכזרותם לבני עמם. שליטי ערב התייחסו לפליטים הערבים לא כאל אנשים חיים ובני עמם, אלא כאל מכשיר לנגח בו את ישראל, והפכום בהם כלי מלחמה פוליטי והצבאי לערער ולהכחיד את ישראל". הכנסת קבעה שתביעה להחזרת פליטים ערבים כמו כתביעה להכניס „גייס חמישי" לתחום מדינת ישראל ובהחלטת הכנסת נאמר שאין להחזיר את הפליטים הערבים לשטח מדינת ישראל וכי הפתרון היחיד לבעייתם הוא יישובם במדינות ערב".

למה נהיה כמתגוננים?

לעומת שליטי ערב המכריזים השכם והערב על מגמתם להשמידנו, נראים ראשי המדינה כמתגוננים. על כל פנים כך נראה מאז מלחמת יום הכיפורים. כבר באוקטובר 1967 הכריז ראש ממשלת סוריה שאין סוריה חושבת למנוע פעולות מחבלים משיטחה כי „אין סוריה מתפקדת לשמור על בטחונה של ישראל ולבלום את המהפכה של העם הפלשתינאי. ממשלתי לא תיסוג לעולם מן המלחמה לשיחרור עממי להחזרת פלשתינה". ימים מעטים לאחר מכן הכריז גם הרמטכ"ל הסורי: „זהו הקרב לשיחרור פלשתינה".

עתה, כשמאויותיהם מתנצעות, מגיפים המרצחים ראשיהם להבריח על תביעתם לחיסולה של ישראל. „יפי־נפש" בתוכנו, כדוגמת גולדמן ואחרים, קוראים לנו להכיר „במציאות החדשה" ולגלות „גישה ריאליסטית" ונבונות ל„פשרה טריטוריאלית", כאילו על גבולות ושטחים המחלוקת עם הערבים.

שמא נזכיר להם, לידידינו ולידי־בינו, לעמים שנציגיהם מחאו כפיים לרב המרצחים, וגם לעצמנו כמה הת־רגים היינו מאז שבנו לארצנו, ד־הויות — למרבה הצער האכזבה — היו לנו לרועץ.

חבר הלאומים, שהוקם אחרי מלחמת העולם הראשונה, מסר לבריטניה את המנדט על ארץ ישראל רק לאחר שזו התחייבה במפורש לבצע את הצהרת בלפור (מ־2 בנובמבר 1917). הבריטים קיבלו על עצמם לפעול להקמת הבית הלאומי ליהודים בשטח המנדט כולו.

שנה לאחר קבלת המנדט, 1922, קרעה בריטניה — בסיועו של הנציב העליון היהודי סמואל, ולפי עצתו של צ'רצ'יל בבכיש — את השטח שבמזרח הירדן, והגישה אותו שי לאמיר עבדאללה — העם היהודי הצטמרר ושתק. בכך הועברו לשלטון השיטים ואחד אלף קמ"ר משטח המנדט, הכולל יותר משבעים אלף קמ"ר משטח ארץ ישראל ההיסטורית. „נתחים" נוספים הועברו ע"י ועידת השלום לסוריה (10 אלפים קילומטרים), ללבנון (יותר מאלף קמ) ולמצרים (כשלושה אלפי קמ"). לבית הלאומי היהודי השאירו, איפוא, כעשרים אלף קמ"ר בלבד, בין הים התיכון לבין נהר הירדן. היהודים התמרמרו והחרישו.

ידועה כניעתם של הבריטים בפני הלאומנות הערבית הקיצונית, עד כדי סגירת שערי ארץ ישראל בפני עלייתם של יהודים בכלל ושל שרידי השואה בפרט. הבריטים הם שהקימו את „הגולם" בדמות „הליגה הערבית", הוא הגולם שקם גם על יוצרו ולהם גם בבריטים.

היהודים התמרמרו ובתחילה גם סירבו להידבר עם גורמים זרים לענין הערבי—פלשתינאי, אף ידידים ייעצו לוותר — ראשי הסוכנות היהודית ויתרו והתחילו נושאים ונותנים עמהם, באמצעות הבריטים.

ידועות גם הנסיבות שהביאו את בריטניה לוותר על המנדט. ידוע המאבק המזוין והנמרץ של ההגנה, אצ"ל ולח"י, שהביא את בריטניה להעביר לאו"ם את ההחלטה בעתידה המדיני של ארץ־ישראל.

למעלה משני שלישים מחברות האו"ם ב־1947, ובתוכן שתי המעצמות הגדולות ארה"ב וברה"מ, נתנו את הסכמתן וברכתן לריבונות יהודית ולמדינה עצמאית. אותה שנה חזרו העמים והוליכו על חלוקתה של ארצנו, לשלוש יחידות: מדינה ערבית בשטח גדול מהארץ, מדינה יהודית בתחום קטן יותר, ואיזור ירושלים במשטר בינלאומי. הוויכוח בציבור היהודי אם לקבל או לדחות חלוקה זו היה יסודי ונוקב. כדי לקדם את השלום, כדי לאפשר קליטה של רבבות שרידי השואה ויהודים שנרדפו בארצות ערב, שרק אז הגיעו לעצמאותן — ההחלטה היתה לוותר שוב ולהסכים לתכנית החלוקה על הזיוב והשלילה שבה.

מי מנע הקמת מדינה נוספת?

המדינה הערבית לא הוקמה. היא נגרסה בטרם תוקם. הלגיון הערבי הירדני חצה את נהר הירדן, כאשר בצפון תוקף הצבא הסורי ובדרום הצבא המצרי, בעזרים בחיילים ובנשק עיראקי, עטו אל המדינה היהודית הקטנה, הרכה והצעירה להרסה. ערביי ארץ ישראל קיבלו את מלך ירדן, עבדאללה, וצבאו בשמחה גלויה. ירושלים באה במצור כבד. המקומות הקדושים בעיר העתיקה נהרסו. ישראל שיכלה במלחמת השיחרור יותר משש אלפים מבניה. ראשי המדינה הכריזו שמתכנית החלוקה לא נותר שריד ופליט. האו"ם ומוסדותיו לא עשה דבר. המלחמה פסקה כשישראלים הגנו בחירוף נפש על ארצם. עבר הירדן סיפח (ב־1950) לארצה את השטחים שכבשה בירושלים, יהודה ושומרון. רק בריטניה ופקיסטן הכירו אז בסיפוח זה. ישראל הודיעה מיד על הסתייגותה מן הסיפוח. הסכמי שביתת הנשק (ב־1949) נחתמו עם מדינות ערב שתקפו את ישראל (פרט לעיראק), עם כי לאחר חתימת הסכמים, בטרם יבשה הדיו שעליהם, חזרו מדינות ערב והכריזו שמגמתם „לזרוק את ישראל לים". בעקבות של המופתי ושאר שליטי ערב היתה בריחה גדולה של הערבים (ב־1948) מהארץ, בתקווה שלאחר שבועות מספים יחזרו לבתם, לשדוד ולאנוס. כך נוצרה „בעיית הפליטים".

היהודים חזרו והושיטו יד לשלום עם שכניהם, מתוך השלמה עם הגבולות החדשים ומתוך רצון לדון עם המדינות התוקפות על הסכם שלום מפורט ומלא.

למה נמנענו מקביעת הגבולות?

ימים לפני הישיבה הגינית, בה הוכרז על הקמת המדינה, ה' אייר תש"ח (14 במאי 1948). דנה „מינהלת העם" בנוסח ההכרזה. פליכס רוזנבליט (פנחס רוזן), כמשפטן, תבע לכלול בהכרזה את קווי הגבולות של המדינה החדשה, בהתאם לאמור בהחלטת האו"ם לחלוקת הארץ. בכור שיטרית תמך בזה. בן גוריון התנגד. הוא הדגיש שאמנם קיבלנו והסכמנו להחלטת האו"ם, אבל הערבים מסרבים לקבלה ואף מתכוננים ללחום בה. אולי, הוסיף בן־גוריון, יעלה בידינו לכבוש, למשל, את הגליל המערבי. למה נתחייב על גבולות שהערבים מסרבים לקבל בין כה?

במועצת העם הסביר בן גוריון: הולכנו להתחמק מהשאלה הזאת של הגבולות מטעם פשוט: אם האו"ם יקיים את החלטותיו והתחייבויותיו, ישמור על השלום, ימנע התנפלות, ר בכוחו הוא יבצע את החלטותיו, הרי אנו מצידנו נכבד את ההחלטות כולן. עד עכשיו לא עשה האו"ם כזאת והדבר הוטל עלינו. לכן לא הכל מחייב אותנו, ולכן לא אמרנו את הגבולות של הארץ וגם לא אמרנו את ההיפך".

ההחלטה בעניין הגבולות, שחשיבותה היתה רבה, התקבלה במינהלת העם (היא הממשלה) בהצבעה נגד ארבעה. הגבולות לא נכללו בנוסח ההכרזה. ב„מועצת העם" הצביעו שישה־עשר בעד ושמונה נגד (עשרת הירושלמים שב„מועצת העם" לא השתתפו כי לא יכלו להגיע לתל־אביב...). ועניין הגבולות נשאר „פתוח"...

ב־1956 שוב נדרשה ישראל לסגת ממדבר סיני, תמורת ערבויות בינלאומיות מעורפלות והצבת כוחות האו"ם — והסכמנו. שוב חזרה ישראל, בתמיכת מועצת הבטחון, והגבעה מים לקביעת „גבולות בטוחים ומוכרים". שוב ושוב הכריזו שליטי ערב שהן כופרות בעצם זכותה של ישראל להתקיים כמדינה ריבונית. אף על פי כן, מתעלמים ראשי מדינת ישראל מהכרזות אלה של שליטי ערב ואין מציגים כתנאי יסודי לכל מו"מ עמהם את ההכרה בנו כעם ובמדינתנו הריבונית, מולדת עתיקה־חדשה לעם עתיק. רהיים בענותה לפניותו של ד"ר קיסינג'ר, שתיווכו הכשיל ונכשל כליל, ומביע נכונות לנסיגה נוספת בסיני תמורת „הצהרה על אי לוחמה"...

קיסינג'ר מכין דרך לערפאת

מטעמים אמריקאיים מובנים מעוניין ד"ר קיסינג'ר „לשדך" אותנו עם גוי, ראש המרצחים יחד מה. בעתוני העולם הובאו דבריו של קיסינג'ר שאמר: „אילו הייתי פרופיסור ולא שר, הרי כי אז הייתי אומר שכדי להשיג שלום במזרח התיכון חובה להתחיל עם הפלשתינאים". זה מסביר לנו את „עצותיו" המרגיזות של ג'ו סיסקו לישראל לנהל מו"מ עם אירגוני הרוצחים.

בינתיים תגר בר, אחרי שורק להלל העולם את פליטת הפה ה„פנדיסטיין"... זו מעידה על כשלון אמור למדיניות החוץ שלנו... בראותם שקינוי הבריותינו עשרת מונים.

אולם גם לתביעה מינימאלית זו, הצהרה על מצב של „אי לוחמה", אין מצלים מסכימה. אם כי בתמורה לכך מוכנה ישראל לתת שטחים נרחבים בסיני. הכל כך למה? התנגדות זו משתלבת היטב בתכנית האסטרטגית הערבית הכוללת, כפי שבאה לידי ביטוי בדברי הפרשן הצבאי הערבי אל היתאם אל איובי הכותב במפורש:

„אסטרטגיית הלא־שלום היא הפתרון היחיד שיסבל כל שלום בלתי בדוק ויתמוטט את המצב של לא־שלום ולא מלחמה. אסטרטגיה זו נבנתה למטרות של אסטרטגיה. ההתשה המוראלית בדרך של ביזמם מתאפי לשבת אויב".

להלן מפרט אל איובי את דרך ביצועה של אסטרטגיית ההתשה המוראלית: „מלחמות מוגבלות ע"י מארבים של צוללות, מערכת טילים, חיל משלוח אווירי, ימי, מכות המבוצעות בהפתעה, בשיטת „פגע וברח", בעדמה שלא יביאו תגובה אמריקאית ויזכו בתמיכה רחבה בעולם כל עוד לא נסוגה ישראל מאדמות הערבים. בפעולות גרילה אלה אפשריות הצדקות פעולת „כוחות המהפכה הפלשתיניים"...

תכנית שטנית מחושבת, שנוספו לה איומים בסגירת ברזי הנפט, תחילה מאמץ להשיג נסיגות מבטיחות בדרך של „הסוד מדיני", ואח"כ — לחזות של כנופיות הרצח הפלשתינים.

גברה הסכנה לקיומנו

אחד העמודים עליהם בשנות אותה תבנית אסטרטגית־מדינית של הערבים, היא האפשרות לפגוע את החשש לקיומה של מדינת ישראל ולהמריד לתודעת העולם את ראשה המתגבה לפעול „להשמדת זכויותיהם של הפלשתינאים". בא ראש המרצחים, ערפאת, ובנאומו בעוים חשף את המזימה האפילה של חיסול ישראל, ועורר מחדש את הסכנה לקיומנו. אם נשכיל ונדע כיצד נוכל להסתייע בנאום זה לעורר דאגה ואולי גם נכונות לעמוד לימיננו לכיבוי זרע רשע. בנאומו הביל פתרון אשליות בהן ניסו להשתעשע ידידים ויריבים, יהודים ולא יהודים.

עתה עלינו החובה לחזור השכם והערב, בכתב ובעל פה, בהודעות רשמיות ובשיחות בלתי רשמיות, על האמת הפשוטה שהסכמתנו לפשרות טריטוריאליות שכבר היו לא הועילו, ולמרבה הצער אולי אף הזיקו. במצב זה שנוצר אין אלא להשמיע דברים מפורשים: הגבולות וגבולות 1947 ו־1967 נהרסו בדם אשר נשפך בשל תוקפנותם ורצחנותם של הערבים.

כשם שאין יכולים להחזיר לחיים את הרבבות מבני שני העמים, שנהרגו בתוך לבם של הערבים, כך לא יוכלו לחזור להיות תכניות חלוקה שהושמו לאל בתוקפנותם הרצחנית. לא יינתן פרס לתוקפנים, ומה גם שהוחזרו על כך.

ממשלת ישראל חייבת לסכם ולהתאם את מדיניותה עם ארה"ב, דבר שהיה צריך לעשותו מכבר. כיום קיימים „בקיעים" רבים בתחום זה עים להצהרות מליציות נאות, מס שפתיים ללא „כיסוי" מדיני...

מובן שאנו מוכנים למשא ומתן עם גורמים ערביים מתאמים, נבוררים כחוק, שיודיעו שהם מכירים בזכויות העם היהודי בארצו ובריבונות ישראל במדינתנו האמת. בשום פנים לא נשב עם אלה המודיעים בגלוי (כערפאת) או ברמז (כסדאת) על אי הכרה בזכויותנו. מול המליארדים הערבים, בעלי תשע־עשרה מדינות, עומד איתן העם הקטן, העתיק והנודע, עם ישראל שיגן בעוז על „כבשת הרש" שלו. מרים עם גורמים עויינים — כהתאגדות. הכנסתם של פליטים־פלשתינאים ערבים למדינתנו — כהכנסתם של „גייס חמישי".

*

ישראל מסוגלת לעמוד במאבקים הקשים הצפויים, גם אם יהיו ממושכים. כתוב רב כי הצדק עמנו.

„הנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו" — נאמר במדרש: ראה שרי ארבע מלכויות שעשלטונתן גומרת בהם. לכן נאמר עולים־יורדים ולא יורדים ועולים. יעקב אבינו ראה בחלומו בית מקדש בנוי, חרב ובנוי — ונזכה לראותו בנוי במהרה בימינו.

דרכי בית־שאן אבלות

מאת חיים פיקרש

הבניין הטרומי שרחבת הכניסה אליו, מטופחת במדשאת ירק וערוגות פרחים ריחניים, נחנך, לפני ארבע שנים. בחלקה הדרומי של בית שאן, על אם הדרך המובילה לשורשרת הישובים הדתיים שבביקעת בית שאן. בניין נאה זה לא עשה את שנתו ומצבת קטיפה נפלה בתחומו, משישותה של ירדן.

„אז היה לנו מזל גדול. ממש נס. אבל הפעם? לא! המחבלים הצליחו לפרוץ לתוכו ולהרוג דיירים" — מספרת אסתר אוחנה, בת ה־24, מדיירי הבית, בקולה הרישי. אסתר עדיין נרגשת ממה שעבר עליה ועל משפחתה, באותן שעות גורליות „שראינו את המוות לנגד עינינו". גופה השבירי רוטט, דיבורה נקטע, „אתה יכול לתאר לך את ההרגשה שלנו, כשהמחבלים ניסו בכח רב לפרוץ לדירה. ידו היכו בדלת והיא זזה, ועמדה ממש להישבר. ראיתי אפילו את בעלו של המחבל, מציצה מפתח הדלת!"

„המזל שלי..."

אסתר, חניכת בית הספר הדתי המקיף בעיירה, לא איבדה את עשתונותיה. קודם כל, היא מספרת, הולה הורקה, פשוטו כמשמעו, את שלושת אחיה הקטנים מחלון דירתם שבקומה הראשונה, אחר האיצה באמם, שתקפוץ אף היא, אך במנוסתה נחבלה בגניה ונפצעה. אביה, ר' שלום מנכבדי העיירה, כמו אחוז הלם, מלמל בקול רם פסוקי תהלים, וסרב לקפוץ. אותו רגע ממש, הורשו המחבלים מנסיון הפריצה לבית משפחת אוחנה, והולכו „טפלו" בדירה הסמוכה של משפחת יפיש. שוב חזר נסיון ההתפרצות, במהלומות חזקות על הדלת, בירי של צרור כדורים אל הדירה, ובקריאות רמות בערבית: „פיתחו את הדלתות, אנו שוטרים אתכם!"

דירת משפחת יפיש נמצאת סמוך לדירת משפחת ביבאס, שנפרצה. ראש המשפחה ר' שלום, כמנהגו, יצא את ביתו, לאחר חצות, ופנה כדרכו מזה שנים לבית הכנסת, לתפילה, ובזכות תפילה זו, „הגן עליו... של השכנים,

נו, יתברך שמו — הוא אומר. ולרגע עצם את עיניו, כמנסה לתאר גודלו של הנס.

ניסו לפרוץ בכח גם לדירתה של הגב' חוויה עיזה, אלמנה ואם לשלושה ילדים, הגרה בשכנות צמודה לדירת משפחת ביבאס. לשמע יריות אלה העבירה האם את שלושת ילדיה לחצר, ולמרות ממדי גופה הכבדים הוליכה אף היא לקפוץ למטה. „המזל שלי שחבלי הכביסה בקומה השניה תפסו אותי, ולא יכולתי להשתחרר... כבה אוחזה צעקה האשה האלמנה למעלה משעה אחד... אף אחד לא בא אלי. כל הזמן צעקתי, אולי לא שמעו אותי" — היא מספרת לנו בהתרגשות גוברת. אבל ב"ה, טוב שככה זה היה!..

שנעה דירות בבנין בן ארבע הקומות, שמונה סיפורים כמעט זהים על משפחות ברוכות ילדים, שבעת ובשעה אחת התעוררו לשמע יריות כדורי המחבלים וההתפוצצויות וביקשו, בכל הדרכים והאמצעים למלט את נפשם, מהמחבלים המבקשים לפגוע בהם. רובם ככולם, קפצו מהחלונות והמרפסות, שברו רגלים ונחבלו בחלקים אחרים בגוף, אבל כמה דיירים, ובכללם מחלוף השכנין, נקטו באמצעי תושיה. את הכבל הישן של הטלויזיה חיבר אל כבל הסוכה, ובאמצעות חבל בכבלים זה שלשל עצמו, מהקומה השלישית, כשבכל פעם הוא מוריד את אחד מילדיו הקטנים ואף את אשתו, שהיתה בחודשי ההריון האחרונים.

דייר אחר בבנין, קשר סדינים ובאמצעותם הוריד את הילדים. אחרים השליכו את מזרוני הבית ואליהם ליוו את קפיצתם.

כל התכונה הזו סביב הבית, אליו התפרצו המחבלים, עוררה תשומת הלב של השכנים, שביקשו לסייע. אחד מהם, דאן פייר אלימי, בן ה־42 שרת בית הספר הממלכתי „נומר", מיהר מביתו הסמוך להושיט עזרה וכדור מחבלים פגע בו.

הדראמה העיקרית

אך הדרמה העיקרית התחוללה בדירת משפחת ביבאס. אף כאן, מסתבר, ביקשו בני הבית למלט עצמם, ובתחילה קפצו אמנם הילדים, גילה בת ה־12, שלמה בן ה־13 ואשר בן ה־15, אך הוריהם זהרה ויהודה ביבאס, כנראה שלא הצליחו, ונערבו עם פרוץ המחבלים לדירה.

אותה שעה, רוכזו כבר ראשוני כוחות הביטחון שהגיעו למקום. שריונית של משמר הגבול, הוצבה אל מול חלון הבית, ובמקלע כבד החלה בריתוק שלושת המחבלים, אשר במשך שהותם בדירה ביקשו להיערך בהטמנת חומרי החבלה, הפצת הכרוזים, והבם הדרישה לשחרור המחבלים האסורים, ביניהם הארכיהגמון קפוצ'י. ריתוק ירי זה, דרך חלון הבית, וירי שני האחרים המתגברים רפי בן חבו, תושב העיירה, ויגאל, בן קיבוץ ניר דוד, שבא לעיירה לאסוף פועלים ונקלע אל הדרמה, אל פתח הדירה, תוך פגיעה מוצלחת באחד המחבלים, שלרגליו הצמיד חומרי חבלה. מחבל זה ניסה לצאת מהדירה, תוך קריאת „נכונה להיכנע". בהתחלה חשבנו שאמנם כראוי שלא לפגוע בו, אך הוא ערבי שקרן. יצא ופתח ביריות", סיפר לנו יותר מאוחר רפי בן־חבו, שסיפור התנדבותו במערכה זכה להערצת התושבים כולם.

אך את מבצע חיסול המחבלים ביצעו אנשי יחידה מובחרת של צ.ה.ל. בחורים צעירים ונועזים, מאומנים היטב, שהתגנבו לפני הפריצה בבנין סמוך הזמה, את דרך פעולתם ועמדו בה, כאמור, בהצלחה מרובה. הללו, כמו עשו את מלאכתם ופנו שוב לדרכם, כשמלמולי התודה של התושבים מלווים אותם. „להתראות בהזדמנויות יותר חגיגיות" — פלט אחד מהמלווים, לעבר התושבים שהקיפוהו בהערצה אליו. מה.

(סוף בעמוד 9)

הצריכה יורדת — הסוחרים מודאגים

מאת ברוך אדלר

שבועיים לאחר הפעלת תכנית החירום הכלכלית מוקדם מדי להעריך את תוצאותיה ואת מידת הצלחתה, אולם כבר עתה נראים סימנים ראשונים של הצלחה חלקית במימוש היעדים שהתכנית קבעה.

אם ימשכו מגמות אלו יש סיכוי סביר שאכן יתממשו התקוות שתלו בתכנית ואפשר יהיה לעבור לשלבים הבאים של הבראת המשק הישראלי.

אחד היעדים העיקריים של התכנית היה עצירת ההידלדלות המסוכנת של יתרות המטבע הזר, אשר עלולים היו להעלם לחלוטין תוך כמה חדשים. אילו קרה הדבר אז היה המשק עומד בפני בעיות חמורות ביותר שהיו מוליכות לאבטלה המונית ולמשבר כלכלי חריף. השבוע — אומר שר האוצר מר י. רבינוביץ — נתברר כי אזילת הרזרבות של מטבע זר נפסקה ויש סיכוי כי החודש יגמר אף בעודף מסויים. במגמה זו המסתמנת עתה רואה שר האוצר אחד ההישגים של התכנית, אם כי אי אפשר ללמוד מזה לגבי העתיד. מגמה נוספת המסתמנת בתחום המטבע הזר היא האטה בהמרת דולרים. החשש שבעקבות הפיחות יתחיל זרם של המרת דולרים — הן דולרים ישירים של מחזיקי חשבונות במטבע זר, דוגמת מקבלי פיצויים, יוצאים וכו', והן דולרים „נתי"ד" — נתבדה בינתיים. בימים הראשונים אכן היתה המרה גדולה, אולם כעת — אומרים לנו בנקאים ואנשי בורסה — יש האטה בהמרות. וחשוב מזה, כפי שמדגישים אנשי האוצר: הכסף מהמרות זורם מחדש לבנקים במסגרת רכישת אגרות חוב צמודות. מגמה זו היא חיובית, כי הכסף זורם לא לצריכה שאותה רוצים לעצור אלא לשוק הכספים שיהיה עתה פתוח וקשוח מאשר עד כה. הכסף שאינו זורם לצריכה ימצא עתה אפיקים חדשים ותעשיינים, יצואנים וסוחרים הלחוצים בקשיים של השגת אשראי יוכלו להשיג כספים ביתר קלות. פירושו של דבר שגלגלי המשק יוכלו לנוע מבלי שיהיה צורך בהדפסת כספים, כפי שנהגו עד כה. עם זאת קיים החשש שזרם הכספים לשוק בכל זאת יהיה גדול מדי והלחצים האינפלציוניים יתגברו.

ישראל הוא גם בדעה כי בקרוב יהיה בשוק כסף הקשי רב יותר מאשר עד כה ואפשר יהיה לקבל כסף זה. התעשיינים לעומת זאת הם בדעה כי בשל הקפאת האשראי בבנקים לתקופה נוספת, שעליה הוחלט, אי אפשר יהיה להעזר בבנקים. נוסף לכך, מה שלא אומרים התעשיינים בגלוי, הוא כי הם לא רוצים באשראי רגיל אלא הם מתכוונים בעצם לאשראי זול.

הסוחרים רוגזים במיוחד על היטל המלאי שהוטל עליהם בשיעור של הפיחות. בפיחותים בעבר לא היה מוטל היטל על המלאי שברשות הסוחרים ותמורת זאת הם התחייבו למכור את המלאי במחיר הישן. הפעם לא רצתה הממשלה ללכת בדרך זו, הן משום שלא רצתה להעשיר את הסוחרים, מה גם שקשה לבדוק ולפקח אם אכן אין הסוחרים מעלים את המחירים, והן משום שבכוונה תחילה רצו לייקר את המוצרים כדי להפחית בצריכתם. הממשלה אינה מעוניינת שימכרו את המוצרים בזול. להיפך מעוניינת בקיום מחיר גבוה ומרתיע.

הענפים שנפגעו

הסוחרים אינם מקבלים את גישתה של הממשלה. אחד הענפים העיקריים שנפגע ממדיניות זו, מוצרי חשמל. אף קיים השבוע שביתה של יום אחד. ענף זה מאיים בהחרפת האמצעים אם לא ייענו לתביעה לבטל את ההיטל על המלאי. בהיטל על המלאי — אומר המזכיר הכללי של התאחדות הסוחרים, מר מ. פרלוק — יש משום הפקעת רכוש. קיימת סכנה של חיסול מאות עסקים ונישול אלפי נפשות ממקור פרנסתם. סוחרי החשמל מוסיפים וטוענים כי אחת ממטרות התכנית הכלכלית היתה למתן ולצנן את המשק. אכן, ע"י האמצעים שנוקטו הושגה אמנם האטה ניכרת בפעילות הרי שבענף החשמל ההאטה הצפויה היא גדולה וצפוי משבר חמור עד כדי שיתוק מוחלט. בשל המשבר הצפוי לא יוכלו הסוחרים לשלם, לטענתם, את ההיטל בשיעור של 50 אחוז שהוטל עליהם. תביעתם היא, לכן, לבטל את ההיטל ותמורת זאת הם יתחייבו למכור את המלאי הקיים במחירים שלפני הפיחות.

בדרכם של סוחרי החשמל עומדים ללכת ענפים נוספים. בכנס חירום של לשכת המסחר שנערך השבוע איימו היבואנים בהשבתת ענפים שונים אם לא יבוטל ההיטל על המלאי. היטל זה — אומר מר א. בן־יקר, נשיא לשכת המסחר — הוא צעד שרירותי הנובע משיקולים פוליטיים ולא כלכליים. הסיבה כאילו התעשרו הסוחרים בעקבות הפיחות ועל כן יש לגבות מהם היטל הינה דימגוגית — אומר בן־יקר, בציינו שבאותה מידה התעשר גם כל מי שמחזיק אגרות חוב צמודות, דולרים, נתי"ד וכו', או כל מי שערך הרהיטים שלו עלה בגלל הפיחות. לדעתו, היטל ייבוא היה מס על ריווח מדומה והמשמעות המעשית שלו היא החרמת רכוש.

למאבקם של הסוחרים לביטול ההיטל על המלאי אין כל סיכוי ואין כל נכונות להיענות לדרישותיהם. לכל היותר מוכנים ללכת לקראתם בכמה נושאים. במקרים מסויימים יתנו הקלות בתשלום הפרשי שער, מכס ומס קניות. בין היתר לא יוטלו הפרשי שער ומכס על סחורות מיובאות שהיו ביום הפיחות במחסני ערובה ושולם עליהם מלוא המכס. הקלה זו מיועדת לייבוא אישי בלבד. לעומת זאת סחורות מיובאות שהיו ביום הפיחות בדרך ארצה ולא שולם עליהן מכס יחוייבו במלוא ההפרשים.

מאבקם של הסוחרים

מאבקם של הסוחרים מובן נוכח החשש של צמצום דרסטי בצריכה הצפוי עתה. כבר עתה נראים ניצנים ראשונים של ירידה בצריכה וזו מורגשת אף במוצרים חיוניים. במוצרי החלב יש כבר ירידה בין 10 עד 50 אחוז, בהתאם למוצרים השונים. הירידה הנמוכה ביותר, 10 אחוזים, היא במוצרים בסיסיים כחלב וגבינות רכות, ככל שמחירו של המוצר יקר יותר כן הירידה בו גדולה יותר וצריכת הלבן, למשל, ירדה ב־20 אחוז בעוד שבמוצרי מותרות ב„פריגורט" הירידה מגיעה עד 50 אחוז. לגבי גבינות קשות אין עדיין נתונים, אם כי ברור שגם בהם צפויה ירידה גדולה במיוחד זו תורגש בגבינות היקרות (דוגמת קצ'קבל ו„גלילי"). מחירן של אלו הגיע ל־34 ל"י הקילוגרם ומעטים יוכלו להרשות לעצמם לרכוש מותרות אלו. גם בהעלאת המחירים הקודמת של תנובה חלה ירידה גדולה בתצרוכת גבינות קשות, ובעיקר היקרות, ויש להניח שעתה זו תהיה חריפה יותר.

עם זאת, מציין מר מ. הריק, מנהל אגף החלב ב„תנובה", אין בסימנים אלו כדי להעיד על מה שצפוי לעתיד. הנסיון של העבר מוכיח כי הירידה הגדולה בצריכה היא בימים הראשונים לאחר העלאת המחירים. לאחר מכן מתרגל הקהל למחיר החדש והצריכה חוזרת בהדרגה לרמה הקודמת. הנחה זו נכונה לגבי המוצרים הרגילים, אך יש להניח כי של מוצרים יקרים יותר ירידה רבה.

תחזית של מעבר ממוצרים יקרים לזולים יש בפי גורמים שונים במסחר. הדבר מתחיל להיות מורגש כבר גם בבשר. התהליך של מעבר מבשר בקר יקר לבשר עוף זול הולך וגובר. ההפרש בין בשר בקר לעוף הוא כיום כה גדול, פי אחד וחצי בממוצע, עד שרבים עושים את החשבון כי אפשר בהחלט לוותר על הבקר, או לצרוך אותו בכמויות קטנות יותר מאשר בעבר. בעלי חנויות מצביעים גם על ירידה גדולה בצריכת ממתקים שימורים וכו'. במוצרים יום־יום, כסוכר, קמח, שמן, ואפילו לחם, יש ירידה מסויימת. אולם, הסיבה, כנראה, היא האגירה הגדולה שלפני הפיחות. כשיאזל המלאי בבית — אומרים בתנובה — תחזור תנועת הקניות של מוצרים אלה לרמתה הרגילה ואין להניח כי בהם תחול ירידה.

מיתון גם בכבישים

הנהגים הנוספים בכבישים מרגישים בימים האחרונים בהקלה מסויימת בתנועה בכבישים. הכבישים אינם עמוסים כפי שהיו לפני הפיחות. קל יותר למצוא מקום חניה. דבר זה מוסבר בהימנעותם של רבים מבעלי רכב פרטי מנסיעות לא חיוניות. בעלי רכב משביתים עתה מרצונם את הרכב. הם מעדיפים לנסוע באוטובוסים, או ללכת ברגל לבקורים קרובים. יש גם נטיה בקרב רבים להשבית באופן קבוע את הרכב ליום אחד בשבוע. בעלי רכב צמוד, שיחוייבו לשלם מכיסם חלק מהעלאת המחירים של הדלק אף הם מקטינים את היקף נסיעותיהם.

הירידה בשימוש ברכב באה לידי ביטוי מוחשי בירידה בהיקף מכירת הדלק בתחנות הדלק, בשיעור של 30 אחוז. אמנם, גם במקרה זה יתכן שהירידה הגדולה היא תוצאה של אגירת דלק לפני הפיחות. רובם ככולם של בעלי הרכב מילאו את מיכליהם לפני הפיחות והיו אשר הגדילו לעשות ומילאו כדים וחביות ככל האפשר. המבחן האמיתי לירידה בשימוש בדלק תהיה, איפוא, רק בימים הבאים. אך יחד עם זאת כבר עתה אפשר לקבוע את המגמה המסתמנת.

ירידה גדולה בהיקף המכירות יש בחנויות הרהיטים ואביזרי דירה. אולם, גם במקרה זה אין ספק שהדבר נובע מכך שכל מי שרצה לקנות מוצרים אלה הקדים את קניותיו ועשה זאת לפני הפיחות. כך שאין ללמוד מזה על ירידה ברמת הצריכה.

התחזית שנתבדתה

בדירות ובמגרשים היתה תחזית שתנועת הקניות תגבר לאחר הפיחות, באשר רבים ירצו להשקיע כספים שנשתחררו על ידם מהשקעות בנתי"ד, אג"ח וכו' ושעליהם הוחזרו אחרי הפיחות. תחזית זו לא מתגשמת בינתיים ואף לא נראית תנועה של משקיעים בהיל שחושבו כי יקרו עתה כספים להשקעות אלו. נראה, שעדיין מהססים הרוצים לראות מה תהיינה תוצאות המדיניות הכלכלית ולאן היא תוליך.

כל התחזיות הללו לירידה בביקוש הן טובות למקרה שימשך המצב הנוכחי והציבור יואפק מצריכה לא חיונית מחשש לעתיד. עליית המחירים הגדולה מרתיעה רבים. חלק מהציבור פשוט אין בידיו אמצעים לצרוך באותו היקף שצרך עד כה. אולם ייתכן שינוי בחדשים הקרובים עם תשלום תוספת יוקר. אם תתקבל דרישת ההסתדרות לפיצוי מלא על ההתייקרויות יזרמו כספים רבים לשוק וגלגלי האינפלציה יחדשו את דהירתם. כי ברגע שיש עודף כסף, הרי מה שאתה קונה היום הוא ריווח נקי, כיון שמחר זה יעלה יותר. כתוצאה מכך צפויה שוב בתחילת 1975 הסתערות קניות ומטרות התכנית הכלכלית לא יושגו.

הידוק החגורה ו...חגורת הביטחון

מאת נעמי גוטקינד

המשבר הכספי הקשה בעיריות ובמועצות המקומיות, ההכרזות על קיצוצים בתקציבי משרדים ממשלתיים, „התבססות" על הפסקת או צימצום חלק מן השירותים העירוניים והממלכתיים הניתנים לאזרח — כל אלה, בצד החדירות המתחדשות של מחבלים לישראל, עוררו מחדש את השאלה האם לא יפגע „הידוק החגורה" בתכניות להקמת חגורת בטחון סביב מוסדות החינוך של ילדינו. מאז רצח מעלות שמענו הכרזות רבות — וביטולן בצידן. כך למשל הבטיח משרד החינוך והתרבות בשנה שעברה להקציב מימון מיוחד להקמת גדירות בטחון סביב בתי הספר — ובעבור זמן קצר, חזר בו. כך הבטיחו להציב שמירה (גם בשכר ובנשק) בבתי הספר — באחריות המועצות המקומיות. בעבור זמן קצר חיבורו חוזר מיוחד שבו הוטלה אחריות השמירה על ההורים עצמם, „מחוסר תקציב"...

ישנה בעיית מימונם של מקלטים תקינים, תיקון פרצות בגדר או רכישת ציוד אזעקה וכיבוי אש... האם עתה, לנוכח התכנית הכלכלית החדשה לא יגזמו בקיצוצים ובקיצוצים כשמדובר בשלומם של ילדי בתי הספר? ומהו המצב בקרוה זו כרגע — כאשר שנת הלימודים הנוכחית נכנסת להילוך גבוה?

טרם שבדקנו את הנושא בחצרות בתי הספר עצמם ובשיחה עם מנהלים ומורים, פנינו אל משרד החינוך והתרבות ואל נציגה של אחת העיריות, שבכל זאת, התגייסה גם היא לאחרונה בגרעונותיה ובצורורה הנקוב.

אשר למשרד החינוך והתרבות. אמר לנו דובר ישראל כהן כי „אמנם יקוצץ התקציב שהובטח לנו — אבל המשרד לא קבע עדיין אילו שירותים ייפגעו מן הדבר. אנחנו מחכים עוד להודעה ממשרד האוצר על היקף הקיצוצים ורק אז נקבע את סולם העדיפויות שלנו. עקרונית אני מניח", אומר מר כהן, תוך הבעת תקוה, יותר מאשר עובדה בטוחה „שכנראה לא נקצץ כשמדובר בנושא הבטיחות".

ואילו ברוך אביבי, מנהל האגף לחינוך בעיריית תל־אביב מודה בכנות: „ברור שיהיה לנו יותר קשה עכשיו להקים מבנים או מקלטים. נעשה רק את ההכרחי ביותר, את המינימום שאי אפשר בלעדיו. אנחנו מצפים עתה לתוספת תקציב כדי שאפשר יהיה לבנות או להתקין מקלטים בבתי הספר — ואני מקוה שהתקציב יגיע..."

עובדות מדברות בעד עצמן

מן התקוות — נעבור לעובדות. בי"ס „אחוזה" ברחוב ריינס בגבעתיים. במוסד זה לומדים ילדים קשיי חינוך שקשה לצפות מהם לערנות או השתתפות בשמירה על עצמם. מסביב לחצר — אין גדר מתכת. כצאנו רק רשת ובה פרצות רבות. „העיריה הבטיחה לתקן את זה" אומרת לנו המנהלת המבוגרת של ביה"ס בנימה של ספק.

וכיצד מתנהלת ההשגחה על תלמידיה המיוחדים? „ביקר אצלנו ממונה מטעם משרד החינוך על הבטיחות והנחות, שהתעכב כאן חצי יום ובדק את החשמל, את חדרי המלאכה, ותוך כדי כך קבענו משמרות של הורים. בדרך כלל הם באים — אבל קורה שיום או יומיים בשבוע, השומר התורני לא מגיע. ההורים האלה מסבירים לנו שיש להם רק ילד קשה חינוך אחד במוסד שלנו — אבל יש להם עוד ילדים בבתי ספר אחרים — וגם שם יש דרישה למשמרות, הם לא מצליחים להתגבר על העומס... יוצא שכל שבוע לפחות יום אחד אין שמירה..."

ומה בדבר שומר מאומן בשכר?

„הצענו להורים לממן שומר כזה, הרי סוף סוף מדובר בילדים קשיי־חינוך אבל מה לעשות, חלק מהורים אלה הם נתמכי סעד וקשה להם להקציב כסף למטרת השמירה".

בביה"ס הממלכתי „היובל" ברחוב מודיליאני בתל אביב — אין בעיות של תקציב. הגדר שלמה ותקינה ובשלושת שעריה מצאנו הורים שומרים. ושאפילו מכשירי אינטרקום בין השערים לחדר המזכירות.. בביה"ס, שתלמידיו מגיעים מן השכבות האמידות של ת"א, קיימים שני מקלטים תקנים וקירות מגן בפתחי המדרגות והפרוזדורים. יש מערכת אזעקה. ההורים מקפידים ביותר, לדברי המנהלת של המוסד, למלא את מיכסת התורנויות שקבעו לעצמם.

„בשנה שעברה", סיפרה לנו, „ערכנו מגבית בין ההורים כדי לממן שומר שכיר ששמר עלינו כל השבוע. השנה קיבלנו הוראה מיוחדת שלא לשכור אותו יותר ובמקומו להטיל את אחריות השמירה על ההורים.

הורי תלמידנו — נענו לבקשה, ומעודף הכספים שנשארו ממגבית השנה שעברה קנינו השנה את מכשירי האינטרקום ומערכת האזעקה".

אגב, מדוע מתנגדים משרד החינוך ואגפי החינוך העירוניים לשכירת שומרים מאומנים ונושאי נשק להגנה על בתי הספר?

אמר לנו על כך מר אביבי מעיריית ת"א:

„אם בבי"ס אחד יהיה שומר כזה, במימון ההורים האמידים, מחר יבואו אלינו בדרישה מכל בתי הספר בעיר שנציב שומר דומה במימון שלנו — כדי לשמור על עקרונות הדמוקרטיה והשוויון, ונקציב לכך — ודאי שאין לנו... ובכן קבענו שבכל מוסדות החינוך יהיה מצב הבטחון שווה — שישמרו ההורים..."

הוספנו ושאלנו: מה טעם בשמירה כזו בעת של פורענות, הלילה, אם ההורים עומדים בידיים ריקות, מה להם כנגד מחבל חמוש?

„אנחנו מתנגדים בתוקף לנשיאת נשק ליד גדירות בתי הספר", עונה מר אביבי. „איננו חיים עדיין במצב כזה של מצור שיש לשאת נשק גם בתוך הערים".

מה יקרה בשעת אזעקה?

אולם, גם לאחר שהסכו לעצמם את תקציב השמירה בשכר, עדיין מתקשות המועצות המקומיות לממן את יתר דרישות הבטחון — ואת אפילו לפני ההכרזה על הקיצוצים והנכויות.

הנה דוגמא מקוסית: בי"ס „צביון", יסודי, דתי, ברחוב עוזיאל בבני־ברק. כאן מקיים יום לימודים ארוך — וההורים מוכנים לשאת בעול ולשמור ליד השערים עד ארבע אחה"צ. גם הגדר שלמה, ובמבט שטחי נראה הכל כבטוח ומסודר. רק כאשר הצצנו למקלט וראינו ביצנוץ המים על ריצפתו התברר לנו „שיש דברים בגו". מנהל ביה"ס אישר את ההתרשמות בנימה של כעס ויאוש מריר: „במקלט שלנו מחולחלים מי הגשם ומי הגשמים. שנים שאני כותב על כך ומתריע בפני הרשות המקומית ועד היום התוצאה היא — אפס. בסוף הקייץ שעבר שאבנו את המים מן המקלט בעצמנו. עד סוכות היה בסדר — עכשיו, הגשמים הראשונים — שוב רטוב ומלא".

מה יקרה אם הלילה תשמע אזעקה?

„עשינו בלית ברירה סידור אלטרנטיבי, לפי ההדרכה של קצין הג"א ותירגלנו את הילדים לרדת מן הקומה העליונה אל הפרוזדור של קומת הקרקע. המקלט ישאר כנראה רק לאיסוף מי גשמים..."

שאלנו האם אין סיכוי עתה, עם ההתעוררות המחודשת של תשומת הלב לענייני בטחון, להקציב את תיקונו של המקלט ובצועו:

„אני כבר לא מאמין... פניתי לכל הגורמים ושום דבר לא עזר... אדרבא, אם מדברים על קיצוצים בתקציבים העירוניים — ודאי שלא יהיה סיכוי לתקן את המקלט שלנו בשנת הלימודים הנוכחית. עובדה, אפילו ציוד לכיבוי אש אין לנו. לא נוכל לממן ציוד כזה בכספינו — והעיריה אינה רוכשת אותו בשביל ביה"ס..."

גם כשמתרחקים מן הערים הגדולות מגלים „קשיי קומוניקציה" שמקורם בחוסרון כיס או ברצון להתאם בכסף כשהמטרה אינה נראית „רנטבילית". סיפר לנו מנהל ישראל ברטפלד מנהל הממלכתי־הדתי של מושב „אחיעזר":

„יש לי בעיה אחת מבחינה בטחונית. קיים אצלנו מקלט גדול, המועצה מתקינה לנו בו השנה תאורה ואוורור. אבל חבל על ההשקעה של כמה מאות אלפי לירות שבבניינו ואחזקתו — כשאני רואה כל חורף כיצד הוא מתמלא במי גשם. בשנה שעברה עמדו 40 ס"מ מים על ריצפת המקלט כל החורף. השנה — אם לא יתוקן העניין — יהיה מצב דומה. שלחתי מכתבים „לסולל בונה" שהקימה לנו את המקלט, כתבתי אפילו למבקר המדינה, יש לי העתק ממכתב התשובה שלו שבו הוא מספר לי כיצד פנה ל„סולל בונה" בעצמו ודרש שיבואו לתקן אצלנו — ובינתיים איש לא בא..."

אשר ליתר אמצעי הבטחון בבית־ספרו, אין לו טענות: „ההורים אצלנו הם בסדר גמור. המשמרות מתנהלות ללא דופי. כל הורה מקפיד על תורנותו, ואצלנו שומרים עם נשק. גם הגדר סביב ביה"ס תקינה והילדים מתורגלים למקרה חירום".

„שהממשלה תשמור..."

וכן, כאשר מדובר במוסדות חינוך עירוניים או סמוכים לעיר — הקושי הוא בעיקר תקציבי, ואילו ההורים מתגייסים בדרך כלל להגנה על ילדיהם. אבל כאשר מתרחקים מן הערים הגדולות, מתגלה בדרך כלל מצב הפוך: תקציבי הבינוי והגידור ניתנים כסידרם ע"י המועצות או הרשויות המתאימות — אבל את ההורים — אי אפשר לגייס שיתרמו את חלקם. הם מצפים בפסיביות „שהממשלה תשמור" — אפילו כשמדובר בילדיהם.

מנהל בי"ס ממ"ד „אוהל מאיר" בקריית עקרון סיפר לנו בפתחון: „דברנו כל השנה שעברה והדגנו על העניין גם השנה בפני ועדי ההורים שלנו — ולא יצא דבר. ההורים אינם מתנדבים לשמירה על ביה"ס. ביקשנו מן המועצה המקומית להתערב ולהפעיל את השפעתה בציבור — וגם זה לא עזר. במקום ההורים — קבעתי משמר של מורים ותלמידים שיעברו בחצר ובכיתות ויבדקו את כל המיבנים. הצרה היא שחלק מן הגדר שלנו פרוצה — ולמועצה אין תקציב לתקנה, כך שילדים או זרים יכולים לצאת ולבוא בפרצות..."

גם בביה"ס הממלכתי הדתי „מורשה" ש„במבשרת ירושלים" מתלבט המנהל, ציון גבאי, בבעיה דומה: „לא קל לשכנע את ההורים שלנו שיסכימו להתנדב לשמירה בביה"ס. בשנה שעברה, בעקבות הטבח של „מעלות", החליטה המועצה להציב אצלנו שומר בשכר בשנה נפק. השנה הגיע חוזר מיוחד מטעם משרד החינוך ובו מדובר על כך שהאחריות לשלום הילדים מוטלת על ההורים... זה קילקל לנו את השמירה מטעם המועצה... החליטו לבטל מימון של שומר — ושכל בי"ס ידאג לעצמו... ביה"ס לא התייאשתי ואני מנסה עדיין לארגן שמירה של הורים".

הגדר סביב ביה"ס הכפר בהרי יהודה במקום די פרוץ ופתוח (יחסית לשכונות הציבוריות) — תקינה ושלמה. גם מקלט חדש משלימים עתה, לפי כל התקנות הבטחוניות, אחרי שאנשי הג"א מצאו כי המקלט הישן איננו אלא מחבא שיכול להגן מפני אבייח אבל איננו עמיד בפני הפצצה. כפי שאמרנו — תקציבי הבינוי קיימים במקומות מרוחקים — בשל קירבתם למקום סכנה — אבל „הגורם האנושי" מאכזב.

דוגמא נוספת מצאנו למשל בביה"ס הממלכתי־דתי קורצ'אק בקריית שמונה.

„נסינו לעורר את התעניינות ההורים", סיפר לנו אחד מאנשי ביה"ס „לא מזמן הגיע אלינו האלוף במילואים ברדור ונתן הרצאה להורים כדי שיבינו מדוע הם צריכים להתגייס לשמירה על הילדים. היו כאלה שהתלהבו מדבריו בו ברגע — ומילאו טפסי התנדבות שהיו במקום. למעשה — איש מהם לא בא..."

איש הג"א אחד עם רובה

מי, אם כן, שומר על ילדי בי"ס זה בקריית שמונה? „יש לנו איש הג"א אחד עם רובה..." היתה התשובה. אפילו גדר בטחון אין בבי"ס זה שלרגלי ההר ממנו יורדים מחבלים וקטיושות... והחצר פרוצה, המקלטים שהיו במקום עד כה היו ישנים וקטנים ורק עכשיו משלימים מקלט חדש ומשוכלל. תוספת בטחונית אחרת שנעשתה השנה היתה כאשר סגרו את החלל שבין ריצפת המיבנים לאדמת החצר. כמקובל בעיירות שלנו, נשאר החלל בגובה של מטר אחד בערך בין הבניין לאדמה. בחלל זה קשה היה לבדוק האם הוטמנו מטענים, ואיש הג"א הקשיש של בי"ס קורצ'אק בקריית שמונה, אפילו בסיועו של השרת, היה מתקשה כל בוקר להתכופף ולזחול פנימה מתחת למבני ביה"ס. ובכן בעיה זו נפתרה. אבל בעיית ההורים — קיימת, והיא חריפה אפילו במקומות בהם חייבת היתה להיות לציבור תודעה בטחונית חריפה — כמו למשל חצור הגלילית. גם שם, בבי"ס ממ"ד ב' (החדש) ההורים נתבקשו לשמור — וסרבו. הם סומכים על איש הג"א אחד הדרגה הצבאי שבידיו — כהגנה מספקת מפני מחבלים. השאר — שתעשה המועצה... אולם למועצה קשיים כספיים — ככל יותר הבדיה בישראל. הגדר סביב ביה"ס פרוצה. המנהל כתב כבר עשרות מכתבים בנושא, ו„בינתיים" לדבריו לאנשי המועצה קשים הרבה חדשים, אבל תמיד באותה תשובה. ניצחנו: אין כסף. מאידך מן האספקט הממלכתי על הבטחת ביה"ס — אין טענות, המקלט בחצר חדש ומואר ויבש, יש רמקולים ויש גם תאורה סביב המבנים.

סיימנו את בדיקתנו בעיר שילוה למתרית השבוע — בבית שאן. להפתעתנו, למרות שחדירת המחבלים והרצח המזעזע שביצעו עוררו את התושבים המקומיים לזעם שלא היה כדוגמתו בישראל, עדיין לא חשבו משמרות של הורים בבתי הספר. המורה אברהם מושקוביץ, ממלא מקום המנהל בבי"ס „מאיר" בבית־שאן אומר:

„אולי צריך לקבוע אצלנו חוק שמירה עירוני שיחייב את ההורים להתנדב לשמירת בתי הספר. אני יודע למשל שבעפולה קיימת תקנה מקומית כזאת. אצלנו קשה לעורר את הציבור. אולי מה שקרה השבוע יזעזע מספיק את האנשים כדי שיסכימו להתנדב למשמרות בתי הספר — נחכה ונראה... בינתיים שומר עלינו רק איש הג"א אחד עם רובה קשיש..."

לעומת „הגורם האנושי" — המצב הבטחוני הקשור בתקציבים וההתארגנות של מוסדות הוא לדברי מר מושקוביץ „בסדר גמור". בשנה האחרונה התקינו סביב ביה"ס גדר חדשה לגמרי. המקלט — תקין. ציוד לכיבוי שריפות — מבזי וזנוקים להשתמש בו, אפילו ההורים הוליכו השבוע, בעקבות חדירת המחבלים להתגייס לשמירת המוסד „הגשנו כבר בקשה לקבל נשק לשמירה ובקרוב נקבע תורנויות שמירה של מורים. מצב הרוח — השתפר פחות או יותר וחזר לשיגרה. אני רק מקוה שהורי תלמידינו ישנו את גישתם הכללית ויגלו מעתה נכונות רבה יותר להגן על עצמם ועל משפחותיהם. אבל כמו שאמרתי: נחכה ונראה..."

אם התגשם ציפיותיו — תהיה לפחות תוצאה חיובית אחת מן הפרשה המצמררת של המחבלים בבית־שאן.

هكذا في الاصل

...המהפכה העתידה בפתיחתה של התעלה

— מאת יהודה עוזיאלי —

תצוגת הראווה של האניות המשייטות לראשונה בתעלת סואץ, ...דה אולי לשמש תפאורת רקע פוליטית להכרזתו של שר־החוץ ...רי איסמעיל פהמי, כי „התעלה לא תיפתח לשיט נורמלי, עד ...ישראל תיסוג מכל סיני"; אבל יותר מזאת, המחישה המפלגה ...ורה בתעלה לחוגי ספנות וכלכלה בישראל ובעולם כולו, כי להתכונן במהירות לעידן חדש בסחר הבינלאומי.

...וקדם או במאוחר תיפתח ה־ ...ה שהכשרה לשיט בינלאומי. ...גם היא משמשה לעת־עתה כ־ ...מיקוח בהצהרות פוליטיות ש־ ...ליצור לחץ על ישראל. בין ...עברו בקרוב בתעלת־סואץ בס־ ...לישראל וממנה, בבטנן של ...ן המניפות את הדגל הישראלי ...או, עוסקים עתה מומחי ספ־ ...בתודת הסיכויים והסיכונים ה־ ...ם בשינויים המשקיים ברחוקי ...בעתיד הקרוב.

...הי עבודה וחשיבה, עמלים מ־ ...מה החדשים בחיפה, ברשות־ ...ים ובחברת הספנות הלאומית, ...לבדוק ולבדוק מידה ההשפעה ...פתיחת התעלה על הספנות ה־ ...לית ונמליה. בעיקר בנמל אי־ ...המשמש גם למסענים של „ה־ ...היבשתי". התפתחותו המואצת ...הנמל הדרומי, באה בעקבות ...הה של התעלה במלחמה ששת ...ם, בשנת 1967. עתידו תלוי ב־ ...מה הנובעת מפתיחתה המחו־

...קול הכלכלי המכריע

...ם היבטים פוליטיים ואסטר־ ...רבים לפתיחתה של תעלת־ ...ששתי גדותיה הועברו לידי ...ים בעקבות הסכם „הפרדת ה־ ...". אולם, השיקול הכלכלי הוא ...יע לטווח ארוך, ואחרי שבע ...שהעולם התרגל לתנאי הובר־ ...הימית סביב יבשת אפריקה, ...וסים חוגים רחבים בעולם ה־ ...בדאגה ובחרדה לפתיחתה ...תעלה. שורות חוסר ודאות ...להיקף הפעולות של הסחר ...ומתח הרווחיות.

...חים מציינים, כי להלכה גר־ ...האניות הולכה לבצע יותר ...ן, להוביל יותר משאות ולהו־ ...יותר דמי הובלה כתוצאה מ־ ...הנתיבים של הימים הבינ־ ...ים. אולם, עודף הטונאג' ה־ ...ל האניות, הצפוי בנתיבי סחר ...ים, שיגדל עם פתיחתה של ...ה, יגרום לכך שהיתרונות יד־ ...למשתמשים בצורה של תערי־ פים נמוכים. להוציא מקרים מסוי־ מים שיאפשרו לבעלי האניות לש־ מור על התעריפים הקיימים.

המשבר בענף המיכליות

מכה קשה צפויה לבעלי המיכליות הגדולות במספנות רבות ברחבי תבל, בעיקר ביפאן, בהולנד, בברי־ טניה ועוד, עוסקים כיום בבניית הזמנות לבניית מיכליות ענק, ש־ יזינו את שוק הובלת הנפט בכלי־ שייט, עוד שנים רבות.

הנתיב העיקרי של הובלת דלק מהמזרח התיכון לאירופה הצמאה לנפט, ינוק את מירב התנועה מ־ פתיחת התעלה. מסעו של האניות הללו יקוצץ בנתיב זה כמעט במח־ ציתו, מאחד עשרה אלף מייל עד ששת אלפים מייל. בהתאם למחקר שנערך על־ידי גופי ספנות, תשפיע פתיחתה של התעלה באורח מייד־ י על ירידת התעריפים של ההובלה במיכליות. המסע המקוצר של ה־ נפט מבארותיו השופעים במדבריות ערב, עד לשווקי אירופה הקרה, יצור עודף של טונג' שינוע מחמי־ שים עד ששים מליון טונות מצטבר.

בשוק ההובלה של מטען־כללי, צפויה השפעה קטנה יותר. בכמה נתיבים עוסקים, כמו בנתיב סחר הנוד הראשי מהגולף בארה"ב ל־ הודו בהובלת גרעינים, תקצר מאד הדרך של האניות. כן בנתיבי ה־ סחר הימי שבין אירופה והמזרח ה־ קרוב והרחוק.

היסל־הייק המוסף כיום בנתיבי הסחר הללו, אשר בא לעצמת על הארכת הדרך סביב כף־התקווה־ הטובה, נע כיום בין 7 עד 47 אחוז. הוא אשר יכתיב למעשה את מידת החסכון שינבע מפתיחתה של התע־ לה בענפי המכולות המתפתח בעו־ לם, המצב שונה. שכן, כאן אפשר יהיה להימנע מבניה ומרכישה של אניות מכולה גדולות נוספות. אניות חדישות אלה המפליגות בין אירופה והמזרח הקרוב, תקצרנה את דרכן בחמישה ימים בנתיב החדש של התעלה. כלומר, 20 אחוז מהמסע. גורמי הסחר והמשתמשים בהובלה במכולות בנתיבים אלה יוכלו להג־ דיל רווחיהם עקב דחיית ההוצאות המרובות לרכישת אניות מכולה נו־ ספות.

הרבה תלוי כמובן במידה הכושר הטכני של אפשרויות התעבורה ב־ תעלת סואץ. עד שנת 1967 יכלו לעבור בה מיכליות נפט, בנפח מיר־ בי של 60 אלף טונה, לפי עיקרית של תכנית הפיתוח אשר הוכנה ־ עובדה עוד בתקופת שלטונו של עבדול נאצר, בשנת 1966, יעברו בתעלה מיכליות בטונות דלק, עם מפכם של 150 אלף טונות. כלומר, התעלה תהיה עבירה למיכליות ש־ משקלן 290 אלף טונות, כשהן רי־ קות. עבודות הפיתוח וההפירה צרי־ כות להימשך שש עד שמונה שנים. אם יוגשם השלב הסופי של גידול התעלה, יגיע שיעור השקיעה של האניות עד 20-10 מטר לעומת 11.40 מטר ביוני 1967, ויהיה צורך לגרוף ־ קרקעית התעלה 350 מליון מע"ק של אדמה.

הסיכוי לאילת

הסיכון הקיים בפתיחת התעלה ל־ גבי נמל אילת ועתידו כבסיס ל־ נתיבים במזרח־הרחוק, לדרום־אפ־ ריקה ולאוסטרליה מציב סיכוי ודיד לאילת, אם היסלל אליה מסילת ה־ ברזל. אם יותר יועבר לסחורות ישראליות בתעלה, עלולה אילת לר־ דת ממפת ההובלה הימית. רוב ה־ סחורות, המיועדות לצפון הארץ ו־ מרכזה, לא כדאי יהיה לטלטלן ב־ תובלה יבשתית ארוכה ויקרה מ־ אילת צפונה, אלא לפרק ולהעמיס בנמלי אשדוד וחיפה. הממשלה תצ־ טרך להחליט, לפי חוות־דעתם של מומחי לספנות, אם לוותר על אילת כנמל למטענים יבשים, או לסבסד באופן ניכר את קווי המשאיות ל־ אילת וממנה. או שאילת תמשיך ל־ שמש נמל למשלוחי הפוספטים והד־ אשלג מים־המלח בלבד.

פתיחתה של התעלה היא גורם חדש בחישובים לבנייתו של קו ה־ רכבת לאילת. עתיד ההובלה הימית מהנמל הדרומי תלוי במידה רבה באפשרויות ההובלה הזולות ברכבת, אשר תוזיל במידה רבה גם את יצוא האשלג והפוספטים, ואחרי שנים ר־ בות של דלומות ששעשעו את תו־ שבי אילת, יכול להיות שדווקא ה־ משבר הצפוי לנמל, שהוא מקור ה־ תעסוקה העיקרי לעיר הישראלית שלחוף ים־סוף, יביא בחובו מנוף ל־ פיתוח נוסף של הנחת קו מסילת הברזל, שיפתח בפניהם אפקים חד־ שים, ומעז יצא מתוק.

חתונה בחצרות קרטשניף וסאסוב

קרית קרעטשניף ברחובות מלאה חג. ברחבה הגדולה שבין בית המד־ רש לאולם־השמחה היו מתוחים שו־ רות שורות פמוטי חשמל צבעוניים, תז־ מורות של „כלי־זמר" העבירו דרך רמקולים מנגינות לכת, בעוד אלפי חסידים, לבושי בגדי שיראין וחבו־ שים „שטריימלך" חגיגיים, פסעו אל עבר בית המדרש.

הכל באו להשתתף בחתונה ה־ גדולה של שתי „החצרות", בנשואיו של ר' יוסף דוד, מ"מ אביו ה־ אדמו"ר מסאסוב זצ"ל, וחנה ברכה, אחות האדמו"ר מקרעטשניף.

והכל פעל כמו במבצע צבאי — האברכים מצויידים במכשירי קשר, העבירו הוראות, השוטרים דאגו ל־ ביטחון, התזמורות נגנו, והחופה נ־ ערכה ברוב פאר והדר.

בתמונה למעלה: האדמו"ר מ־ קרעטשניף מוביל את החתן, ר' יוסף דוד לחופה. בתמונה למטה: הכלה מובלת לאפריון מקבלת ברכותיהן של הנשים.

כתב וצילם
ש. אהרוני

התנדבות וסוגיה

מאת אהרן הלוי פיצ'ניק

במשכן הנשיא בירושלים, נע־ רך כנס של כל ארגוני המתנדבים בישראל. כרגיל, רוב המשתתפים היו נשים, כי הן הן המשתתפות ועוזרות בבתי־חולים וקשישים, הן הבאות לבקר אצל נכים ומשפחות ברוכות ילדים. הן מתנדבות לרוב לעסוק בענייני צדקה וחסד, במוס־ דות ילדים ובענייני משפחה בכלל.

באותו מעמד אמר אחד המשתת־ פים שיש לכאורה לנשים מונופול בענייני התנדבות, יש הרבה תפקידי ההתנדבות המתאימים גם לגברים, מהם השייכים כמעט באופן בלעדי לגברים. לכן — הדגיש — יש לעורר את תודעת ההתנדבות גם אצל ה־ גברים.

אכן, יש עכשיו תפקידים חדשים דחופים מאד בשדה ההתנדבות, כמו בענייני בטחון, משמר האזרחי, ביס־ וס וביצור יישובי הגבול וערי ה־ פיתוח השייכים גם לגברים וגם לנשים, ואולי אפילו יותר לגברים. אין לזלזל בדברים אלה ושומה עלי־ נו לעורר את רוח ההתנדבות בעם בשעת חירום זה.

הנה קראנו שד"ר יחיאל פלד ראש עיריית רמת־גן קרא לאזרחי העיר לעזור לעירייה לפקח על הנקיון והס־ דר בעיר, כיוון שהרשויות המקו־ מיות נמצאות במצוקה כספית וכתו־ צאה עליהן לקצץ בתקציבן מפני פגעי הזמן. דומה שזה נוגע לא רק לרמת־גן אלא לכל עיר ועיר ולכל יישוב ויישוב בישראל.

*

שעת משבר במדינתנו, הן במובן הפוליטי־בטחוני והן במובן הכלכלי־חברתי. הגיע הזמן שכל מי שאיכפת לו יעשה מאמצים כדי להק־ל על המדינה ועל הציבור עד כמה שאפשר.

עלינו גם לפזר את העננים של הדכאון והיאוש בחוגים מסויימים, לעורר אהבה ואחוה בינינו ולעודד התנדבות ושיתוף פעולה. בפרט שיש פעולות טובות המחכות ומצפות לעו־ שיהן בכל עת ובכל שעה.

בוודאי שנחוצות התנדבות הפרט־ לות אצל יחידים, אצל נכים וקשי־ שים, אצל חולים ומדוכאים, אבל צורך השעה הוא למבצעים גדולים יותר, להתנדבות ולמתנדבים בעם ממש. יש צורך דחוף לסייע בקליטת העלייה החדשה בביצור בטחון ה־ מדינה, בעזרה לשכבות שלמות הנמ־ צאות במצוקה. וכאן יש מקום להת־ נדבות עצמית גדולה.

*

הנה, למשל, דבר גדול עשה שר הסעד, מיכאל חזני, שהזמין את ה־ „פנתרים" שיעזרו לו לתווך בין מש־ רד הסעד ובין אנשי המצוקה לנצ־ רכים לסעד ולתמיכה, ולשמש לו כיועצים. הוא השכיל לקרב את אלה הכלאים מרידה ובחאה ודרכם ב־ הפגנות, בחוצות העיר, והנה נתנה להם הזדמנות לפעול באופן חיובי לתועלת אנשי המצוקה, שתבוא ה־ רווחה לכל הצדדים.

מאידך, שמענו וקראנו שבעיריית חיפה, למשל, נתמנה נציב תלונות. והנה התחילו להמטיר עליו בתלו־ נות לעשרות ולמאות עד שנלאה לטפל בהם והוא משווע לפקידים נוספים. וכאן יש מקום לעזרת מת־ נדבים ללא צורך להוסיף פקידים ולהכביד על תקציב העירייה. וכן בכל העיריות והמועצות המקומיות יש מקום למתנדבים ולייעצים, ־ אפשר למנוע ע"י זה פגמים ובחד־ לים רבים שאנו שומעים עליהם מזמן לזמן בכלי התקשורת ובדוחות של מבקר המדינה.

*

בענייין ההתנדבות, נזכרתי לאח־ רונה מנהג חדש למנות בכל מקום נציב תלונות — „אומבודסמן" ב־ לעז. והנה נזכרתי במאורע שקרה לי לפני חמישים שנה. אני אז בחור צעיר ונסעתי עם הורי מעיי־ רתי בחבל והלין שבפולין לעיירה בגליציה להשתתף בנשואי בן־דודי רבי מרדכי בן האדמו"ר המפורסם רבי ישכר־דוב רוקח זצ"ל מבלז (שבנו הוא עתה האדמו"ר הצעיר של חסידי בלז).

הנה באמצע אחת הסעודות את־ רי הנשואין בהשתתפות קהל רב ואישים ידועים מכל הסביבה, לפתע נכנס איש אחד בלתי נודע, שאמר שרוצה להגיד דבר מה. ולמרבה הפלא ניתן אות שיהיה שקט והוא אמר בקול רם, כדברים האלה: „הרבי מבלז יושב עם קהל חסידיו ומתענג בסעודת נישואין של בנו ואינו דואג שנמצאים בעיר אלמנות ויתומים שאין להם כדי מחייתם, ועניים רבים שאין להם עוד עצים להסקת ביתם בחורף העומד להגיע".

נבהלתי לשמע דברים כאלה, או־ לם הרבי הביט למול האיש בחיבה, ועונה לו: „צדקת רבי יעקב, אנ־ י אמנה תיכף אנשים שיחקרו את הדבר ויושיטו עזרה לנצרכים". אחר־כך נודע לי שהרבי בעצמו מנה במיוחד את האיש הזה שיזכיר לו בכל זמן, מה שהוא, בתור רב העיר, צריך לתקן ולפעול לטובת אנשי העיר...

כבר אז ידעו אצל „יהודים סב־ ביים" למנות אנשים מיוחדים שקרו־ אים להם עתה בלשון זר „אומבודס־ מן" ורק עכשיו נזכרו שצריכים לשמוע תלונות ולתקן הצריך תיקון, אולם „יותר טוב במאוחר מאשר לא כלום" אומר הפתגם, וגם לזה יש להשתמש במתנדבים שיחקרו ויעקבו

(סוף בעמוד 8)

בעריכת שלמה קנדלשיין

ערב המשחק האחרון: קרפוב–קורצ'נוי 12 : 11

לאחר הסבוב ה־23 מצליח אנטולי קרפוב לשמור על יתרון בנקודה נגד ויקטור קורצ'נוי בדו־קרב חצי גמר אליפות העולם המתקיים במוסקבה. התאוששותו הנפלאה של קורצ'נוי ש־ הגיעה לשיאה במשחק ה־21 בו ניצח את קרפוב ב־19 מסעים! והצמק בכך יתרון קרפוב בנקודות לנקודה אחת בלבד, לא שברה את קרפוב. המשחקים 22 ו־23 הסתיימו בתיקו.

ערב המשחק האחרון שורר בעולם השחמט בכלל, ואצל שני המתמודדים בפרט מתח עצום, שכן אם ינצח קורצ'נוי — ישווה מספר נקודותיו לזה של קרפוב ואז לא יאורך הדו־ קרב אלא — יוכרע בהטלת מטבע. אין גורל יותר אכזר בשחמט לשני שחמטאים הנאבקים במאבק מתיש של 24 משחקים מאשר הכרעה טכנית בסיום המאבק.

חצי גמר אליפות העולם לנשים הסתיים על חודה של נקודה!

בקיסלובצק (ברית המועצות) הס־ תיים שלב חצי גמר אליפות העולם לנשים ב"כ לאחר מאבק עיקש ושקול ועל חודה של נקודה. לויטנה ניצחה את קולזבסקיה 6½ : 5½ בדו־קרב כלל 12 משחקים.

החל מ־5.12.74 תתמודד במוסקבה לויטנה נגד אלכסנדריה בדו־קרב שלב הגמר על הכתר העולמי בשחמט לנשים.

משחקי המבחן לעלייה לליגה הלאומית

קבוצת מרכז הנוער א' תל־אביב שתפסה בעונה החולפת את המקום ה־10 בליגה הלאומית עשתה צעד חשוב לקראת השארותה בליגה.

במשחק הראשון של משחקי ה־ מבחן ניצחה בצורה משכנעת את אס"א א' ירושלים 5 : 1! (בלוח ה־ ראשון ניצח משה צ'ניאק את יואל תמולים) לאחר משחק הגומלין ה־ קבוצה הזוכה את מירב הנקודות תשחק בליגה הלאומית. סיכוייה של מרכז הנוער א' תל־אביב נראים איפוא כמעט בטוחים.

אליפות הארץ הפתוחה לנוער 1974

בחג החנוכה בין התאריכים 10—14.12.74 תתקיים באכסניית ה־ נוער ע"ש ייין („בית וגן") בירושלים האליפות השנתית הפתוחה לנוער. התחרות מיועדת לשחמטאים מדור־ גים עד גיל 19.

ההרשמה במשרדי האגוד הישראלי לשחמט, רח' השופטים 8, תל־אביב, עד תאריך 3.12.74.

שחמט ברחבי תבל

ביוגוסלביה הסתיימו שלוש תח־ רויות בינלאומיות חזקות. להלן ה־ תוצאות:

נובי־סד: של 11½ נק' מ־15 מש־ חקים, פורטיש — 11 נק', וכו'.

בנזה־לוקה: ווקיק מיוגוסלביה ניצח בתחרות בהקדימו את רבי ה־ אמנים הורט (צ'כיה) וקוזמין (בריה"מ) וכו'.

קרוביבץ: ואגאניאן (בריה"מ) — 11½ נק' מ־15 משחקים, סריגנוב (בולגריה) — 10 נק' וכו'.

*

בתחרות הבינלאומית שנערכה ב־ אלבנה (בולגריה) ניצח רב אמן מרק טיימנוב מברית המועצות עם 9 נק' מ־13 משחקים.

*

באליפות ארצות אמריקה ליהודים שנערכה בוויניפג (קנדה) — ניצח רב אמן ילמר בראון מארה"ב עם 13½ נק' מ־15 משחקים. שני — ראול סנגינטי (ארגנטינה) — 12 נק' וכו'.

*

התחרות המסיימת לאומות אירופה (שאינן נמנות על הגוש המזרחי) על גביע „קליה בנדיקט" נערכה בספרד, ניצחה אנגליה.

התוצאות הסופיות: 1. אנגליה — 18½ נק'; 2. מערב גרמניה — 17½ נק'; 3. שויץ — 15 נק'; 4. דניה — 14½ נק'; 5. שבדיה — 14 נק'; 6. הולנד — 13 נק'; 7. ספרד — 10¼ נק' 8 אוסטריה — 9 נק'.

אליפות ברית המועצות

שלב א' — יהודים

אליפות ברית המועצות נערכת ה־ שנה בשני שלבים. זה עתה הסתיים שלב א' בהפתעות „מרעישות". ב־ צמרת „הדור הצעיר" — פנים חדשות. אלוף העולם לשעבר וסילי סמיסלוב הצליח במאבקים כרובים להבטיח מקומו בין ששת הראשונים העולים לשלב ב' — הגמר. לעומת זאת נכשלו כליל דוד ברונשטיין, סאבון וטוקמקוב מבכירי השחמטאים ה־ רוסיים. בשלב הגמר ישחקו ספאסקי, פטרוסיאן, טל, גלר, פולוגייבסקי ואחרים.

התוצאות המלאות של שלב א':
1. רומאנישין — 12 נק' מ־17 משח־ קים 4—2. דבויצקי, קופריצ'יק, וצ'סקובסקי 10½ נק' כ"א 6—5. בלשוב וסמיסלוב — 10 נק' כ"א 7 אלבורט — 9½ נק' 11—8. ביל־ בסקי, לרנר, כאבון וקלובן — 9 נק' כ"א 12. רשקובסקי — 8 נק', 14—13. ברונשטיין וזיורביל — 7 נק' 17—15. אברקין, טוקביב, רזובייב — 6 נק' 18 פודגייץ — 4 נק'.

דוד ברונשטיין מטובי „המוחות היהודיים" בשחמט הגם שלא הצליח לעלות הפעם לגמר אליפות ברית המועצות מנצח בצורה נאה (את טוקמקוב) בשלב א'.

ביציליאנית

ברונשטיין — טוקמקוב

1. ה4 ג5 2. פו3 ד6 3. ד4 ג:ד4 4. פ:ד4 פו6 5. פג3 א6 6. רז5 ה6 7. ו4 רה7 8. מהו3 מהג7 9. 0—0—0 פבד7 10. רד3 ב5 11. צהה1 פב6 12. צהו1 רד7 13. ו5 ה5 14. פב3 ... [illegible] ... 41. מה: ה5 + השחור נכנע.

פינת „המשחק הקצר"

החל ממדורנו זה נביא בכל מדור משחק קצר ונאה, הכסתיים בפחות מ־20 מסעים. הפעם בחרנו במשחק „אקטואלי" נצחונו של קורצ'נוי על קרפוב ב־19 מסעים! במשחק ה־21 בניהם בדו־קרב.

פתיחת רגלי המלכה

קורצ'נוי — קרפוב

1. ד4 פו6 2. ג4 ה6 3. פו3 ב6 4. פג3 רב7 5. רז5 רה7 6. ה3 0—0 7. צהג1 ... [illegible] ... 19. ... 41.19 השחור נכנע.

פתרון הבעיה ממדורנו הקודם (ק. הנימן) — 1819: 1. פו4 הכלך השחור נמצא בכפאי, ועל הזזות הרץ לכל מקום בא מט, למלש: — רו1 2. פד7× — רה8 2. פה6 × וכו'.

הבחירה בידיך

חידוש נוסף בקופת חולים

לנוחיותך הנהיגה קופ"ח של ההסתדרות הכללית שיטה חדשה, (בנוסף לשרות המרפאות)
לפיה תהיה רשאי מעתה להתקשר עם הרופא בביתו ולקבל אצלו
את הטיפול הרפואי. תוכל לבחור ברופא כללי, רופא ילדים
או רופא מקצועי מתוך רשימת רופאים שתמצא במרפאה.
את השרותים הנוספים כגון: בדיקות מעבדה, בית מרקחת וכו'
תמשיך המרפאה להעניק לך. שרותי הרופא ינתנו לך ללא כל תשלום.
לפרטים נוספים - פנה למזכיר המרפאה.

קופת חולים של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

פרסום כלל

هكذا من الاجل

صكذ من الاحل

משרד השיכון

7000 דירות חדשות לזוגות צעירים זכאי משרד השיכון

מכירת דירות לזכאים מתוכניות הסיוע לזוגות צעירים 1973/74 של משרד השיכון

זוג צעיר –

מובא בזה לידיעת הזוגות הצעירים זכאי התוכניות משנים 1973 ו־1974 ואלו שקיבלו "הודעת זכאות" כי ביום שישי 22.11.74 תפרסמנה חברות הבניה הציבוריות פרטים על מכירת דירות לזוגות צעירים (תוכנית אמיסיה) זכאי משרד השיכון.
הדירות תוצענה ישירות ע"י החברות. ההרשמה תיעשה במקומות ובמועדים שיפורסמו במודעה ע"י החברות.

מחירי הדירות הם קבועים ואינם צמודים למדד

אנו מכירים שלזוג צעיר אין חובה לרכוש דירה מאחת החברות שתפורסמנה לציבור כאמור לעיל.
יש אפשרות לרכוש דירות גם מיד שניה, או מקבלן פרטי, או דירה בהוכירות בנפי שפחה, כל זאת על סמך "הודעת הזכאות" המקורית שנשלחה לזוגות הצעירים שנמצאו זכאים.

מי רשאי להרשם

רשאים להרשם אצל החברות זוגות צעירים שבידם "הודעת זכאות" של משרד השיכון מתוכניות 1973 ו־1974.

סדרי הרשמה

ההרשמה לקניית הדירות, על ידי הזכאים, תמשך במשך שלושה שבועות. לא תהיה כל עדיפות לנרשמים ראשונים.
בשבוע הראשון, יוכלו להרשם רק זכאים הגרים באותו ישוב בו נמצאים אתרי הבניה שיפורסמו במודעה של החברות ביום 22.11.74.
(קביעת מקום הישוב של בני הזוג תהיה על סמך הרשום בהודעת הזכאות).
אם יישארו דירות לאחר תום השבוע הראשון להרשמה, יוכלו בשבועיים הבאים, להרשם גם זוגות צעירים שאינם תושבי המקום.
אם יעלה מספר הנרשמים על מספר הדירות יקבעו המועמדים הסופיים לקבלת הדירות על פי הקריטריונים של משרד השיכון.
הצעת דירות לזכאים ע"י חברות השיכון והבניה תימשך גם לאחר מועדים אלו. מודעות שכאלו יפורסמו בעתונות מדי פעם ע"י החברות.
בעת ההרשמה יפקידו הנרשמים סך 10,000 ל"י לחשבון חברת הבניה המוסרת לרשום את "הודעת הזכאות" המקורית.
בעולי פיתוח תהיה ההפקדה הראשונה בסך 5,000 ל"י.

סדרי עדיפויות

עדיפות יתנו לזכאים משנת 1973 הגרים באותו ישוב, ובתוך זה לחיילים משוחררים בעלי "תעודת חייל משוחרר" בערי פיתוח ניתן.
הלוואה עומדת לפי קריטריונים של משרד השיכון.

התיעוד הנדרש

בעת ההרשמה יש להביא את "הודעת הזכאות" המקורית בשלמותה. העתק וצילום של תעודת חייל משוחרר (לפי חוק החיילים המשוחררים). תעודות הזהות של שני בני הזוג. ואין צורך ששני בני הזוג יופיעו.

החזרת כספים ותעודות

"הודעת הזכאות" ו"תעודת חייל משוחרר" יישארו בידי חברת הבניה.
התעודות והכספים הנ"ל יוחזרו במקרים הבאים:
(א) כאשר לא נותרו דירות ולפי הקריטריונים של משרד השיכון
בוטלה הרשמת בני הזוג.
(ב) כאשר הנרשמים בימלו את הרשמתם.
ההפקדה הראשונה תוחזר לא יאוחר מחודש ימים לאחר גמר המיון.
בתוספת 15% ריבית שנתית.

נרשמי תוכנית 1973

זוגות צעירים זכאי 1973 בעלי "הודעת זכאות" מהמחשב (לא ידני!)
שטרם מימשו את זכאותם יהיו זכאים לתוספת של 15,000 ל"י מעל המצויין ב"הודעת הזכאות" המקורית.
תקף ההפניות לבנקים מתוכנית זוגות צעירים 1973 הוא עד 31.12.74 אלא אם כן נקבע אחרת ע"י המחות.

לשכת הפרסום הממשלתית

רמת המחירים בשנה הבאה

(סוף בעמוד 3)

כמו כן יעודדו גרוסאות לשיכוי תוזר, להרכה מחודשת של בהכות אשר יוסכו ייבוא. כך גם יש מקים לניצול ההר של זכוכית, נייר ועוד.

צופה שיפור במאזן התשלומים

האם האמצעים שנקטו אמנם יביאו לשיפור במאזן התשלומים?

— אני בהחלט צופה להגדלה ביצוא ... הוספנו 1.3 ליי לדולר ...

התנדבות וסוגיה

(סוף בעמוד 7)

הכוח היהודי בקונגרס האמריקאני

(סוף בעמוד 3)

במדרשים יש תשובה

(סוף מעמוד 4)

ישראל בין האומות

המעיל הגדול

במו ידיך

קוסמטיקה ביתית

צהרים של קציצת ירקות

צעצועים ובובות

רקמה לאהיל

יונת השלום של שנת האשה

ISRAEL ישראל

חדש בסל הפרי: אפרסמון

סלט פירות עם אפרסמונים

המצרכים: 3 אפרסמונים, 3 תפוחים, 2 בננות, 2 תפוזים, 1 כף צימוקים, 2 כפות סוכר, 1 כפית רום או קירסאו, ½ כוס מיץ הדרים, עלי נענה קצוצים.
ההכנה: קלפי את האפרסמונים וחתכי לפרוסות דקות. חתכי את כל הפירות לקוביות, תבלי במיץ, בסוכר וביין, והגישי.